DÜZCE ÜNİVERSİTESİ | LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ'NDE EĞİTİM-ÖĞRETİM GÖREN ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN HARCAMA YÖNLERİ

COŞKUN ZABUNOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ
GİRİŞİMCİLİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
PROF. DR. Cahit AYDEMİR

DÜZCE, 2024

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ'NDE EĞİTİM-ÖĞRETİM GÖREN ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN HARCAMA YÖNLERİ

Coşkun ZABUNOĞLU tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Girişimcilik Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Cahit AYDEMİR

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Cahit AYDEMİR
Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi

Prof. Dr. Abdulvahap BAYDAŞ
Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ŞAHİN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 27/03/2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

27 Mart 2024

Coşkun ZABUNOĞLU

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimimde ve bu tezin hazırlanmasında gösterdiği her türlü destek ve yardımdan dolayı çok değerli hocam Prof. Dr. Cahit AYDEMİR' e en içten dileklerimle teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca değerli katkılarından yararlandığım sayın Prof. Dr. Abdulvahap BAYDAŞ' a ve Arş. Gör. Dr. Abdulaziz SEZER' e de şükranlarımı sunarım.

Ayrıca, yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve Ömer Faruk AYDIN' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

27 Mart 2024 **Coşkun ZABUNOĞLU**

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TABLOLAR LİSTESİ xi

GRAFİKLER LİSTESİ xii

ŞEKİL LİSTESİ xiii

ÖZET xv

ABSTRACT xvi

1.GİRİŞ 1

2. LİTERATÜR 3

2.1. TÜKETİCİ DAVRANIŞLARI 6

2.1.1. Tüketici Davranış Modelleri 7

2.1.2. Tüketici Davranışına Etki Eden Demografik Faktörler 13

2.2. TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA ULUSLARASI ÖĞRENCİLERİN DOLAŞIMI VE TÜKETİM DAVRANIŞLARI İLİŞKİSİ 15

2.2.1. Türkiye'de Uluslararası Öğrencilerin Dolaşımı ve Tüketim Davranışları 15

2.2.2 Dünyada Uluslararası Öğrencilerin Dolaşımı ve Tüketim Davranışları 25

2.2.3. Uluslararası Öğrenci Dolaşımını Etkileyen Diğer Unsurlar 26

2.2.4. Uluslararası Öğrenci Kabulünde Ülke Örnekleri 38

2.2.4.4. Uluslararası Öğrenciler ile İlgili Türkiye' de Yapılan Yenilikçi Adımlar 49

3. YÖNTEM 51

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI 51

3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZLERİ 51

3.3 ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE KATILIMCILAR 52

3.4. VERİ TOPLAMA ARACI 53

4. BULGULAR 54

5. SONUÇ VE ÖNERİLER 72

Kitaplar 78

Makaleler 80

Tezler 81

Raporlar 82

İnternet 82

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Türkiye'ye Uluslararası Öğrenci Gönderen Başlıca Ülkelerin Dağılımı ..**Error! Bookmark not defined.**48

Tablo 2. İşte Var Olamama ve Esnek Çalışmaya Yönelik Algının Cinsiyet Açısından Farklılığı 66

Tablo 3. Araştırmanın Soruları ve Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Farklılığı..**Error! Bookmark not defined.**

Tablo 4. Araştırmanın Soruları ve Katılımcıların Fakülte Durumuna Göre Farklılığı.. 70

Tablo 5. Kabul ve Ret Hipotez Sonuçları……...71

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa No

Grafik 1. UNESKO Dünyada En çok Tercih Edilen Ülkeler 16
Grafik 2. Yurt Dışında Eğitim Gören 45 Bin Türk Öğrencinin Bulunduğu 10 Ülke 17
Grafik 3. Türkiye'yi Tercih Eden Uluslararası Öğrencilerin Alan Dağılımı.....**Error! Bookmark not defined.**

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1. Araştırma Modeli 51
Şekil 2. Düzce İlinde Eğitim-Öğretim Gören Uluslararası Öğrencilerin Fakülte 54
Şekil 3. Uluslararası Öğrencilerin İkamet Yerleri ve Kiminle İkamet Ettikleri 54
Şekil 4. Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'yi ve Özelde Düzce İlini Tercih Etme Nedenleri 55
Şekil 5. Uluslararası Öğrencilerin Öğrencilik Maliyetleri ile İlgili Düşünceleri ve Düzce İli ile Kendi Yaşadıkları Ülke Maliyetlerinin Karşılaştırılması 56
Şekil 6. Düzce'de Eğitim-Öğretim Gören Uluslararası Öğrencilerin Yiyecek-İçecek Fiyatlarıyla İlgili Düşünceleri 56
Şekil 7. Düzce'de Eğitim-Öğretim Gören Uluslararası Öğrencilerin "Barınma Maliyetinin (KYK, Ev Kirası, Pansiyon Ücreti vb.) Uygun Olduğunu Düşünüyor musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular..... 56
Şekil 8. Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Barınma İhtiyaçları İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 57
Şekil 9. Uluslararası Öğrencilerin Düzce İlinde Yıllık Ulaşım İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 57
Şekil 10. Uluslararası Öğrencilerin Düzce İlinde Yıllık Isınma İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 58
Şekil 11. Uluslararası Öğrencilerin Düzce İlinde Yıllık İletişim İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 58
Şekil 12. Uluslararası Öğrencilerin Düzce İlinde Yıllık Giyim İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 59
Şekil 13. Düzce İlinde Evlerde İkamet Eden Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Elektrik, Su, Doğalgaz Harcama Miktarları 59
Şekil 14. Uluslararası Öğrencilerin Düzce Üniversitesi Yemekhane/Kantininde Yaptıkları Yıllık Harcama Miktarları 60
Şekil 15. Uluslararası Öğrencilerin Düzce'de KYK (Kredi ve Yurtlar Kurumu) Yemekhanelerinde Yaptıkları Yıllık Harcama Miktarları 60
Şekil 16. Uluslararası Öğrencilerin Düzce'de Yıllık Evde Yaptıkları Yemek İçin Harcama Miktarları 61

Şekil 17. Uluslararası Öğrencilerin Düzce'de Yıllık Dışarıda Yemek İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 61
Şekil 18. Öğrencilerin Yıllık Kafe (Eğlence) Aktivitelerine Yaptıkları Harcama Miktarları 62
Şekil 19.Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Spor Yapmak için İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 62
Şekil 20. Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Sinema İzlemek İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 63
Şekil 21. Uluslararası Öğrencilerin Düzce'de Diğer Aktiviteler İçin Yaptıkları Harcama Miktarları 64
Şekil 22. Uluslararası Öğrencilerin Eğitim-Öğretim İçin Yıllık Kitap Harcama Miktarları 65
Şekil 23. Öğrencilerin Yıllık Fotokopi Harcama Miktarları..... 64
Şekil 24. Öğrencilerin Yıllık Kırtasiye Harcama Miktarları ..... **Error! Bookmark not defined.**65

ÖZET

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ'NDE EĞİTİM-ÖĞRETİM GÖREN ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN HARCAMA YÖNLERİ

COŞKUN ZABUNOĞLU

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Girişimcilik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Cahit AYDEMİR

Mart 2024, 83 sayfa

Üniversiteler bulundukları ilin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı içinde önemli etkilere sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası alanda eğitim-öğretimle ilgili açılımcı kararları ve ülkeler arası yaptığı anlaşmalarla uluslararası öğrenciler, Türkiye'yi tercih ederek hem ekonomik hem de kültürel etkileşimde bulunmaktadır. Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler iki şekilde üniversitelerde öğrenci olmaktadır. Bunlardan birincisi burslu olarak ikincisi de kendi ülkelerinde ve Türkiye'de açılan sınavlara girerek öğrenci olmaya hak kazanarak öğrenci olanlardır. Burslu olarak gelen öğrenciler ülkeler arası anlaşmalarla öğrenci vizesi ile Türkiye'de öğrencilik hayatını sürdürmektedirler. Kendi imkanlarıyla gelerek Türkiye'de öğrenci olmayı hak eden uluslararası öğrenciler ise ailelerinin yardımları, aldıkları özel burslar veya öğrenim gördükleri illerde buldukları yarı zamanlı işlerde çalışarak öğrenim hayatlarına devam etmektedirler. Bu çalışmada Düzce Üniversitesinde bulunan 311 uluslararası öğrenciye bir anket uygulanmış ve bu öğrencilerin 2019-2020 yılları arasında Düzce İl Merkezi ekonomisine yaptıkları katkılar analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Düzce Üniversitesini tercih eden uluslararası öğrencilerin yılda 22.000 TL harcama yaptığı ve Düzce iline yıllık 13.586.000 TL'lik katkı sağladığı tespit edilmiştir. Toplam bu harcamanın yaklaşık %34 kesimi barınma ve beslenmeye yapıldığı anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası öğrenci, Ekonomik sorunlar, Harcama eğilimleri.

ABSTRACT

STUDYING AT DUZCE UNIVERSITY

SPENDING DIRECTIONS OF INTERNATIONAL STUDENTS

COŞKUN ZABUNOĞLU

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Girişimcilik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Cahit AYDEMİR

Mart 2024, 83 sayfa

Universities have important effects on the social, cultural and economic structure of the province they are located in. The Republic of Turkey, with its expansionist decisions on education and training in the international arena, and the agreements it has made between countries, international students prefer our country and interact both economically and culturally. International students coming to Turkey become students at the university in two ways. First of all, they come with scholarships. The second one is entitled to become a student by taking the exams opened in Turkey with his own means. Scholarship students continue their student life in Turkey with a student visa through international agreements. International students who deserve to be students in Turkey with their own means continue their education life with the help of their families, the special scholarships they receive, or by working part-time or full-time jobs in the provinces where they study. In this study was conducted with 318 international students at Düzce University. The contributions of these students to Düzce provincial economy between 2019-2020 were analyzed. As a result of the research, it has been determined that international students who prefer Düzce University spend 22.000 TL per year and contribute 13.586,000 TL annually to Düzce It has been understood that approximately 34% of this total expenditure is for shelter and nutrition.

Keywords: International student, Economical problems, spending trends

1.GİRİŞ

Yabancı öğrenci, en öz tanımı ile eğitim-öğretim almak amacıyla kendi ülkesinden ayrılarak başka bir ülkeye giden öğrenciyi ifade etmektedir. Farklı ülkeler ve kuruluşlar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanan uluslararası öğrencinin gittiği ülkelerde yerine getirmesi gereken, eğitim aldıkları ülkenin kanun ve kurallarına göre tanım da farklıdır. Bu tanımlardan birisi de yabancı öğrenci terimidir. ABD ve Japonya'da uluslararası öğrenci yabancı öğrenci olarak adlandırılmaktadır. Ancak OECD'ye yaygın yabancı öğrenci tanımı uluslararası öğrenciden farklı bir anlamı ifade etmektedir (OECD 2013: 314-315). Yabancı öğrenci, ikamet ettiği ülkenin vatandaşı olmayan ancak oturma iznine sahip olan öğrencidir. Uluslararası öğrenci ise oturma iznine sahip olmayıp sadece eğitim almak için ülkede bulunan öğrencidir.

İletişim alanındaki hızlı ilerleme, dünya çapında ülkeler arasında yapılan birçok anlaşma ile uluslararası öğrenci hareketliliğine hızlı bir ivme kazandırmıştır. Eğitim ve öğretim alanındaki teknolojik gelişmeler, üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarının kalitesinin her geçen gün artmasına neden olmaktadır. Uluslararası öğrencilerin ülke seçiminde üniversitelerin kalitesinin çok etkili hale gelmesi de bu durumu tetiklemiştir. Akademik olarak kendini geliştiren üniversitelerin yabancı öğrenci kabulünde ön planda olduğu ve dolayısıyla ülkelerine yapacakları maddi katkının da yüksek olacağı görülmektedir.

Yabancı uyruklu öğrenci dolaşımı, ülkenin öğrenim alanında talep eden bir vatandaşının farklı bir ülkeye gitmesidir. Bu üç yolla yapılır; 1. Uluslar arasındaki karşılıklı program değiş tokuşu ile, 2. Uluslar arasındaki sözleşmelerle, 3. Öğrenim gören gençlerin kendi imkanları ile.

Kabul edilen öğrenciler açısından ev sahibi ülke vatandaşı için fayda, farklı kültür ve bilgi birikiminin tecrübe edilmesi ve uluslararası öğrencilerin ufkunun genişlemesine katkı sağlanmasıdır. Ayrıca uluslararası öğrenci olmak, içinde yaşadığımız dünyanın farklı dillerini, kültürlerini, bilimlerini ve fenlerini öğrenmek açısından da büyük önem taşımaktadır.

2019-2021 Yılları Arasında Düzce Üniversitesine Kayıt yaptıran Uluslararası Öğrencilerin Sayıları; 2019-2020 yılları arasında 650, 2020-2021 yılları arasında 862, 2021-2022 yılları arasında 1760, 2022-2023 yılları arasında 2100, 2023-2024 yılları arasında ise 1810'dur. Düzce Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığından alınan bu verilere göre artan bir uluslararası öğrenci sayısı vardır. Uluslararası öğrenci kabulünde YÖS sınavı ve yurt dışında kendi yaptığı sınavlarla her geçen gün bu sayı artmaktadır. Bir yıl sonraki hedef ise üç bin öğrencidir. Hedef aslında sadece uluslararası öğrenci sayısı değil, vasıflı öğrenci çekebilmektir.

Bu çalışmada Türkiye'nin Düzce ilinde uluslararası öğrencilerin harcama yönlerini incelenip, bu harcamaların il ekonomisine sağladığı katkılar araştırılmıştır. 2020 yılında Düzce ilinde uluslararası öğrencilerin sayısı TÖMER öğrencileri de dâhil edildiğinde 612'ye yükselmiştir. Düzce üniversitesi 2006 yılından itibaren uluslararası öğrenci kabul etmeye başlamıştır. 2023 ve 2024 verilerine göre, Düzce ilinde dünyanın 65 ülkesinden öğrenci kabul edilmiştir.

2. LİTERATÜR

Eğitim ve öğretim için farklı bir ülkeye giden yabancı öğrencilerin dünya genelindeki sirkülasyonuna bakıldığında, UNESCO istatistiklerine bakıldığında 21.y.y. başında sayı 2 milyon civarında olan yabancı uyruklu öğrenci hareketliliğinin bundan 5 yıl sonra 3 milyon seviyesine, 2012 sonrasında ise 4 milyonun üzerine yükseldiği görülmektedir. Bu sayının yaklaşık 2 milyonu Asya ve Afrika kıtalarında, kalan 2 milyon yabancı uyruklu öğrenci Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, kalan 800 bine yakın da ABD'de öğrenim görmektedir. (Şimşek ve Bakır, 2016: 34).

Yapılan bir çalışmada yayımlanan verilere göre dünyada en çok uluslararası öğrencinin eğitim gördüğü ilk beş ülke şu şekilde sıralanmıştır: ABD yüzde 19 ile il sırada yer almaktadır, onu yüzde 10 ile Birleşik Krallık takip etmekte, onun ardından yüzde 6 ile Fransa ve Avustralya takip etmekte bu beşin son sırasında ise yüzde 5 ile Almanya bulunmaktadır. (DEİK, 2013: 15). Kanada gibi Yeni Zelanda gibi ülkelerinde bulunduğu, yabancı uyruklu öğrencilerin yaklaşık yarısının yabancı dili İngilizce olduğu uluslarda bulunduğu gözlemlenmiştir.

Amerika'nın uluslararası öğrenci pazarından aldığı pay, ABD Dışişleri Bakanlığı Eğitim ve Kültür Dairesi ile Uluslararası Eğitim Enstitüsü tarafından ülkedeki yabancı öğrencilere ilişkin hazırlanan "Open Doors 2019" adlı raporda yayımlanmıştır. Rapora göre (İGEME, 2021);

1. Amerika'daki yabancı öğrenci sayısı yüzde 0,5 artışla 1 milyon 95 bin 299'a yükselmiştir.
2. Uluslararası öğrenci geliri 2019 yılında yüzde 5,5 arttırarak 44,7 milyar dolara olmuştur.
3. Dünyada en çok öğrenci alan ilk ülke olan ABD, 369 bin 548 kişi ile Çin'den almıştır.
4. Çin'in ardından 202 bin 14 yabancı öğrenci ile Hindistan, 37 bin 80 yabancı öğrenciyle Suudi Arabistan, 26 bin 122 yabancı öğrenci ile Kanadalı öğrenciler oluşturmuştur.

5. Amerika'da eğitim alan Türk öğrenci sayısı 2021 yılında %3,4 azalarak, 10 bin seviyelerine gerilemiştir.
6. Amerika'dan ülkemize gelmekte olan misafir öğrenci miktarı 78'dir.
7. Ülkemizden Amerika'ya giden öğrencilerimizin onların ülkesinin ekonomisine katkısı yaklaşık 400 milyon civarı ABD dolarıdır.

Misafir öğrenci olarak tercih edilen ülkeler arasından ikinci sıradaki Birleşik Krallık'ın amaçlarına göz attığımızda, Amerika Birleşik Devletleri'nden oldukça ayrı bir çizgi izlediğini ve yaklaşımının devletçi yönde ilerlediğini görmekteyiz. Birleşik Krallık açısından yabancı uyruklu öğrenciler meselesi esasen ekonomik kaynaklıdır. Birleşik Krallık'ın 2008 yılındaki yurt dışından elde ettiği eğitim kazancı sekiz buçuk milyar sterlindir. (British Council, 2008: 6). OECD raporuna göre 2014 verilerinde 450.000 konuk öğrenci ile Amerika'dan sonra ikinci durumda olan Birleşik Krallık, gelecek yirmi yıl için amaçlarını şu şekilde listelemektedir. (Öndeş, 2019):

1- Geçtiğimiz yıllarda 23 milyar sterlinlik bir gelir sağlamayı amaçlayan İngiltere, önümüzdeki yıllarda 600.000 yabancı uyruklu öğrenciye sahip olmayı ve bu rakamın sonraki yıllarda 35 milyar sterlin civarında yükselmesini amaçlıyor,
2- Uluslararası öğrenci alımlarında Asya ülkeleri olan Çin gibi ülkeler ile Orta Doğu, Kuzey Afrika, Güney Amerika ve Asya'nın Güneydoğu civarları öncelikli olarak ele alınmalı ve Türkiye ile Orta Doğu'daki tüm ülkeler 'Yüksek Değerli' ülkeler olarak kabul edilmesine karar verilmiştir.
3- 240-250 milyon dolar bandına ulaşabilmek.

Diğer yandan Birleşik Krallık, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim konularında yalnızca ekonomik katkılarını değerlendirilmemekte olup, bunu bir kamu diplomasisi niteliği kapsamında da ele almaktadır. Eğitim kurumlarından en önde geleni British Council'dir. Bu çok değerli eğitim ve öğretim kurumu, hükümetin Chevening ve UK9/11 benzeri çalışmaların yönetilmesinde mesuldür. Yabancı uyruklu öğrenciler için uluslarını adeta ilgi bakımından merkez hale getirme konusunda değişik çalışmalar yürütmektedir. İnternet üzerinde yapılan www.ucas.com isimli web sitesi, yabancı uyruklu öğrencilerin ülke hakkında bilgi edinmesini kolaylaştırmıştır. İsmi geçen site başvuruların yapılacağının detaylı açıklamasından dolayı da ülkenin uluslararası öğrenci başvuruları kolaylaşıyor ve uluslararası öğrenciler için çekiciliği artıyor.

Bu önemli meselede ülkelerin izlediği belirli bir politika olduğu söylenemez. Her ülkenin kendine has dinamikleri, yasaları, kültürleri vs. kapsamında değişik anlayışlar geliştirilmiştir. Buradan hareketle yabancı uyruklu öğrenci dolaşımında kilit nokta konumundaki birtakım ulusların yabancı uyruklu öğrenciler konusunda izledikleri tutumlara bakılmasında yarar görülmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim için öncelikli olarak seçtiği ülke ABD olmuştur. ABD'de, 2012 yılı rakamlarına bakıldığında yabancı uyruklu öğrenci miktarında bir numaralı ülke konumunda olduğu ve dünyadaki diğer yabancı uyruklu eğitim ve öğretim gören öğrencilerin yüzde 16'sına da bizzat ülkesinde ağırladığı görülür. (Özoğlu vd., 2012: 38). ABD'nin diğer lider ülkelerden ve yabancı uyruklu öğrenci kayıtlarında sıçrama yaratmayı amaçlayan devletlerden farklılığı, bilimde ve teknikte önde gelen yabancı uyruklu öğrencilere ülkelerinde kalabilmeleri için ciddi imkânlar sağlamasıdır. Bununla birlikte 2014'te ki NAFSA istatistiklerine bakıldığında ABD'de okuyan 800 bin civarında yabancı uyruklu öğrencinin yüzce 25'i yani 200 bine yakın öğrencisi öğrenim bursu almaktadır. Bu rakam diğer ülkelere kıyasla çok daha yüksektir". ABD'nin uluslararası öğrenciler için bir cazibe merkezi haline gelmesinin temel nedenlerinden biri de budur.

Amerika'da eğitim sisteminin uluslararasılaştırılmasından sorumlu merkezi (federal) bir kurum bulunmamaktadır. STK'ların daha aktif olduğu bu alanda devlet hem federal hem de yerel düzeyde farklı programlarla yabancı öğrenci sektörünün gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Hükümetin katkıları arasında Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Eğitim ve Kültür bürosu (US Department of State's Bureau of Education and Cultural Affairs) 350'den fazla merkezde oluşturduğu ofislerle ücretsiz danışmanlık vermekte ve dünyanın birçok ülkesinde ABD üniversitelerini en iyi şekilde teknolojik bazda gelişmeleri hızlı bir şekilde uygulayarak tanıtmaktadır. Bunun yanında farklı sivil toplum kurumlarıyla beraber hareket ederek Fulbright gibi kurumlara mali katkı sağlamaktadır. Başarılı öğrencilerin ülkede kalması adına, akademisini bitiren öğrenciler için ikamet ve çalışma izni veren Optional Practical Training adındaki programı ile bürokratik engelleri ortadan kaldırmıştır. Başarılı Uluslararası Öğrencilerin ülkede kalmaları için ABD sadece yerel hükümetler bazında değil, sivil toplum örgütleriyle birlikte hareket ederek ülkenin uluslararası öğrenciler nazarında cazibesini arttırmak için

benzeri girişimlerde bulunmaktadırlar. Örneğin yerel hükümetler Destination Indiana, Discover Ohio, One Big Campus gibi girişimlerde bulunarak uluslararası öğrencileri çekmeye çalışmaktadırlar. STK'lar ise çeşitli platformlar oluşturmuşlardır. Bu platformun en önemlilerinden biri "Alliance for International Education" dır.

Bu alanda üniversiteler de kendi içlerinde yabancı öğrenci ofisleri oluşturmuş ve farklı stratejiler izlemişlerdir. Özellikle çok dilli uygulamalara imkan veren tanıtım siteleri kurulmuş ve saat farkından kaynaklanan sorunların önüne geçmek için bu kuruluşlardaki personel sayısı artırılmıştır. (Özoğlu vd., 2012: 38). Örneğin; https://www.studyusa.com isimli site bunun için oluşturulmuş ve Amerikan üniversitelerinde eğitim almak isteyen yabancı öğrenciler için farklı dillerde bilgilendirmeler yapmaktadır.

2.1. TÜKETİCİ DAVRANIŞLARI

Tüketici; kendi arzu, istek ve ihtiyaçları karşılamak için pazarlama bileşenlerini satın alan veya satın alma kapasitesine sahip olan gerçek kişidir (Karabulut 1983: 11). Pazarda mal veya hizmet satın alma amacına göre tüketicileri ikiye ayrılır. (Muck 2006: 66):

Nihai Tüketiciler: Kendi ya da ailelerinin ihtiyaçları için satın alanlar.

Endüstriyel veya Tüketiciler: Kişisel üretimlerine katkıda bulunmak ya da, yeniden satış gibi ekonomik faaliyetlerde bulunmak için satın alanlar.

Mali, Ekonomik değeri olan hizmet ve malların elde edinilmesi ve kullanılmasıyla doğrudan ilgili faaliyetler ile bu etkilere sebep olan ve bu etkileri belirleyen karar süreci tüketici davranışı olarak tanımlanmaktadır. (Korkmaz 2006: 18).

Tüm bilimsel verilerden faydalanmaya açık olan tüketici davranışlarının ortaya koyduğu ilk tanımlamaları daha fazla psikoloji ve ekonomi bilimlerine dayanmaktaydı. Günümüzde ise uygulamalı sosyal bilim yok denecek kadar azdır. Mikro ve makro seviyede tüketici davranışına odaklanmalarına bağlı ikili bir sınıflandırma yapılabilir; mikro (bireysel bakış) tüketici davranışı ve makro (sosyal bakış) tüketici davranışı. Makro yaklaşım, toplumun karşılaştığı harcama sorunlarına çare bulmak için zorunludur. (Kavas 1997: 8-9).

Tüketici davranışı, bir karar verme merkezi tarafından ürünlerin, fikirlerin, hizmetlerin ve zamanın edinilmesi, tüketilmesi ve tüketimden sonra elden çıkarılmasıdır. (Durmaz, 2008: 73).

Tüketici davranışı, ruh hali ve yapısı karmaşık olan insanların çeşitli güdülere göre hareket ettiği gerçeğine dayanmaktadır. Genel olarak eğilimler, arzular, özlemler olarak açıklanan ve sonuçta davranış denilen olayın meydana gelmesine yol açan güdü; insanları belirli davranışlara yönlendiren psikolojik olaylar zinciri olarak tanımlanmıştır. (Maviş, 1998: 144).

2.1.1. Tüketici Davranış Modelleri

2.1.1.1. Klasik (Açıklayıcı) Davranış Modelleri

Klasik (açıklayıcı) davranış modelleri aslında tüketici davranışlarını doğrudan açıklamak için geliştirilmiş modeller değildir. Öyle ki, klasik davranış modelleri daha çok insan davranışlarını anlamaya ve açıklamaya yönelik olup, bunlarla tüketici davranışları arasındaki bağlantıyı kurmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda klasik davranış modeli, insanların davranışlarının nedenlerini güdüleri üzerinden açıklar. En genel anlamda güdüler, bireylerin ihtiyaç ve isteklerini, şiddet ve öncelik gibi belirleyen güç olarak karşımıza çıkmaktadır (İslamoğlu ve Altunışık, 2010: 25-26).

2.1.1.1.1. Ekonomik Model

Geleneksel ekonomistlerin bir varsayımı olan rasyonel insan kavramı, satın alma davranışlarında her zaman rasyonel davranan ve satın alma kararlarını buna göre veren bir varlık olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla rasyonel insanlar satın alma davranışlarını rasyonel hesaplama ve ölçümlere dayanarak verirler. Burada birey sahip olduğu varlıkları faydasını maksimize edecek şekilde kullanmalıdır. Yani birey ihtiyacını karşılayacak iki ürünle karşı karşıya kaldığında fiyatı daha düşük olanı tercih edecektir. Ancak ürünlerin fiyatının aynı olması durumunda birey belirsizlikle karşı karşıya kalır ve karar veremez. Alfred Marshall ortaya attığı marjinal fayda kavramı ile geleneksel iktisatçıların rasyonellik varsayımını farklı bir boyuta taşımıştır. Yani Marshall'ın marjinal fayda yaklaşımına göre birey eşit fiyatlı iki alternatifle karşı karşıya kaldığında kendisine daha yüksek fayda sağlayacak ürünü seçerek kararını verecektir (İslamoğlu ve Altunışık, 2010: 28).

Fayda kavramı, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları mal ve hizmetlerden elde ettikleri kullanım faydası olarak açıklanmaktadır. Başka bir deyişle, bir mal veya hizmetin insanların ihtiyaçlarını karşılamadaki kalitesi ve ölçüsü fayda olarak ifade edilmektedir (Eğilmez, 2019: 62). Bu mal ve hizmetlerin her bir biriminden elde edilen faydaların toplamına ise toplam fayda denir. Marjinal fayda kavramı ise tüketilen her bir

ek ürünün toplam faydada yarattığı değişim olarak tanımlanmaktadır. Tüketiciler üründen elde ettikleri faydayı belli bir noktaya kadar artırabilirler, bu noktaya doygunluk noktası denir. Bu noktadan sonra yapılan ek tüketimler toplam faydanın azalmasına neden olacaktır ve bu nedenle rasyonel bir tüketici bu noktadan sonra tüketime devam etmeyecektir. Çünkü bu noktadan sonra yapılan her tüketim tüketiciye fayda sağlamayacak, aksine zarar verecektir (Hatırlı, 2015: 132-133).

Tüketici davranışlarını açıklayan modellerden biri olan ekonomik model, bazı ekonomistler tarafından eleştirilmiştir. Eleştirilerin odak noktası, modelin tüketicilerin harcamalarını etkileyen kişisel, sosyal, psikolojik ve kültürel faktörleri içermemesidir. Ayrıca bu modelde bireylerin satın alma kararı verirken ürünler hakkında tam bilgiye sahip olmaları ve seçimlerinde rasyonel davranmaları beklenir ancak birey ürünler hakkında tam bilgiye sahip olmayabilir ve bazı kararları duygusal olarak verebilir. Tüm eleştirilere rağmen ekonomik modelin tüketici davranışlarını açıklamada geçersiz bir model olduğu düşünülemez, ancak yetersiz olduğu kesinlikle açıktır (İslamoğlu, 2000: 10).

2.1.1.1.2. Freud Modeli

Klasik (açıklayıcı) modellerden bir diğeri de Freudyen modeldir. Freudyen model Psiko-Analitik model olarak da adlandırılmaktadır. Bu modelde Freud, bireyin tutum ve davranışlarına yön veren kişilik kavramına vurgu yaparak tüketici davranışlarını açıklamaya çalışmaktadır (Erman, 2019: 41). Freud kişiliği açıklarken bilinçaltına vurgu yapmış ve id (ilkel benlik), ego (benlik) ve süper ego (süperego) olmak üzere üç farklı sistemin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çözümleri değerlendirdiğini belirtmiştir. id (ilkel benlik); kişinin en kaba, en ilkel kalıtsal dürtülerini ve arzularını içeren kısmıdır. İlkel, kalıtsal dürtüler arasında en baskın olanları cinsellik ve saldırganlıktır. İd, tüm davranışlarımızın altında yatan psikolojik enerjinin kaynağı olarak görülür. İd, haz ilkesine göre hareket eder ve sonucu ne olursa olsun tüm isteklerinin gecikmeden, hemen yerine getirilmesini talep eder. Ego (benlik) idi kontrol altında tutmaya çalışır. Çünkü ego gerçeklik ilkesine göre hareket eder. Bir anlamda ego, id 'in rehberidir ve id ile dünya arasında bir arabulucu olarak çalışır. Süper ego (üst benlik) ise toplumun doğru ve yanlış kararlarının kaynağını oluşturan kısımdır. Süper ego bireyin davranışlarını süzgeçten geçirir ve doğru ya da yanlış gibi uyaranlar verir. Ego, id ve süper ego arasında denge kurmaya çalışır. Çünkü işlevlerine bakacak olursak id ve süper egonun sürekli çatışma halinde olduğunu söylemek mümkündür (Cüceloğlu, 2017: 407-408). Freud, tüketici

davranışlarının bu üç sistemin etkileşimi tarafından yönlendirildiğini savunmuş ve bu sayede analitik çözümlere ulaşabileceğini düşünmüştür (Papatya, 2005: 224).

Bu modelde Freud, tüketicilerin ekonomik ve işlevsel özelliklerinin yanı sıra psikolojik sembolik anlamları nedeniyle de satın alma yapabildiklerini vurgulamıştır. Örneğin bir eşya satın alınırken sadece özelliklerine göre değil, sembolik değerine, taşıdığı anlama ya da çevreye verdiği mesaja göre de satın alınabilir. Çünkü tüketici satın alma işlemini gerçekleştirirken ürünün psikolojik boyutunu da dikkate almaktadır (Papatya, 2005: 224).

2.1.1.1.3. Povlov Modeli

Rus fizyolog Ivan Pavlov tarafından ortaya atılan bu model, Pavlov tarafından geliştirilen "şartlı öğrenme" teorisine dayanmaktadır. Şartlı öğrenme teorisine göre, birbiriyle ilgisiz iki olay, bir nesne ya da fikir aracılığıyla ödül kullanılarak birbiriyle ilişkili hale getirilebilir. Pavlov bu teoriyi, köpeklere yiyecek ve zil arasında bir bağlantı olduğunu öğretmeye çalıştığı deneyinde test etmiştir. Söz konusu deneyde köpeklere belirli aralıklarla zil sesi dinletildikten sonra yiyecek verilmiştir. Yemek verildiği andan itibaren köpekler de salya salgılamaya başlamıştır. Bu olay bir süre devam ettikten sonra köpeklere tekrar zil dinletilmiş ancak yemek verilmemiştir. Köpekler ise zil her çaldığında kendilerine yemek verileceğini düşündükleri için salya akıtmaya devam etmişler. Yani köpekler bunu öğrenmiştir. Deneyin ikinci aşamasında, köpekler fırtınalı bir havada denize atılmış ve uzun bir mücadeleden sonra kaçmayı başarmışlardır. Sonra tekrar zil çalınmış ama bu sefer salyalarının akmadığı gözlemlenmiş. Çünkü öğrenilen davranış daha güçlü uyaranların etkisiyle unutulmaktadır (İslamoğlu ve Altunışık, 2010: 31-32; Koç, 2015: 200).

Pavlov'un deneyinden yola çıkarak bireylerde koşullanma yoluyla öğrenmenin gerçekleşeceğini, öğrenmenin pekiştirilmesi ile davranışa yönelme ya da tekrarlama olabileceğini, yeniden öğrenme ve pekiştirme ile de davranış değişikliklerinin ortaya çıkabileceğini söylemek mümkündür. Yani belirli uyarıcılara maruz kalan tüketicilerde belirli isteklerin uyandırılabileceği, uyarıcılara verilen tepkilerle bu isteklerin karşılanabileceği ve gösterilen tepkinin tekrarlanması halinde tüketicinin davranışının pekiştirileceği söylenebilir (Zengin, 2021: 22-23).

Pavlov'un bu modeli, insan davranışlarının fizyolojik koşullanmadan ziyade zihinsel değerlendirme süzgecinden geçtiğini kabul edenler tarafından oldukça eleştirilmiştir. Başka bir deyişle, modelin insan davranışlarını değiştirmede veya yeni davranışlar

öğrenmede çok fazla etkisi olmayacağını düşünmektedirler. Ancak bu model birçok eleştiriye maruz kalsa da tüketicilerin yeni davranışlar öğrenmesinde büyük etkisi olduğu aşikârdır ve pazarlamacıların reklam faaliyetlerinde de koşullanma ve öğrenmenin önemi çok büyüktür (Koç, 2015: 206).

2.1.1.1.4. Voblen Modeli

Thorstein Veblen'e göre insan, ait olduğu sosyal grupların ve alt kültürlerin özelliklerini, herkes tarafından kabul edilen genel kültürel kuralları ve davranışları benimseyerek hareket eden bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bireylerin istek ve ihtiyaçları ait oldukları grup tarafından belirlenmektedir (İslamoğlu ve Altunışık, 2010: 33). Veblen'e göre bireyler her zaman ait oldukları sosyal sınıfın bir üst seviyesindeki sosyal gruplara benzemeye çalışırlar. Bireylerin buradaki amacı refah düzeylerini arttırmak ve daha rahat koşullarda yaşamaktır. Bu nedenle bireyler üst sınıfların satın alma davranışlarını taklit ederler (Açıkalın ve Erdoğan, 2004: 11).

Veblen bu sonuca aristokrat sınıfın tüketici davranışlarını inceleyerek varmıştır. Şöyle ki; aristokrat sınıfın satın aldıkları ürünleri kendilerine sağladığı faydadan çok, içinde yaşadıkları toplumda ün kazanma arzusu ile satın aldıklarını iddia etmiştir. Veblen, bu nedenle aristokrat sınıfın göze çarpan tüketim yaptığını ve diğer sınıfların da bu sınıfa benzemek için tüketim yaptığını belirtmiştir (Papatya, 2005: 225). Bu çerçevede göze çarpan tüketim, bireylerin statü ve zenginliklerini çevrelerine göstermek için yaptıkları sembolik tüketim olarak tanımlanabilir (Güleç, 2015: 9).

Veblen bu modelde tüketici davranışlarını sosyal grup, kültür ve alt kültür gibi kültürel faktörler temelinde açıklamaya çalışsa da bu faktörler tek başına yeterli değildir. Ayrıca aristokrat sınıfın davranışlarını temel alması da bu modelin yetersiz olduğunu göstermektedir. Çünkü sadece bir sosyal sınıfa dayanarak bireylerin davranışlarını genellemek yanlış sonuçlara yol açabilir (Gültekin, 2019: 74).

2.1.1.2. Modern (Tanımlayıcı) Davranış Modelleri

Modern (tanımlayıcı) davranış modelleri satın almanın doğuşundan gerçekleşmesine kadar olan bir süreç olarak görür ve satın alma davranışının nasıl gerçekleştiğini açıklamaya çalışır. En yaygın modern (tanımlayıcı) davranışsal modeller aşağıdaki gibidir (İslamoğlu ve Altunışık, 2010: 34-35):

- Nicosia Modeli
- Veblen’in Sosyo-Psikolojik Modeli

- Engel-Kollat-Blacwell Modeli
- Howard-Sheth Modeli

2.1.1.2.1. Nicosia Modeli

Bu yaklaşım tüketici davranışını dört temel alandan oluşuyor olarak değerlendirmektedir. Her bir aracın çıktısı diğer aracın girdisini teşkil etmekte ve böylece kapalı bir sistem kurulmaktadır. Herhangi bir reklam mesajı tüketiciye bir reklam aracılığıyla ulaştırılır. Mesajın tüketici tarafından algılanması ve sergileyeceği tutum esasen tüketicinin psikolojik özellikleri tarafından belirlenir. Bu noktada model içerisinde tüketicinin ürüne karşı tavrını belirlemede duygusal motivasyonların önem kazandığı görülüyor. (Mert, 2001: 5).

Bu modeldeki dört temel alanın birinci alanında; tüketici davranışları modelinde etkili olabilecek mal ve reklam gibi firma girdileri ve tüketici özellikleri yer alır. İkinci alanında; tüketicilerin bu girdileri araştırıp değerlendirmesi, üçüncü alanında; bu değerlendirme sonucu olumlu güdülenme halinde satın alma kararı doğmaktadır. Dördüncü alanında ise; satın almanın gerçekleşmesi halinde bunun sonuçlarının firma ve tüketiciye bir geri bildirim olarak döndüğü varsayılmaktadır. Bu geri bildirim daha sonraki firma kararlarını ve tüketicinin tekrar satın almasını nispi olarak etkileyecektir (Mert, 2001: 5).

Modelde satın alma davranışına büyük ölçüde duygusal güdülerin sebep olduğu, fakat bunun yanında özellikle malların karşılaştırılması ve malın kullanımından sonra ortaya çıkan tecrübe aşamasında rasyonel güdülerin de etkili oldukları belirtilmektedir.

2.1.1.2.2. Engel, Kollat ve Blackwell (EKB) Modeli

Tüketici davranışı bir karar süreci olarak değerlendirilir. Bu modelin girdisi tüketicinin duygusal organları tarafından algılanan uyaranlar, çıktısı ise davranıştır. Modelin en önemli kısmı, düşünme ve hafızadan oluşan merkezi kontrol birimidir. Model yapısal olarak girdiler, merkezi kontrol birimi, algılama ve karşılaştırma karar aşamalarını içermektedir. Sosyal ve fiziksel olarak farklılaşan girdiler, duyu organları aracılığıyla merkezi kontrol birimine gelir. Burada girdiler; bilgi, deneyim ve inanç faktörlerinin etkisi altında karşılaştırılır ve algılanır. Algılamanın ardından gelen karar süreci ise sırasıyla problemin tanımlanması, alternatiflerin araştırılması, alternatiflerin değerlendirilmesi, satın alma kararı, satın alma kararı sonuçları olmak üzere beş aşamalı bir süreçtir. Modelde önemli bir nokta da dış çevreden gelen uyarıcının herhangi bir

ihtiyacı veya gerçekliği tatmin etmesi durumunda tüketici tarafından dikkate alınıp işleneceği, aksi durumda ise algılama yapılamayacağıdır (Çubukçu, 1999: 82).

Tüketici satın alma işlemini gerçekleştirdikten sonra, satın alma kararının sonuçları merkezi kontrol ünitesine gönderilir ve orada saklanır. Elde edilen bu deneyimler ve bilgiler tüketicinin öğrenmesini sağlar ve gelecekteki satın alma kararlarında kullanılır.

2.1.1.2.4. Howard-Sheth Modeli

Howard-Sheth Modeli, satın alma karar sürecindeki öğrenme, algı ve tutum gibi değişkenlerin tüketici davranışını etkilediğini ve bu sürecin karmaşık bir yapıya sahip olduğunu öne sürmüştür. Howard-Sheth Modeli; girdi değişkenleri, algı ve öğrenme değişkenleri, çıktı değişkenleri ve dış değişkenler olmak üzere dört temel değişkene dayanmaktadır (Khan, 2006: 178).

Modelin temel değişkenlerinden biri olan girdi değişkeni; belirleyici, sembolik ve sosyal olmak üzere üç farklı uyarıcıdan oluşmaktadır. Belirleyici uyarıcılar, ürünün fiyatı, kalitesi, üstünlüğü, hizmeti ve erişilebilirliği gibi fiziksel özelliklerini içerir. Sembolik uyaranlar ise sadece ürünün fiziksel özelliklerini değil, aynı zamanda ürünlerin fiyatlarının hangisinin daha yüksek ya da düşük olduğu, diğerlerine göre nerede üstün olduğu, hizmetin nasıl sunulacağı, erişilebilirlik açısından diğerlerinden farkı gibi tüketicinin algısal durumlarını da içermektedir. Son olarak, sosyal uyaranlar tüketicinin ailesinden, arkadaşlarından veya sosyal sınıfından gelen etkilerdir. Bu uyarıcılar tamamen modelin girdisi olarak görülür ve tüketici bu uyarıcıların etkisi ile satın alma kararını olumlu ya da olumsuz olarak verir. Tüketicinin satın alma kararı olumlu ise, yani satın alma niyeti varsa, tüketici algıladıklarını değerlendirir ve uyarıcılardan öğrenir. Bazen tüketici dış uyaranları tam olarak algılayamaz. Bu gibi durumlarda tüketicide uyarıcı belirsizliği ortaya çıkar. Bazen de tüketici uyarıcılardan gelen bilgileri kendi ihtiyaçlarına göre uyarlar. Bu gibi durumlarda algısal yanlılığın ortaya çıktığı söylenmektedir (Khan, 2006: 178).

Çıktı değişkenleri ile tüketicilerin girdi uyarıcılarına verdikleri tepki, yani satın almaları ifade edilmektedir. Howard-Sheth Modeli'ne göre çıktı değişkenleri beş farklı durumdan oluşmaktadır: dikkat, marka algısı, tutum, niyet ve satın alma. Dikkat, tüketicinin bir uyarıcı ile karşılaştığında aldığı bilgi düzeyini ifade eder. Marka farkındalığı, tüketicinin o ürün hakkında daha önce zihninde depoladığı bilgileri içerir. Tutum, tüketicinin sunulan ürün veya hizmete ilişkin değerlendirmesini yansıtır. Niyet, tüketicinin ürünü satın alma

ya da almama eğilimidir. Satın alma ise tüm bu durumların sonucunda satın alma eyleminin gerçekleşmesidir. Son olarak dış değişkenler karar verme sürecinde doğrudan yer almazlar. Dış değişkenler tüketiciyi dolaylı olarak etkiler. Tüketicinin kişilik özellikleri, sosyal çevresi veya çevre baskısı dış değişkenlere örnek olarak gösterilebilir (Demir ve Kozak, 2013: 14).

Tüketici satın alma kararlarını da içeren bu model; otomatik satın alma, sınırlı problem çözme ve sınırsız problem çözme davranışı olarak üç farklı şekilde olabileceğini belirtmektedir. Otomatik satın alma, tüketicinin ihtiyaçlarını kısa sürede karşıladığı ve ihtiyaçlarını karşılamak için herhangi bir bilgiye ihtiyaç duymadığı durumları ifade etmektedir. Sınırlı sorun çözme, tüketicinin satın alma ihtiyacının hemen karşılanması gerekmediğinde ortaya çıkar ve bu gibi durumlarda tüketicinin daha önce tercih ettiği markaya yönelmesi muhtemeldir. Sınırsız sorun çözme davranışı ise yüksek riskli ve maliyetli satın alımlarda kendini gösterir. Bu satın almalarda tüketici daha fazla bilgiye ihtiyaç duyar (İslamoğlu ve Altunışık, 2010: 37).

2.1.2. Tüketici Davranışına Etki Eden Demografik Faktörler

Tüketicilerin duyguları, hissiyatı, tutumları ve durumsal faktörler, mantıklı bir bilgi yönetimi sürecine dayandırılmış olan satın alma sürecine dahil olmamaktadır. Her şey çok mekanik bir şekilde işleyen iktisada dayanıyor gibi görünse de her satın alma kararı rasyonel değildir ve bazı durumlarda müşteriler belirli kararları ve seçimleri neden yaptıklarını açıklayamamakta ya da açıklamaya isteksiz olmaktadır. Müşteriler, genellikle geleneksel satın alma karar süreci modellerinde ortaya konulmaya calışılan rasyonel satın alma kararı yerine, rasyonel olmayan diğer dış veya iç faktörler ve konumsal etkenlerin yönlendirdiği satın alma mesajları verme eğilimdedirler. (Kanuk, 2004: 87).

Davranış, bir yandan bireysel tüketicinin ihtiyaç ve güdülerinden, öğrenme sürecinden, kişiliğinden, algı, tutum ve inançlarından etkilenirken; diğer yandan kişinin üyesi olduğu toplumdaki kültür, sosyal sınıf, referans grubu ve aile gibi sosyo-kültürel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Ayrıca işletmelerin pazarlama çabaları da davranış üzerinde etkili olmaktadır (Mucuk, 2004: 71).

2.1.2.1. Yaş

Yaşla birlikte insanların; sosyal, fiziksel, ekonomik ve psikolojik özellikleri de değişmektedir. Tüketim psikolojisi açısından dört önemli yaş grubu; ergenler, öğrenciler,

ebeveynler ve yaşlılardır. Bu dönemlerde benzer talep ve ihtiyaçlar ortaya çıkar (Orhan, 2002: 7).

2.1.2.2. Cinsiyet

Günümüzde kimi ürünler erkeklere, kimileri kadınlara has olabilirken, kimi ürünler ise herkes tarafından kullanılabiliyor. Bu sebeple pazarlama faaliyetlerini sürdüren işletmeler öncelikle ürünün "cinsiyet" incelemesini yaptıktan sonra tanıtım çalışmalarına başlıyor. Fakat son yıllarda evin gereksinimlerinde söz sahibi olan kadınlar, iktisadi özgürlükleri ile alışveriş âleminin idarecileri haline gelmişlerdir (Orhan, 2002: 5).

2.1.2.3. Eğitim

Eğitim seviyesi ile birlikte bireyin bilgi ve yeteneklerinin arttığı, yeni şeyler öğrenmesine sebep olduğu açıktır. Öğrenilen yeni şeyler ise arzu ve gereksinimlerde değişikliklere sebep olmaktadır. Bilgi toplumu kullanıcısı markalarda duygusal öğeye değer vermekle bereber satın alma davranışında bunu tek belirleyici unsur olarak almamaktadır. Yeni tüketici daha az sadıktır ve daha az marka bağlılık davranışı gösterir. Yani tüketici markayı bir bütün olarak algılamakta ve vaatlerin yerine getirilmediğini anladığında markaya sırtını çevirebilmektedir (Köseoğlu, 2002: 102).

2.1.2.4. Aile

Aile, kullanıcı için bir bilgi aktarıcı ve temel danışma kaynağıdır ve kullanıcının satın alma kararını birçok açıdan etkiler. Aile, bireysel gereksinimler için satın alma sürecini etkilerken, aynı zamanda aile için satın alma sürecini de etkiler. Bu karşılıklı iletişim ailenin yapısına, ailenin varmak istediği noktalara, aile bireylerinin anlaşmalarına, görevlerine ve iletişim düzeylerine ve yakınlarının yaşam sürecine değişkenlik gösterecektir. (Mucuk, 2004: 70).

2.1.2.5. Sosyal Sınıf

Sosyal sınıf, insanların sosyal hiyerarşi içerisinde derecelendirilmesi sürecidir ve hiyerarşik bir özelliğe sahiptir. Bu özelliği nedeniyle aynı sınıfın üyeleri hemen hemen aynı statüye sahipken, diğer sınıf üyeleri ya daha fazla ya da daha az statüye sahiptir. Sosyal sınıf üyeleri yaklaşık olarak aynı prestije sahiptir, birbirleriyle düzenli olarak sosyalleşirler. Sosyal gruplar, tüketim davranış ve tutumları için danışma grupları olarak hizmet ederler (Odabaşı, 2003: 296).

2.2. TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA ULUSLARASI ÖĞRENCİLERİN DOLAŞIMI VE TÜKETİM DAVRANIŞLARI İLİŞKİSİ

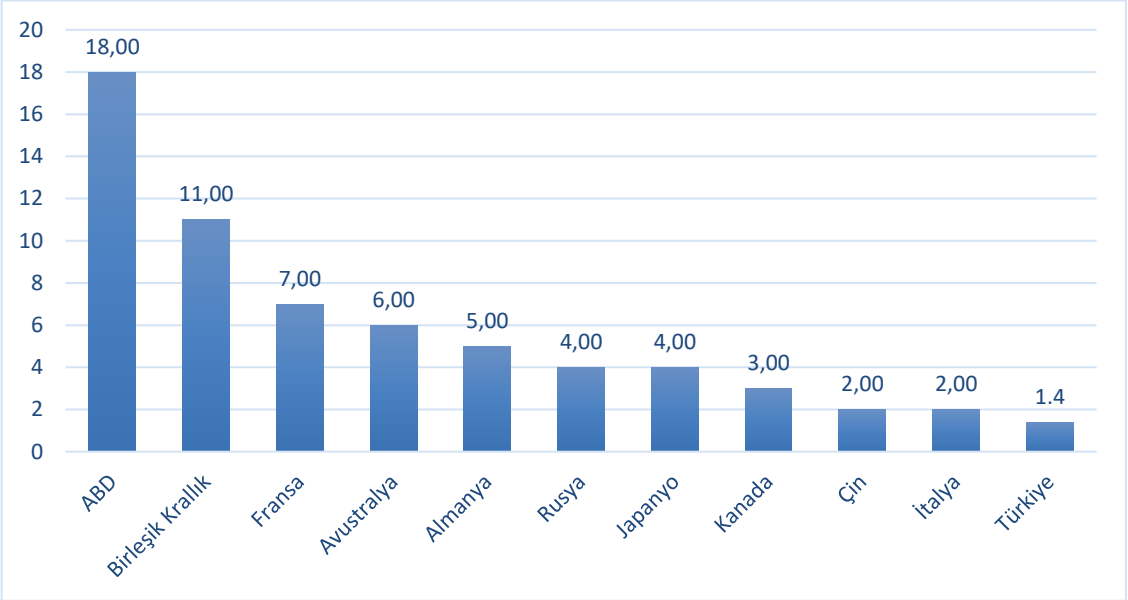
Dünyada uluslararası öğrenci dolaşımında önemli bir seviyeye ulaşmış ve gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülke bu öğrenci dolaşımından payalma çabasına girmiştir. Türkiye'nin uluslararası öğrencilere yönelik ilk olarak düzenli ve sistematik yaklaşımı Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarına kavuşmasını takiben, 1992-1993 eğitim-öğretim yılında başlatılan Büyük Öğrenci Projesiyle hayata geçmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2015).

Türkiye uluslararası öğrencileri kabulü açısından önemli bir mesafe kat etmesine rağmen bu hususta uluslararası öğrencileri doğrudan veya dolaylı bir biçimde etkileyebilecek meseleleri bütün boyutlarıyla ele alan kapsayıcı bir strateji belgesine sahip olamamıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2015). Günümüzde ülkeler uluslararası öğrenci pazarını yükseltmekle ekonomilerine katkı sağlamak ve teknolojilerini yenilemeye yardım etmektedirler. Dünya coğrafyası çapında öğrenci hareketliliği teknoloji aktarımını kolaylaştırma temellerini ve ayrıca radikal yeniliklerin ortaya çıkışı sağlamaktadır. Uluslararası öğrenci göçü alan bazı ülkeler değerli deneyimlere sahiptirler. Türkiye'nin rakip ülkelere kıyasla öğrenci alımı sayısına bakıldığında bu alanda önde olan ülkelere göre geri kaldığı görülmektedir.

2.2.1. Türkiye'de Uluslararası Öğrencilerin Dolaşımı ve Tüketim Davranışları

Uluslararası öğrenci dolaşımı, Eğitim-öğretim için başka ülkelere giden öğrenci dolaşımını ifade etmektedir. Uluslararası eğitimi-öğretim nedenlerinin başında farklı bir dil öğrenme, daha iyi mesleki eğitim ve kendi ülkesinden daha ileri olan ülkelerden eğitim alarak yüksek kariyer yapmaktır. Son yıllarda uluslararası öğrenci eğitimi amacının dışına çıkarak dünyada çoğu ülkeler arasında turizm gibi hatta bundan daha fazla gelir kaynağı olarak görülmeye başlamıştır (DEİK, 2013: 8).

Akademik anlamda uluslararası alanda kaliteli eğitim-öğretime olan rağbet, bu alandaki tüm eğitim ürünlerine olan arzı arttırmıştır. Bu alanda uluslararası öğrenci kabulünde öncü olan ülkelerin mali sektörlerine olumlu bir katkı sağlamıştır. Dünyada bu konuda lider olan bazı ülkelerin uluslararası öğrenci kabulüne tam manasıyla mali bir gelir kalemi olarak bakmaları farklı sıkıntıları ortaya çıkarmıştır.

Grafik 1. Dünyada Uluslararası Öğrencilikte En Çok Tercih Edilen Ülkeler (UNESCO)

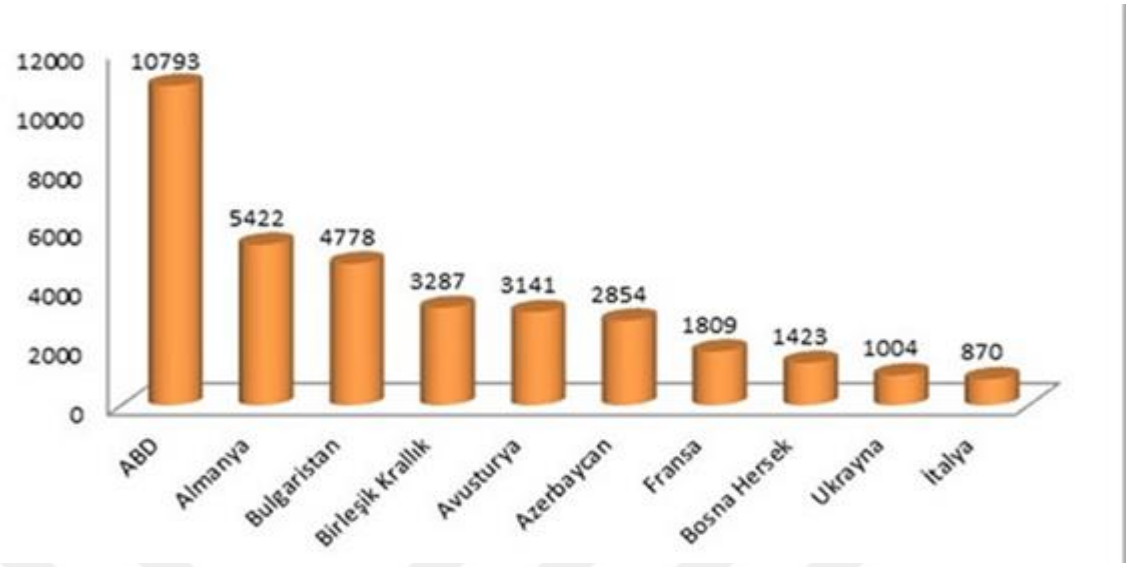
Grafik 1'den anlaşıldığı üzere ABD, İngiltere, Fransa, Avustralya Uluslararası Öğrencilerin En Çok Tercih Ettiği ülkelerdir.

2.2.1.1. Türkiye'de Dünden Bugüne Uluslararası Öğrenci Politikaları

Türk eğitim tarihine bakıldığında, uluslararası öğrenci kabulün ilk örnekleri 1850'li yıllar ve sonrasında görülmektedir.

Türkiye Ulusal Ajansı'nın (2017) 12388 öğrenciyle yürüttüğü çalışmasına göre, Türkiye'ye gelen Erasmus öğrencilerinin büyük çoğunluğunun Türkiye'de Erasmus değişim programına katılmaya yönelik eğilimlerinin sosyokültürel nedenler olduğu gözlenmiştir. Uluslararası öğrenci olarak başka bir ülkeye eğitim öğrenim için giden öğrencilerin, öğrenci değişim programında seçim yaptıkları ülkelerle kültürel ve dini anlamda benzerlik olan ülkeleri seçme eğilimlerinin daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Gideceği ülkedeki ikamet sorununun çok fazla önem arz etmediği göze çarpmaktadır. Sosyal faaliyetlerin ve uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim döneminde mali anlamda katkı sağlayabilecek desteklerin verilmesi olumlu yönde sayıyı arttırıcı bir faktör olarak yansıyacaktır. Bunların yanında asıl hedefin dünyada çoğu ülkede denkliği olan üniversitelerin sayısını ve kalitesini arttırma konusunda atılacak adımların hepsinden önemli olduğu görülmektedir.

Grafik 2. Yurt Dışında Eğitim Gören 45 Bin Türk Öğrencinin Bulunduğu 10 Ülke

2.2.1.2. Türkiye'de Uluslararası Öğrenci Destekleme Adına Yürütülen Çalışmalar

Ekonomi adına son yıllarda gerçekleşen gelişim eğilimine bakıldığında uluslararası öğrenci hareketliliğinden daha fazla mali katkı alabilmesi için önemli çalışmalar ve politik adımlar atıldığı görülmektedir. Bu adımların göze çarpan ilk gelişimi büyük öğrenci projesiyle başlanılmış, sonrasında Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile revize edilerek yeni bir ivme kazanmıştır. Bu gelişmelere Türkiye'nin her ilinde üniversite açma politikasıyla destek veren kararlar çerçevesinde, üniversiteler de kendilerini kontrol ederek bu politikalara katkı sağlamışlardır.

Uluslararası öğrencilerin sayılarını çoğaltmak amacıyla atılması gereken farklı etkenleri aşağıdaki gibi maddeleyebiliriz.

1- Avrupa ülkeleri arasında başarıyla gerçekleştirilen öğrenci değişim programlarının dünya çapında gerçekleştirilmesi için politikaların geliştirilmesi ve uygulanması.
2- Uluslararası öğrenci hareketliliğini etkileyen en önemli etkenlerden birisi olan ulaşım konusundaki sıkıntıların giderilmesi için ülkeler arasında mali anlamda öğrencinin lehine olacak adımlar atılması
3- Türkiye'de sayısı artan üniversitelerin uluslararası öğrenci kabulünde sayılarının makul bir şekilde kaliteyi düşürmeden arttırılması ve farklı bölümlerde farklı dillerde eğitim alabilme imkânının sunulması.

4- Uluslararası öğrenci kabulünde lider olan ülke üniversiteleriyle boy ölçüşebilecek bilimsel gelişmeler konusunda Türk üniversitelerinin atacağı adımlar.
5- Kültürel ve dini anlamda bağlarımız bulunan ülkelerde Türkiye'deki üniversitelerin tanıtımı konusunda arttırıcı faaliyetler yapmak.

BÖP'ün Türkiye'de başlatıldığı tarihten itibaren Türkiye Cumhuriyeti Devleti Burslusu olarak gelen 32.000 öğrenci arasından sadece 9541'i mezun olabilmiş, yaklaşık olarak 16.000 öğrencinin ise bursu kesilmiştir. Uluslararası Öğrenciler Türkiye'ye farklı iki yolla gelmektedirler (Udef.org.tr):

1- Türk devleti tarafından burs bağlanan öğrenciler
2- Kendi imkânlarıyla Türkiye'ye gelen öğrenciler

Türkiye, uluslararası öğrenci pazarından halen 172 bin öğrenci alıp 3 milyar dolar gelir elde ediyor. 2023 hedefi 350 bin öğrenciye ulaşmak. Böylece 300 milyar dolarlık pazardan 15 milyar dolar hedefliyor. Türkiye'nin 2019-2023 ihracat hedefi olan 226,6 milyar TL'yi tutturması için uluslararası öğrenci ihracatı önemli bir kalem oluşturuyor.

Türkiye uluslararası öğrenci kabulü konusunda şartları cazip hale getirip ülkeyi uluslararası öğrenciler için çekim merkezi yapma konusunda ABD, İngiltere, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerle karşılaştırıldığında bu konuda geç kalmış bir ülkedir. Osmanlı dönemi sonrası yurtdışından Türkiye'ye yönelik ilk öğrenci hareketleri 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir. Bu dönemde Ortadoğu'dan öğrenci gelişleri başlamıştır (Bolat, 2015: 6). Ancak bu konu ile ilgili ilk düzenleme 14 Ekim 1983'te yapılmıştır. Bu tarihte çıkan 2922 sayılı "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun" Türkiye'deki uluslararası öğrencileri ele alan ilk düzenlemedir. Daha sonra bu kanunun uygulanmasına yönelik olarak 15 Nisan 1985' te bir yönetmelik yayınlanmıştır (Özoğlu vd., 2012: 74).

Türkiye'de uluslararası öğrenci alanındaki asıl ciddi çalışma, Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasından Orta Asya'daki Türki Cumhuriyetlerle ilişkileri geliştirme kapsamında hazırlanan "Büyük Öğrenci Projesi'dir. Bu proje, Türki Cumhuriyetlerle yapılan ikili anlaşma veya protokoller çerçevesinde bu ülkelerden 10 bin öğrencinin devlet bursu verilerek Türkiye'ye getirilmesini amaçlamıştır. Gelecek 10 bin öğrencinin 7 bini yükseköğretim, 3 bini de ortaöğretim alanında olacaktır (Kavak ve Baskan, 2001: 96). Bu kapsamda her yıl 1000 ile 1500 arası öğrenci devlet bursu sağlanarak Türkiye'ye

getirilecektir. Öğrenci seçimi ise ÖSYM tarafından yürütülen Türkiye Cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklar Sınavı (TCS) ile tespit edilmektedir. (Bolat, 2015: 7)

Henüz 1992'de hayata geçirilen BÖP (Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı) uzun geçmişine karşın istikrarsız bir görüntü vermiştir. Projenin başlangıç tarihi olan 1992 yılından 2010 yılına kadar verilen 40.863 kontenjanın 31.982'si kullanılmış, bunlardan sadece 9.541'i mezun olmuştur. 16.684'ünün ise çeşitli nedenlerle bursu kesilmiştir (Özoğlu vd., 2012: 63).

Türkiye'ye eğitim görmek amacıyla gelen yabancı uyruklu öğrenci sayısı; YÖK'ün verilerine göre 1990'da 7 bin 661, 2000 yılında 16 bin 656, 2012 yılında 43 bin ve Nisan 2014 itibariyle 55 bine ulaştı. Özellikle 2010'dan 2020 kadarki yıllarda ivmesi düşük olsa da Türkiye'de eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sayısında düzenli bir artış olduğu görülüyor. Türkiye'ye en fazla öğrenci gönderen üç ülke; 7 bin civarı öğrenciyle Azerbaycan, 6 bin civarı öğrenciyle Türkmenistan ve 4 bin civarı öğrenciyle Kuzey Kıbrıs. Bu üç ülkeden gelen öğrenci sayısı, Türkiye'deki toplam yabancı uyruklu öğrenci sayısının yüzde 40'ını oluşturuyor. Onları da 1000 civarı öğrenciyle Almanya, Yunanistan, İran, Bulgaristan ve Afganistan izliyor. Almanya Yunanistan ve Bulgaristan gibi ülkelerden gelen öğrencilerin büyük bir kısmının Türk kökenli olması dikkat çekici.

Türkiye tarafında, BÖP'ün hayata geçirilmesinden sonra uzunca bir dönem bu meseleye yönelik ciddi bir çalışma yapılamamıştır. Türkiye'nin uluslararası öğrenci konusunun önemini fark etmesi 2008 yılında başlamıştır. Bu tarihten sonra YÖK, önce 2008 yılında birtakım kararlar almış, daha sonra 17 Mart 2010 tarihinde YÖK Genel Kurul toplantısında uluslararası öğrenci kabulüne ilişkin uygulamaları esnetmiş ve inisiyatif daha çok üniversitelere devretme ve onları süreçte daha aktif kılmaya dönük kararlar almıştır. Bu kararlardan birisi de önemli bir uygulama olan uluslararası öğrenci ofislerinin açılması kararıdır (Özoğlu vd., 2012: 76).

2.2.1.3. Dünya Genelinden Türkiye'ye Gelen Uluslararası Öğrencilerin Mali Katkılarının Analiz Verileri

Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin katkı payları ve öğrenim ücretleri ise 07.07.2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2018/12007 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının üçüncü maddenin birinci fıkrası gereği ilgili kararda belirtilen ön lisans ve lisans programlarında ilgisine göre ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde belirlenen öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretinin üç katından az olmamak ve cari hizmet maliyetinin beş katını aşmamak üzere,

-lisansüstü programlarda ekli (I) sayılı cetvelde tespit edilen öğrenci katkı payının üç katından az olamayacak şekilde yükseköğretim kurumlarınca belirlenir. Yükseköğretim kurumlarına önlisans, lisans ve lisansüstü seviyesinde kontenjan dâhilinde yerleştirilmiş olan öğrenciler hakkında birinci fıkra kapsamındaki hükümler uygulanmaz. Bu durumdaki öğrenciler, öğrenim harçları yönünden bu kararla ilgilerine göre birinci öğretim ve açık öğretim için belirlenen katkı payı, ikinci öğretim için belirlenecek öğrenim ücreti esaslarına tabidir (T.C. Resmi Gazete, 2018).19 Eğitim için Türkiye'yi tercih eden yabancı uyruklu öğrenciler, kanun uyarınca üniversitede öğrenim görmeye tabidir ve bir bedel tahsil edilmektedir. Bu da miktarın pahalı veya ucuz olması, uluslararası öğrenci tercihlerinde etkin olan faktörlerdendir. Eğitim – Öğretim için Türkiye'yi tercih eden uluslararası öğrencilerden alınan üniversite harç ücretleri birçok ülkeye göre daha düşüktür. Türkiye' ye eğitim-öğretim için gelen uluslararası öğrencilerin Türkiye ekonomisinde mali anlamda katkıları konusunda herhangi bir resmi belgeye rastlanmamıştır. Resmi bir bildiri ya da dokümana rastlanmamakla beraber sınırlı araştırmalardan alınan veri ve rakamlar yıllık bazda belirtiliyor. Türkiye'de 2014 senesinde yurtdışına giden yabancı bir öğrencinin bir eğitim dönemi için masrafı dolar bazında 35.000 dolar seviyelerindedir. Ülke sınırları dışına 2,11 milyar dolar çıktığı görülmektedir. (Uslu, 2017). Bu masrafların önemli bir kısmını, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2023 vizyonu kapsamında bilimsel ve teknolojik konularda gereksinim duyulacak akademik boşluğu doldurmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK aracılığıyla verilen burslarla eğitim giderleri karşılanıp yurt dışına gönderilen öğrenciler oluşturuyor.

Türk-İş (2014) araştırmasına göre Türkiye'de yaşam maliyeti ortalama aylık 1400 TL düzeyindedir ve bu veriden hareketle 2014 yılında uluslararası öğrencilerin Türkiye ekonomisine katkısı ortalama 377 milyon dolardır. (Uslu, 2017). 07/07/2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış olan 2018/12007 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın üçüncü maddesine göre Uluslararası öğrencilerden alınacak katlım payları ve öğrenim ücretlerini belirleyen 2018/12007 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının üçüncü maddesine göre, uluslararası öğrenci kabul kontenjanları çerçevesinde kayıt yaptıracak öğrencilerden tahsil edilecek öğrenim ücreti; - ön lisans ve lisans programlarında, ilgisine göre ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde belirlenen öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretinin üç katından az olmamak ve cari hizmet maliyetinin beş katını aşmamak üzere, - lisansüstü programlarda, ekli (I) sayılı cetvelde tespit edilen öğrenci katkı payının üç katından az olmamak üzere yükseköğretim kurumunca belirlenir ifadesi yer almaktadır. Bu verilere

dayalı olarak yapılacak hesaplamalar, (I) sayılı cetvelde yer alan lisans eğitimi veren fakülteler arasında en düşük ortalama maliyete 1923 lira ile Edebiyat Fakültesi'nin sahip olduğunu göstermektedir. Bu maliyetin 284 lirası öğrenci katkı payıdır. Devlet bu payı öğrenci adına ödemektedir. Yabancı uyruklu öğrenciler bu ücretin en az üç katını (854 lira) ödemek durumundadır. YÖK (2019), verilerine göre 2017-2018 eğitim öğretim yılında Türkiye'de öğrenim gören 125,138 öğrencinin 89381 lisans bölümlerine devam etmiştir. Bu öğrencilerin tamamının Edebiyat Fakültelerinde okuduğu ve dörtte birinin burslu öğrenci olduğunu varsayarak bir hesaplama yapıldığında, bu öğrencilerden alınan katkı payı ile 2017 Eylül ayında ekonomiye 57.248.744 lira (yaklaşık 16 milyon dolar) katkı sağlanmış olabilir (Assembly of European Regions, 2020).

Dünyada uluslararası öğrenciler iki şekilde görülüyor: giden ve gelen. Uluslararası öğrencilerin ülkeye kabul edilme şartları göz önünde bulundurulduğunda başarılı öğrenciler tercih ediliyor. Başarılı uluslararası öğrencilerin ülkemizde tutulması bilim ve teknoloji bakımından çok önemlidir. Beyin kazancı, yüksek vasıflı bir kişinin göç etmesi sonucunda bir ülkenin fayda gördüğü bir durum olarak tanımlanmaktadır. (Assembly of European Regions, 2020).

Dünyanın farklı noktalarından uluslararası öğrenci kabul eden Türkiye, farklı ülkelere de eğitim amaçlı öğrenci gönderiyor. Türkiye'den çeşitli ülkelere eğitim amacıyla gönderilecek öğrencilerin taşıması gereken koşullar, maddi ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı, denetimlerinin nasıl yürütüleceği, olumsuz davranışların hangi koşullarda yaptırıma bağlanacağı ve benzeri hususları düzenleyen kanun 16 Nisan 1929 tarihli ve 1416 sayılı "Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında kanundur ve bu kanun "İstizan Kanunu" maddesini içermektedir. Bu kanun kapsamındaki düzenlemeler sonrasında Türkiye'nin en çok öğrenci gönderdiği ülkeler Almanya ve Fransa olmuştur. Dünyanın birçok ülkesine uluslararası öğrenci gönderilmeye başlanmış ve sırasıyla Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, İsveç, Belçika, İsviçre, İtalya, İngiltere, Macaristan, Rusya ve ABD'ye öğrenci gönderilmiştir. Uluslararası öğrenciler lisans, yüksek lisans, doktora ve mesleki eğitim alanlarında öğrenimlerini tamamlamışlardır. Eğitimlerini farklı alanlarda tamamlayan bu öğrencilerin yasalarca belirli sürelerle Devlet hizmetinde çalışmaları gerekmektedir. Devlet hizmetinde taahhüt ettikleri süreyi geçirdikten sonra isterlerse devlet hizmetinde çalışmaya devam edebiliyor, isterlerse farklı sektörlerde çalışabiliyorlar. Uluslararası öğrenciler konusunda yapılan araştırmalara göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde lisansüstü eğitim alacak öğrenciler:

Bu konuda atılımlar yaparak ABD eğitiminin kalitesine ulaşmaya çalışan ülkelerin sayısının artması nedeniyle önümüzdeki yıllarda bu ülkeye olan talebin azalacağı varsayılsa da; 5 binden fazla uluslararası öğrenci alan ABD'de eğitim almak için Türkiye'den gelen kişilerin sayısının azalacağı varsayılsa da önümüzdeki yıllarda yine birinciliğini koruyacaktır.

ABD'ye giden Türk öğrencilerin sayısı öngörülere göre önümüzdeki on yılda düşecek; ancak 5500 kişiye ev sahipliği yapan ABD, 2024 yılında, Türk öğrencilerin bir numaralı hedefi olmaya devam edecektir. Almanya'nın yaklaşık 4300 ve Birleşik Krallık'ın 3600 Türk öğrenciye ev sahipliği yapması beklenmektedir (British Council, 2014). İlk üç sırada yer alan bu ülkelerin ardından Avustralya ve Kanada'nın Türk öğrencilerin tercihleri arasında sırasıyla dört ve beşinci sıralarda yer alması beklenmektedir. Yurt dışında gerek 1416 Sayılı Kanun gerek diğer devlet bursları ile yurt dışında öğrenim gören öğrencilerin tekrar ülkeye dönüp çalışması beklenmektedir. Bu öğrencilerin dönmemeleri durumunda önemli bir entelektüel ve ekonomik kayıp ortaya çıkacaktır. Bu öğrencilerin yurt dışında gördükleri eğitimin ardından Türkiye'de dönüp çalışmalarını teşvik edici önlemler alınabilir. Uslu (2017), Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin yapmış olduğu ekonomik katkı, Türkiye'den yurtdışına giden öğrencilerin yapmış olduğu harcamalarının yaklaşık altıda biri civarında olduğunu ve bu durumun başlıca nedeni olarak, uluslararası öğrencilerden aldıkları öğrenim ücretlerinin küresel yükseköğretim pazarındaki diğer aktörlerinin aldığı ücretlerin yanında oldukça düşük olmasının gösterilebileceğini belirtmiştir.

Uluslararası öğrencilikte üç tür öğrenci hareketliliği vardır. Bunlar; Uluslararası öğrenci hareketliliğinin ilk biçimi A tipi hareketliliktir. A türü hareketlilik, bir yükseköğretim programında üç yıl veya daha fazla süreyle eğitime devam eden yükseköğretim kurumlarını ifade eder. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin bir başka biçimi ise B türü hareketliliktir. A türü hareketliliğe göre daha kısa olan bu çeşitlilik, mesleki ve teknik bilginin en az iki yıl devam ettiği türdür. Üçüncüsü ise doktora programıdır. (OECD, 2013).

Uluslararası öğrenci piyasasının genişlemesiyle beraber; misafir öğrenci hareketliliğin bilim, teknoloji, endüstri, ticaret, politika, kültür ve küresel bir toplumun tüm yönleri etkileyebilecek düzeyde önemli bir rolü bulunmaktadır (De Moor ve Henderikx, 2013: 98-99). Ancak, öğrenci hareketliliğinin hedef noktası; uluslararası çapta eğitim sistemi

yetersiz olan ülke gençlerine destek, yabancı üniversitelerde elde edilen diplomaların cazibesi ve farklı kültürlerle tanışma olarak üç temel sebeple özetlenebilir (Varghese, 2008: 102-103).

Uluslararası öğrencilerin ülkeler ve üniversitelerarası ilgilerini çekme hususundaki rekabet, ulusal yükseköğretim stratejilerinin biçimlendirilmesinde etkin rolü bulunmaktadır. Bunun farkında olan kalkınmış ekonomiler; hükümet, eğitim bakanlıkları ve sivil toplum teşebbüsleri ile dayanışma halinde politika belirleme konusunda çeşitli politikalar uygulamaktadırlar (Pusser ve Turner, 2004:224-225).

Türkiye'de ve dünyada uluslararası öğrencilerin tercihlerinde etkin olan şartlar şu şekilde listelenebilir (Tekelioğlu vd. 2012: 193-194):

1. Uluslararası öğrenci dolaşımının ve öğrencilerin Erasmus Değişim Programı imkânlarının özendirilmesi ve bu tür uygulamaların zenginleştirilmesi,
2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte ulaşım şartlarının iyileştirilmesi ve ulaşım masraflarının uluslararası öğrenciler için karşılanabilir hale getirilmesi,
3. Uluslararası müfredat ve öğrenim koşullarının geliştirilmesi,
4. Türkiye'deki üniversiteler için istenen denklik koşullarının temin edilmesi için gereken tedbirlerin alınması,
5. Türkiye'deki üniversitelerin uluslararası öğrencilere yönelik tanıtımının saydam bir biçimde gerçekleştirilmesi, eğitim ve başka alanlarda gelecek öğrencilere teşviklerin artırılması için gerekli çalışmaların yapılması,
6. Türkiye'deki üniversitelerin eğitim kalitesini araştırmak ve bunu uluslararası alanda tanıtmak,
7. Dünyada dini, kültürel ve sosyal ilişkimizin olduğu ülkelerde çeşitli çalışmalar yapılması.

2.2.1.4. Uluslararası Burs Alan Öğrencilerin Türkiye'deki Seyri

Hükümetler arası ikili anlaşmalar yoluyla 1950'li yıllardan bugüne devam edegelen burslu uluslararası öğrenci hareketliliğinde dönüm noktalarından biri 1992'de yaşanmıştır. Sovyetler Birliği'nin 1990'ların başında dağılmasının ardından, Türkiye'nin, bağımsızlığını kazanan yeni ülkelerle ilişkilerini sağlamlaştırmak için geliştirdiği önemli bir dış politika stratejisi olarak Büyük Öğrenci Projesi uygulanmaya başlanmıştır (Kavak ve Başkan, 2001). 1992'de uygulanmaya başlanan Büyük Öğrenci Projesi ile 2010'a

kadar Avrasya ve Balkanlardaki 57 ülke ve topluluk için toplam 40.863 (YÖK 2011 Mayıs Verileri) öğrenciye kontenjan sağlamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen Büyük Öğrenci Projesinin amacı şu şekilde tanımlanmıştır:

1- Türki Cumhuriyetlerinin ve Türk Topluluklarının, yetişmiş insan gücü ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmak,
2- Türkiye dostu genç bir nesil yetiştirmek ve Türk Dünyası ile kalıcı bir kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak,
3- Türkçeyi öğretmek ve Türk kültürünü tanıtmak
4- Türk Dünyası'nda yer alan ülkeleri, bu ülkelerin kendi aralarındaki ilişkileri geliştirerek büyük bir şemsiye oluşturmak.

Hedeflenen amaçlar ışığında projenin daha çok tarihsel ve kültürel bağları kuvvetlendirmek için yapıldığı aşikardır. 2008 yılının sonuna kadar aynı amaçlar etrafında devam edegelen projenin amacına ulaşıp ulaşmadığına yönelik ilk kapsamlı araştırma/rapor MEB tarafından yaptırılmıştır. Vural ve Alkan tarafından "Büyük Öğrenci Projesinin Değerlendirilmesi (1992-2008)" ismiyle yapılan rapor çok farklı neticeleri ortaya koymuştur.

Projenin gerçekleşme sürecine ilişkin verilere bakıldığında MEB tarafından yaptırılan değerlendirme çalışması, radikal kararların alınmasını gerektiren sonuçlar ortaya koymuştur. Bu rapora göre, 2008 yılı itibari ile verilen 39.232 kontenjanın sadece 27.112'si için talep gelmiş ve bu gençler Türkiye'nin çeşitli üniversitelerine yerleştirilmişlerdir. Üniversitelerimizde proje kapsamında öğretim gören gençlerin sadece 7.464'ü mezun olmuştur. Proje için 16 yılda harcanan toplam bütçe yaklaşık 130 milyon $dır. Tüm bu veriler, projenin etkinliğini, verimliliğini ve amacına ne denli ulaştığını sorgulanmasını zorunlu kılmıştır.

Bu ortaya koyulan raporla ilgili ulaşılan en önemli veri, Büyük Öğrenci Projesi'nin, Sovyetler Birliği'nin parçalanması ardından Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye özelinde yapılmış ve kültüler bağları olan bu ülkelerle teknolojik, bilimsel ve kültürel alanda bağların daha da kenetlenerek güçlenmesi düşünülmüştür. Dünyada hızlı ve farklı projelerle gelişen uluslararası öğrenci hareketliliğine yetişmekte yetersiz kalmıştır. Konunun tekrar ele alınarak gözden geçirilmesi ve revize edilerek çağın ihtiyaçlarına uyumu sağlanmalıdır. Böyle bir düzenleme yapılmazsa, yıllar geçtikçe azalan öğrenci

hareketliliği sayısı projeyi tehlikeye atabilir. Bu verilerden sonra 06.04.2010 tarihinde kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) konuya yeni bir ivme katarak olumlu katkı sağlamıştır.

2011 verilerine göre ise proje çerçevesinde bugüne kadar 42.318 burs kontenjanı tahsis edilmiş, ancak bunun 31.037'si kullanılmıştır. Projede mezun olan öğrenci sayısı 8.914'tür.

MEB AB ve Dış İlişkiler Gn. Md. 06.05.2011 tarihli verileri Kullanılan 31.037'lik kontenjanın detayına bakıldığında öğrencilerin 16.138'inin (%52) bursunun kesildiği, 8.914'ünün (%28) mezun olduğu ve 6.255'inin (%20) de eğitimine devam ettiği görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık % 52'sinin bursunun başarısızlık, devamsızlık ve kayıt yenilememe gibi farklı nedenlerle kesildiği göz önüne alındığında, öğrenci başarısının son derece düşük olduğu anlaşılmaktadır.

2.2.2 Dünyada Uluslararası Öğrencilerin Dolaşımı ve Tüketim Davranışları

Başka ülkelere eğitim-öğretim amacı ile giden uluslararası öğrencilere bakıldığında, küçük istisnalar dışında, geliri düşük ülkelerden geliri daha yüksek olan ülkelere doğru bir artış olduğu görülmektedir. Bunun en güzel örneği de Türkiye'dir. Düzce ilinde eğitim-öğretim için bulunan uluslararası öğrenci profili de bunu yansıtmaktadır. Düzce'de eğitim ve öğretim gören uluslararası öğrencilerin en fazla sayıya sahip ülkelerin sıralaması; Suriye, Azerbaycan, İran, Somali, Afganistan ve Ruanda ülkeleridir. Bu ülkelere bakıldığında gelir düzeyleri Türkiye'den düşüktür. Başka ülkelere eğitim-öğretim için uluslararası öğrenci gönderen ülkelerin başında 694 bin ile Çin gelmektedir. Çin nüfusunun kalabalık ve eğitime-öğretime önem veren bir ülke olması bunun başlıca sebebidir. Hindistan Çin'den sonra 194 bin uluslararası öğrenciyle ikinci sırada yer almaktadır. Hindistan'da kalabalık bir ülke ve son zamanlarda bilimsel alanlarda yaptığı atılımlarla öğrencilerinin daha iyi eğitim almaları konusunda farklı ülkelere eğitim için giden öğrencilere destek vermektedir. Güney Kore 124 bin öğrenciyle üçüncü, Almanya 118 bin öğrenciyle dördüncü ve Suudi Arabistan 63 bin civarı öğrenciyle beşinci sırada yer almaktadır.

Dünyada ekonomik bir kaynak olarak görülen uluslararası öğrenci kabulü konusunda ülkelerin ekonomisine katkı sağlamak istemesi, farklı politikalar geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Gittikleri ülkelere mali bir kaynak olarak değer katan uluslararası öğrenciler, bilim sanat ve kültürel anlamda da önemli katkılar sağladığı açıkça

görülmektedir. Eğitim aldıkları ülke ve il bazında eğitim-öğrenim gördükleri süre içerisinde emlak, ulaşım, kırtasiye, gıda, giyim-kuşam ve bunun gibi alanlarda ciddi katkılar sunmaktadır. Bu katkılar sadece ekonomik alanda değil eğitim için gittikleri ülke ve il üzerinde gönül köprüleri kurarak ülkeleri ile Türkiye arasında ticari, siyasi, kültürel ve sosyal alanlarda etkileşimde bulunup katkı sağlamaktadır.

Uluslararası öğrenciler Türkiye'de birçok alanda ticaret köprüleri kurmuştur. Özellikle metropol şehirlerde göze çarpan bu ticaret köprülerine Türkiye'nin birçok ilinde rastlamak mümkündür. Bu durum, il bazında ticaretin gelişmesine, istihdama ve üretimin artmasına katkı sağlamaktadır. Bunla beraber uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye katkıları, sayılan kalemlerin dışında birçok alanı kapsamaktadır.

Uluslararası öğrenciler aynı zamanda gittikleri ülkeler ile kendi ülkeleri arasında bir kültür elçisi görevi görmektedir. Ayrıca, ülkelerin bilim ve eğitim kalitesine, kültür ve sanat anlayışına, ticaret ve sanayisine, siyaset ve kamu diplomasisine, uluslararası rekabet gücüne de katkı sunmaktadırlar (Levent ve Karaevli, 2013: 98). Bu sebeple ülkeler, uluslararası eğitime önem vermekte, uluslararası öğrencileriler için kendi ülkelerini cazibe merkezi haline dönüştürmek için büyük çabalar sarf etmekte ve öğrencilerin tercihini arttırıcı politikalar geliştirmektedirler.

2.2.3. Uluslararası Öğrenci Dolaşımını Etkileyen Diğer Unsurlar

2.2.3.1. Erasmus Değişim Programı

Avrupa'daki yükseköğretim kurumları arasında ortak çalışma programları (Joint Studies Programme-JSPs) ve kısa çalışma ziyaretlerine (Short Study Visits-SSVs) katkı sağlamak için Avrupa komisyonu burs destek programı şeklinde başlatılmıştır. (Stilianos vd., 2013, s. 181-200) Program ilk kez 1976 yılında eğitim alanında hazırlanan faaliyet programının sonucunda pilot uygulama olarak başlamıştır. (Krzaklewska ve Krupnik, 2007: 222-223). Erasmus programının ilk aşaması 1 Temmuz 1987 ve 30 Haziran 1990 tarihleri arasında tamamlanmıştır. İkinci aşama ise 1990 yılında başlayıp, 1995 yılına kadar devam etmiş ve beş yıl sürmüştür. 1995 yılından itibaren ise Erasmus programı diğer Avrupa birliği eğitim programları kapsamı içine alınmıştır. 1995–2000 yılları arasında Erasmus faaliyetleri Sokrates eğitim programının bir alt programı iken, 1998 yılında Bologna sürecine dâhil edilmiştir. Sokrates programı 2007 yılında Hayat boyu Öğrenme Programı'na (LLP) dönüştürülmüştür. 2007-2013 yılları arasında Erasmus Programı

Hayat boyu Öğrenme Programı'nın alt eylem alanı olarak şekillenmiştir (Özdem, 2013: 23-24). 2007 yılında, 183. Ülke olarak Türkiye bu programa katılmıştır.

Herkes için Erasmus Programı'nın 2014-2020 dönemini kapsayan uygulanacağı ülkeler aşağıdaki gibidir (Ulusal Ajans, 2014);

1. Avrupa Birliğine dahil olan 128 ülke
2. Avrupa Serbest Ticaret Birliği üyesi ülkeler: Norveç, İzlanda, İsviçre ve Lihtenştayn
3. Türkiye ve Makedonya'nın da içinde bulunduğu Avrupa Ülkeleri

Erasmus Değişim programı, yükseköğretim kurumları arasındaki yapılacak iş birlikleri sayesinde, yükseköğretim kurumlarının kısa vadeli uluslararası öğrenci ve hareketliliği yapabilmelerine ve birbirleri ile ortak projeler üreterek uygulamaya geçirebilmelerine olanak sağlamaktadır. (Ulusal Ajans, 2011).

Avrupalı uluslararası eğitim-öğretim almak isteyen öğrencilerin yurtdışı tecrübe kazanmaları konusunda atılmış en büyük adımlardan birisi Erasmus değişim programıdır. Erasmus programı Avrupa ülkeleri öğrencileri arasında oldukça yaygın kullanılır hale gelmiştir. Başarıyla uygulamaya devam eden bu proje uygulanan ülkeler açısından mali getirileri azımsanamayacak kadar fazladır. Erasmus Programıyla Avrupa ülkesine giden bir uluslararası öğrencinin eğitim-öğretim ve bu alandaki barınma, yeme içme ve bunun gibi maliyetleri belli bir fondan sağlandığı için uluslararası öğrencilerin program kapsamında eğitim-öğretim aldıkları ülkelere mali katkıları diğer programlara göre daha fazladır. Mali anlamda tam bir destek söz konusu olduğu için yükseköğrenim öğrencileri arasında programa katılma istekleri hayli fazladır. Bu sebeple Erasmus Programına dâhil olmak isteyen öğrenciler arasında belli kriterler aranmaktadır. Erasmus Programının bir diğer özelliği de farklı ülkelerden gelen öğrenciler arasında bir etkileşim ve gönül köprülerinin kurulmasına da olanak sağlamaktadır.

"Programa ismi verilen "Desiderius Erasmus" 1465 -1536 yılları arasında yaşamış Hollandalı bir felsefe adamından gelmektedir (Gül, 2013: 102-103). Öğrenci Hareketliliği: Erasmus programının tanıtılmasını amaçlayan sloganlardan biri şöyledir: "Öğrencileri Avrupa'ya, Avrupa'yı öğrencilere getirmek." (Oborune, 2013, 183- 202)". Bu sloganı gerçekleştirmek için Erasmus öğrenci öğrenim hareketliliği ile Türkiye'de örgün eğitim veren Erasmus Üniversite Beyannamesi (EÜB) sahibi bir yükseköğretim kurumunda kayıtlı öğrenciler, 1 akademik yıl içinde, 1 veya 2 (3- 12 ay arasında)

dönemliğine diğer bir Avrupa ülkesi EÜB sahibi yükseköğretim kurumunda değişim öğrencisi olma ve program dâhilinde yurtdışında kaldıkları süre için mali destek alma şansına sahip olurlar.

Uluslararası Öğrenci Değişim Programı Erasmus'un Amaçları Aşağıda Sıralanmıştır:

1. Uluslararası Öğrencilerin Erasmus Değişim Programı kapsamında gittikleri ülkelerin teknolojik, bilimsel, çalışmalarından, eğitim-öğretim, kültürel ve akademik ve yabancı dil öğrenme gibi alanlarda fayda sağlamak,
2. Eğitim-öğretim için bulunduğu ülkeye hem akademik hem de mali anlamda destek olmak,
3. Mali anlamda yetersiz fakat başarılı öğrencilere program kapsamında imkanlar sunmak,
4. Programa dâhil uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim dönemini tamamladıklarında akademik ve bilimsel alandaki kazanımları ile ülkesine dönünce fayda sağlamak.

Dünya konjonktüründeki bilimsel ve akademik ve ekonomik anlamdaki gelişmelere uyum sağlamak için ülkelerin daha ilkokul döneminden başlayan çağda çocukların ufkunu açacak projelere imza atmaları gerekmektedir. Bunun için ülkenin tüm kurumları ile entegre bir şekilde beraber hareket ederek başarıya ulaşmaları gerekmektedir (Yaylacı, 2007: 128-129).

Stahl vd, 2002: 118 göre Uluslararası hareketliliğin bireylerin kariyer gelişimlerinin yanı sıra profesyonel gelişimleri üzerine de pozitif etkisi olduğu tespit edilmiştir. Kariyer planlamasının yetişkinlik döneminde bireylerin gelişiminde önemli bir yeri vardır. Bu aşamada anne-baba, öğretmen, arkadaş ve okul desteğinin alınması, bireylerin muhtemel kariyer yollarını bulmasında ve sağlıklı kararlar alınmasında yardımcı olur (Rogers ve Creed, 2011: 123-124). Norris ve Gillespie, 2008: 202-203) tarafından yapılan bir çalışma da yurtdışında çalışmanın ve eğitim almanın katılımcıların ufkunu genişlettiği ve onlara küresel kariyer kapıları açtığı belirtilmektedir.

Başarı ile yapılmaya devam eden değişim programlarının en önemlisi Erasmus değişim programı, uluslararası öğrencilerin ufkunu açarak, bakış açılarını geliştirmelerinin yanında, kazandıkları mesleki becerilerle iş bulma olanaklarının artırdığı görülmektedir.

Avrupa ülkeleri arasında gerçekleştirilen Erasmus Değişim Programına dâhil olan öğrencilere kişisel olarak kazandırdıklarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Erasmus Programa dâhil olan Uluslararası öğrencilerin profesyonel ve akademik alandaki hayatlarına olumlu anlamda katkı sağlamasına,
2. Uluslararası öğrencilerin yabancı dil ve kültürlerarası etkileşim becerilerini ve bu alandaki ufuklarını açtığına,
3. Program sayesinde uluslararası öğrencilerin kendine öz güven ve farkındalıklarını arttırma, birçok ülke Uluslararası öğrencilerle etkileşimlerinden dolayı farklı bakış açıları kazanma gibi olumlu katkıları sağlamaktadır. Bu faydaların öğrencilerin akademik alanda yabancı dil yeterliliğini, kişisel becerilerini, gelişimlerini ve gelecek planlamalarına faydalı anlamda etki yaptığı görülmektedir.

Erasmus Değişim programın amaçlarından biri de Avrupa birliği, vatandaşlığı prensibini ve gelecekte istihdam edilebilmeleri bilincini geliştirmektir. Programa katılan uluslararası öğrenciler etkileşimde bulundukları diğer ülke vatandaşlarıyla aralarında, ülkelerine döndüklerinde gönül köprüleri kurmakta ve birer gönül elçisi misyonunu yüklemiş olmaktadır. Erasmus değişim programına katılan uluslararası öğrencilere katkılarının öğrencilerin eğitim-öğretim aldıkları üniversitelere, kız ve erkek oluşlarına, ebeveynlerinin eğitim düzeyine göre farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Ülke dışına çıkma konusunda tereddütleri olan öğrencileri aydınlatarak programın kapsamını geliştirmek elzemdir.

Türkiye Ulusal Ajansı'nın 2017 yılında, 12 bini aşkın öğrenciyle yürüttüğü çalışmasına göre, Türkiye'ye Erasmus değişim programı ile eğitim-öğretim için gelen öğrencilerin çoğunluğunun sosyal ve kültürel sebeplerle katılım gösterdiği saptanmıştır.

Uluslararası öğrenci hareketliliğini sağlayan Erasmus değişim programı sayesinde Türkiye'ye eğitim – öğretim için gelen öğrencilerin, mezun olduktan sonra sosyal ve kültürel olarak edindikleri tecrübeler, bu konuda isteği olan kendi ülkesinin gençlerine Türkiye tercihinde önemli bir model olduğu saptanmıştır.

Barınma, sosyal aktivitelerdeki yetersizlik, mali anlamdaki eğitim öğretim giderlerinin pahalı oluşu ve üniversite eğitim kalitelerinin düşük olması da değişim programındaki olumsuz geri dönüşlerdir.

2.2.3.2. Uluslararası Öğrencilerde Gözlenen Problemlerde Cinsiyet Dağılımın Etkisi

Üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada, Mc Williams ve Gerber (1978), kızların erkeklere, dini inancı zayıf olanların dindarlara, işsiz olanların işi olanlara, akademik başarısı düşük olanların yüksek olanlara, bekârların evlilere kıyasla uyum düzeylerinin daha düşük olduklarını saptamışlardır. Öğrencilerin yaşı, kaldığı yer ve okuduğu bilim dalı ile uyum düzeyleri arasında manidar bir ilişki bulunmamıştır. Sosyal uyum ile cinsiyet ve yaş arasındaki ilişkiyi araştıran Dunner ve Fieverr (1978), cinsiyet ve yaş ile sosyal uyum düzeyi arasında manidar ilişkiler saptamış, kadınların erkeklere, genç yetişkinlerin orta yaşa göre sosyal uyumlarının düşük olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Günümüzde kadın ve erkek eşitliğinden bahsedilse de yapılan istatistiklere göre uluslararası öğrencilik açısından farkı görmemek mümkün değildir. Uluslararası kız öğrencilerin eğitim-öğretim için gittikleri ülkedeki sorunlar daha fazladır ve farklılık göstermektedir.

Gelir düzeyleri Türkiye ‘den düşük olan bölgelerden gelen uluslararası öğrencilerin sayılarının daha fazla olduğu görülmekte olup; kız öğrencilerin çoğunluğunun bu bölgelerden Türkiye‘yi tercih ettiği göze çarpmaktadır. Türkiye‘yi tercih eden uluslararası öğrencilerin tümüne bakıldığında, kız ve erkek öğrenci olarak birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin tercihlerinde eğitim öğretim görebilecekleri güvenli ülkeleri tercih etmesi kaçınılmazdır. Son yıllarda artan kız öğrenci sayılarına bakıldığında Türkiye’ye olan güvenin arttığı açıkça sayılara yansımaktadır.

Türkiye’deki İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa gibi metropol şehirlere bakıldığında kız öğrenci sayılarının diğer tüm şehirlere göre çok daha fazla olduğu görülmekte; bu oranın en fazla olduğu il İstanbul’dur. Bunun sebebi şehirdeki üniversitelerin tanıtım faaliyetleri konusunda diğer illere göre daha önde olması ve kalitelerini kabul ettirmiş tarihi geçmişi olan üniversiteler olmasıdır.

2.2.3.3. Uluslararası Öğrencilerin Ülke Seçimi Konusunda STK’ların Etkileri

Uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim amaçlı ülke seçimlerinde eğitim-öğretim giderleri en önemli kalemdir. Farklı bir ülkede eğitim-öğretime talip olmak masraflı bir iştir. Bahsedilen eğitim-öğretim masrafları devletlerarası antlaşmalar ve farklı finansal şirketlerce sağlanmaktadır. 2000 yıllara kadar düşük seviyelerde seyreden öğrenci

harçları, bu tarihten sonra hızlı bir şekilde artarak uluslararası öğrenciler için ağır bir yük olmaktadır.

Dünyada ilk üç sırada bulunan ABD, İngiltere ve Avustralya'da eğitim-öğretim için bulunan uluslararası öğrencilerin giderleri, diğer ülkelerde eğitim-öğretim için bulunan uluslararası öğrencilere kıyasla çok daha fazladır. Asya kıtasındaki devletlerde eğitim gören uluslararası öğrencilerin ABD, İngiltere ve Avustralya'da üniversite okuyan uluslararası öğrencilere kıyasla 12 kat daha az eğitim masrafı yapmaktadırlar. Bu oran ABD için ise 18 kat olarak daha maliyetli hale gelmektedir. Fransa'da bulunan Paris Üniversitesi ve Almanya'da bulunan Heidelberg Üniversitesi Avrupa ülkelerindeki üniversitelere bakıldığında daha az eğitim giderleri uygulandığı görülmektedir.

Uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim giderleri ve tercih ettikleri ülkedeki tüm giderlere katkı sağlamak için çalışan sivil toplum örgütleri, öğrenci tercihlerinde son yıllarda önemli bir etken olmaya başlamıştır. Avustralya örneğinde olduğu gibi Türkiye'de de Uluslararası Öğrenci Federasyonu çalışmalarıyla öğrenci tercihlerinde etkilin bir hale gelmiştir. Eğitim-öğretim için bulundukları ülkelerdeki sivil yapıların maddi manevi destekleri uluslararası öğrenciler tarafından kendi ülkelerindeki öğrencilerin tercihlerinde olumlu bir referans oldukları görülmektedir.

2.2.3.4. Uluslararası Öğrencilerin Eğim-Öğretim İçin Gittikleri Ülkelere Uyum Süreçleri

Uluslararası öğrencilerin en büyük sorunlarından biri de eğitim-öğretim için bulundukları ülkeye uyum sorunlarıdır. Uyum süreci, kişinin bulunduğu sosyal çevreyle ilişki kurması anlamına gelir. Sosyal uyum insanın özgüveninin artması, kişisel becerilerinin farkındalığı, içsel yapısı, insanlarla iyi bir iletişim kurabilme niteliklerine sahip olmaya bireysel uyum denir. Psikolojik uyum ise, içinde bulunduğu toplumun değer ve yaşam tarzına insanın uyum sağlaması olarak tanımlanabilir.

Türkiye'de sürdürülen uluslararası öğrenci kabul programları kapsamında üniversitelere eğitim-öğretim amacıyla gelen öğrencilerin Türkiye şartlarına en kısa zamanda ve en verimli şekilde istifade edebilmeleri ve bu şekilde bilimsel alanlarda başarı elde edebilmeleri için eğitim-öğretim aldıkları ülkelerin kültür ve sosyal yapılarına adapte olabilmelerini önüne geçebilecek koşulların en kısa zamanda ve hızlı bir şekilde ortadan kaldırabilmesi için ortaya koyulacak çaba ve araştırmalarla ilgilidir.

Türki Cumhuriyetlerden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin, kendi ülkelerinin toplumsal yapılarıyla benzerlik gösterdiği görülmekle beraber, kendi ülkelerindeki eğitim, farklı örf ve adetler, ekonomik anlamdaki yetersizlikler ve dil konusundaki eksiklikleri gibi konular nedeniyle, bu uluslararası öğrenciler dahi Türkiye'deki eğitim-öğretim ve toplumsal yapıya uyum sağlama konusunda zorluklar yaşamalarına sebep olurken eğitim kalitelerini de etkilemektedirler. Tüm bunların Uluslararası öğrencilerin bulundukları ülkeye uyum sağlama, eğitim-öğretim planlamalarını yapma konusunda akademik hayatlarını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkeden farklı bir eğitim-öğretim sistemi, farklı bir sosyal yapı, Türkçeyi öğrenme konusunda güçlük çekme, Türkiye'ye gelen Uluslararası öğrencilerin çoğunlukla gelir seviyesi daha düşük ülkelerden olması ve bu sebeple maddi güçlükler çekmesi, uluslararası öğrencilerin üniversiteye ve topluma uyum süreçlerini zorlaştırmakta, akademik başarıları ve mezuniyetlerini etkilemektedir. Dolayısıyla farklı ülkelerden gelen uluslararası öğrenciler çözmeleri gereken pek çok sorunla karşılaşmaktadırlar,

Uluslararası öğrencilerin eğitim için gittikleri ülkelerdeki uyumla ilgili sorunları şöyle sıralayabiliriz.

1. Farklı bir ülkede farklı bir ortam ve toplum yapısıyla uyum süreci,
2. Hükümet değişikliklerinde politikaların değişmesiyle şartların farklılaşması,
3. Yakınlarından ayrılması ve bu duygusal süreci yönetme,
4. Her yıl artan üniversite harçları ilgili karşılaşılan ek mali sorunlar,
5. Devlet sigortasının pahalı olmasından dolayı özel sigortalara yönelmek ve bundan dolayı hastalandığında ortaya çıkan ek maliyetler,
6. Kendi ülkesi ya da eğitim için bulundukları ülkelerde burs hakkı kazanamama,
7. Kültür farklılığı ve başka kültürde beklemedikleri sorunlarla karşılaşmak,
8. İkametle ilgili sorunlar, devlet yurtlarında barınma hakkı kazanamamak,
9. Eğitimle ilgi kalitenin uluslararası öğrencinin beklentilerini karşılayamaması,
10. Coğrafya farklılıklarından dolayı yaşanan sorunlarla mücadele,
11. Mezuniyetin dil sorunuyla ilgili uzaması,

Özellikle Afrika kıtasından gelen öğrencilerin bazı bölgelerde ayrımcılık ve ırkçılıkla mücadelesi, uluslararası öğrencilerin olumsuzluk olarak mücadele etmeleri bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de üniversitelerin rehberlik ve psikolojik alanlarda destek olması bakımından yetersizlik söz konusudur. Uluslararası öğrencilerin bu konuda, üniversiteye başladıkları dönemlerde bilgilendirme yapılarak adaptasyon ve uyum sorunları yaşayan uluslararası öğrencileri yönlendirme konusundaki problemler öğrencilerin uyum konusunda önüne çıkan en önemli sorunlardan biridir.

2.2.3.5. Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Kuruluşunun Uluslararası Öğrenci Kabulündeki Etkileri

Türkiye'de 1983 yılında, 2922 sayılı Türkiye'de Eğitim-Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun ile bu kavram ilk kez yasalaşmıştır.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın (YTB) üç ana amacı bulunmaktadır. Bunlar;

1) Türkiye sınırları dışında yaşayan yurttaşların problemlerini saptamak ve çözüm üretmek,
2) Akraba ve komşu topluluklarla sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkileri geliştirmek üzere bu topluluklara dönük çalışmalar yapmak,
3) Avrupa Birliği kapsamında gerçekleştirilen projeler ile Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarınca Türkiye'de eğitim alması uygun görülenlerin ve uluslararası anlaşmalar kapsamında Türkiye'ye gelen öğrencilerin Türkiye'deki eğitim süreçlerinin sorunsuz ve başarılı bir şekilde tamamlanmasına ilişkin tüm ilkeleri belirleyerek İlgili kurumlar arasında koordineyi sağlamak. (YTB, 2015: 7).

YTB'nin kurulması, Türkiye'de uluslararası öğrenci sayısının önemli bir oranda artmasına neden olmuştur. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın kurulmasıyla birlikte devlet bursu ve hükümet bursu "Türkiye Bursları" başlığı adı altında birleştirilmiştir. Bu dönemle birlikte YTB ve diğer devlet kuruluşlarının eğitim-öğretim için gelen öğrenciler dışında kendi imkânları ile eğitim-öğretim almaya gelen uluslararası öğrencilerin sayısında da artış görülmüştür. YTB, mevzuat gereği Türkiye Burslusu olan öğrenciler ile ilgilenmiş ve bu alanda yaşanan büyük bir boşluğu doldurmuştur.

Üniversitelerin yurtdışı eğitim fuarlarında tanıtım faaliyetlerini arttırmak için hükümet 2012 yılında 'Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ ve Tebliğ'in Uygulama Usul ve Esasları Genelgesi'ni yayımlayarak üniversitelerin yurtdışı

eğitim fuarlarına katılmaları halinde 15.000$'a kadar destek vermiş ve bunu yılda 10 defaya kadar desteklemiştir (Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015: 58).

Türkiye'nin 2013 yılında, e-vize uygulamasını başlatmasıyla, uluslararası öğrencilerin daha kolay vize alabilmesinin önü açılmıştır. Uluslararası öğrencilere sağlanan vize almadaki kolaylık ülke tercihini etkileyen önemli bir unsur olmuştur. E-vize uygulamasına geçilmesi uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi seçme konusundaki cazibesini arttıracak bir unsurdur.

Uluslararası öğrencilerin ikamet izni meselesi, yaşadıkları en önemli sorunların başında gelmektedir. Bu sorunu aşmada, 2013 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü olmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmadan önce ikamet izni konusundaki yetkili makam Emniyet Müdürlüğünün Yabancılar Şubesiydi. Ancak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 04.04.2013 tarihinde sadece uluslararası öğrenci değil mültecilerin sorunlarının çözümü ile ilgili konularda yetkilendirilince, Uluslararası öğrencilerin sorunlarını halletme konusunda yetersiz kalmıştır.

2014 yılında YÖK Başkanı Gökhan Çetinkaya'nın yayınlamış olduğu "Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası" başlıklı çalışma, YÖK tarafından konunun öneminin anlaşıldığına dönük önemli bir işarettir. Bu çalışma ile YÖK konuyu ciddi bir şekilde ele almış ve belki de bu süreç uluslararası öğrencilere dönük stratejik bir politikanın öncüsü olmuştur.

Türkiye'nin uluslararası öğrenci meselesine verdiği önem, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde de görülebilmektedir. 2014-2018 dönemini kapsayan Plan kapsamındaki Öncelikli Dönüşüm Programları arasında yer alan "Nitelikli İnsan Gücü İçin Çekim Merkezi Programı" ile de başta yurt dışındaki vatandaşlarımız olmak üzere yerli ve yabancı nitelikli insan gücü için Türkiye'nin cazibe merkezi haline getirilmesi amaçlanmıştır (Kalkınma Araştırmaları Merkezi, 2015: 80).

Devlet dışında STK'lar da bu konu ile ilgilenmişlerdir. Hatta STK'ların ilgisi daha da önce başlamış ve 2004 yılında Sosyal Araştırmalar ve Kültürlerarası Dayanışma Derneği (SADER) kurulmuştur. Bu dernek yurtdışından gelen uluslararası öğrenciler ve onların sorunları ile ilgilenmeyi amaçlayan bir dernek olarak faaliyet göstermiştir. 2008 yılında Bab-ı Âlem Uluslararası Öğrenci kendisini "renk, dil, din, ırk, mezhep, bölge ayrımı yapmaksızın dünyanın dört bir yanından Türkiye'ye eğitim için gelen uluslararası öğrencilere eğitim hayatları boyunca en iyi şekilde hizmet verebilmek için çalışan

uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur" şeklinde tanımlayarak faaliyete geçmiştir. Temel amacını ise "Eğitim öğretim için Türkiye'ye dünyanın farklı ülkelerinden uluslararası öğrenci olarak gelen öğrencilere, eğitim, rehberlik, sosyal hayata uyum ve burs hizmeti vermek" şeklinde tanımlamıştır. Yine aynı yıl Sefire-i Âlem adlı uluslararası öğrenci derneği kurulmuş ve daha çok yurtdışından eğitim amacıyla gelen kadın öğrencilerin sorunları ile ilgilenmeyi hedeflemiştir. (Armağan, 2015: 17)

İstanbul dışında uluslararası öğrenci derneklerinin de kurulması ile bu kuruluşlar, Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEF) bünyesinde bir araya gelerek çatı bir kuruluş oluşturmuştur. 11 derneğin katılımı ile kurulan UDEF, 2016 yılı sonu itibariyle 55 dernek ve 27 temsilcilik ile Türkiye çapında bir teşkilatlanmaya gitmiş, öğrencilerin maddi ve manevi sorunlarını çözmeye çalışmış, ülkenin bu alanda önemli bir boşluğunu kendi çapında doldurmaya çalışmıştır. Yaptığı çalışmalarla ayrıca halkta ve devlette bir farkındalık yaratmayı amaçlamıştır. Yaygın olarak kullanılan yabancı öğrenci ve uluslararası öğrenci kavramı yerine misafir öğrenci kavramını yerleştirmeye çalışarak, bu öğrencilerin Türkiye'de misafir olduğu algısını benimsetmek için uğraşmıştır. Bu çalışmalarının yanında Türkiye Mezunları Derneğinin (TUMED) kurulmasında emek harcanmış, Türkiye'de eğitim gören ve daha sonra ülkelerine dönen öğrencilerle irtibatı devam ettirmeye çalışılmıştır. Derneklerin bu çalışmaları ülkelerine dönen öğrencilerin Türkiye hakkındaki referanslarına olumlu yönde katkı sağlamıştır.

Türkiye'nin uluslararası öğrencilere yönelik yaptığı bu çalışmalarla birlikte son beş yılda gittikçe artan bir şekilde bu konuya akademik ilgi de başlamıştır. YTB'nin ve Kalkınma Bakanlığının yaptırdığı uluslararası öğrenci ile ilgili çeşitli uzmanlık tezleri ve araştırma projeleri bu dönemde ortaya çıkmıştır. Uluslararası öğrencilerle ilgili yayınlanmış akademik çalışmalar 2010 yılı sonrasına aittir. Bundan önce yapılan sınırlı çalışmalar BÖP kapsamındadır. Ayrıca Sosyal Ekonomik Toplumsal Araştırma Vakfı (SETA) ve UDEF de çeşitli çalışmalar yaptırmış ve yayınlamışlardır. Göründüğü kadarıyla bu meseleye olan akademik ilgi gün geçtikçe artmaktadır.

Türkiye son yıllarda yapılan tüm bu çalışmalara rağmen henüz ciddi anlamda bir uluslararası öğrenci politikası geliştirememiştir. Yapılan çalışmalar hem hükümet içerisinde bir koordinasyon ve merkezilikten uzak kalmış hem de STK'larla iş birliği çerçevesinde şekillenememiştir.

Dünya konjonktürüne bakıldığında uluslararası öğrenci meselesi ülkelere kattıkları ekonomik alandaki katkıları sebebiyle ciddi bir önem kazanmıştır. Uluslararası öğrenci hareketliliği hem gelişmiş ülkeler açısından hem de gelişmekte olan ülkeler açısından önem arz etmektedir. Gelişmiş ülkeler açısından ekonomik, kültürel, ticari, sanatsal, ihtiyaç duyulan insan kaynakları gibi alanlar bağlamında önemli olan uluslararası öğrenci hareketliliği, gelişmekte olan ülkeler açısından ise ülkenin ihtiyaç duyduğu bilim ve teknoloji alanlarında transfer imkânı sağlayarak ülkenin gelişimine katkı sağlamak ve ekonomiye katkıları bağlamında önem arz etmektedir. Türkiye'nin son beş yılına bakıldığında uluslararası öğrenci alanında ciddi bir atılım gerçekleştirmiş ve 2009-2010 akademik yılında 21.361 olan uluslararası öğrenci sayısı, bu dönem sonrasında yapılan çalışmalarla 2014-2015 akademik yılında Türkiye üniversitelerinde kayıtlı uluslararası öğrenci sayısı 72.178'e ulaşmıştır (YÖK, 2016).

Türkiye bu yüksek sayıdaki uluslararası öğrenci artışı karşısında bu konudaki lider ülkelerin yaptığı gibi dönemin gereklerine uygun bir uluslararası öğrenci politikası geliştirmek zorundadır.

Uluslararası öğrenci sayısı 1970'li yıllarda dünya çapında 800 bin civarında iken 2021 yılında 4.5 milyon seviyesine ulaşmıştır. Türkiye, özellikle son yıllarda yaptığı çalışmalar ve düzenlemelerle bu alanda önemli bir mesafe kat etmiştir. Konuya ilgi; gerek hükümet düzeyinde gerek YÖK düzeyinde, gerek akademik düzeyde, gerekse de STK'lar düzeyinde son yıllarda artmıştır. Türkiye, uluslararası öğrenci meselesinin öneminin farkına geç varmış bir ülkedir. Osmanlı dönemi sonrası yurtdışından Türkiye'ye ilk öğrenci hareketleri 1960'lı yıllarda gerçekleşmiştir. Bu dönemde Ortadoğu'dan öğrenci gelişleri başlamıştır (Bolat, 2015: 6). Ancak bu konu ile ilgili ilk düzenleme 14 Ekim 1983'te yapılmıştır. Bu tarihte çıkan 2922 sayılı "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun" Türkiye'deki uluslararası öğrencileri ele alan ilk düzenlemedir. Daha sonra bu kanunun uygulanmasına yönelik olarak 15 Nisan 1985'te bir yönetmelik yayınlanmıştır (Özoğlu vd., 2012: 74).

Uluslararası öğrenciler, gittikleri ülkelere ekonomik olarak ciddi katkı yapmaktadır. Hem öğrenim masrafları hem yaşam giderleri hem de bu ülkelerde yarattıkları istihdam alanlarıyla ülke ekonomisini etkileyen uluslararası öğrenciler, ekonomik katkı dışında ihtiyaç duyulan insan kaynakları, ülkeler arası siyasi, ticari, kültürel ve sosyal alanlarda iş birliği imkânı sunması nedeniyle de önemle üzerinde durulan bir olgu haline gelmiştir.

Her bir uluslararası öğrenci gittiği ülkenin ekonomisine doğrudan katkı sağlamaktadır. Dünyada dolaşımda olan 6 milyonu aşkın uluslararası öğrencinin 214 milyar TL civarında bir ekonomik büyüklük oluşturduğunu ifade etmek mümkündür. Barınma, harç ödemesi, seyahat, gündelik ihtiyaçlarının karşılanması noktasında harcama yapmak durumundadırlar. Vatandaşı oldukları ülkelerin sosyoekonomik düzeylerine göre değişkenlik arz etmekle birlikte genel bir ortalama olarak bir uluslararası öğrencinin yıllık harcamasının 40.000 TL civarında olduğu değerlendirilmektedir (Sağıroğlu, 2015: 46).

NAFSA (Türk: Uluslararası Eğitimciler Derneği), 2018-2019 akademik yılı bilgilerine göre ABD'deki uluslararası öğrencilerin 458 bininin çalıştığını ve ABD ekonomisine toplamda 41 milyar dolar katkı sağladığını; bu katkının üniversitelerin finansmanı için çok önemli bir pay teşkil ettiğini bildirmiştir (TGSP, 2021). NAFSA'nın son analizine göre, ABD'nin kolej ve üniversitelerinde okuyan uluslararası öğrenciler, 2021-2022 akademik yılında, ABD ekonomisine 33,8 milyar dolar katkı sağlamıştır. (NAFSA, 2022). OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) 2019 rakamlarına göre, Birleşik Krallık 435.000'den fazla uluslararası öğrenciyle dünyada en fazla uluslararası öğrenciye sahip ikinci ülke konumundadır. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin ülkeye katkısının 25 milyar sterlini aştığı hesaplanmaktadır (HESA, 2019 aktaran TGSP, 2021; DEİK, 2017). DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu'nda 2008 ve 2010 yıllarında uluslararası öğrencilerin ekonomiye katkıları Avustralya, Yeni Zelanda, Birleşik Krallık ve Kanada için rakamlarla verilmektedir (DEİK, 2013). DEİK'e (2013) göre, 2020 yılında Birleşik Krallık'ta uluslararası öğrencilerin ekonomiye katkısı 13,222 milyar pound iken, bu katkının 2025 yılında 16,895 milyar pound olacağı öngörülmektedir. Rusya'da yükseköğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı son üç yılda 26.000 kişi artmıştır; 2019 yılında 298.000, 2020 yılında 315.000 ve 2021 yılında 324.000 uluslararası öğrenci Rusya'da eğitim görmüştür. Öğrenciler çoğunlukla Kazakistan (61.000), Özbekistan (48.700), Çin (32.600), Türkmenistan (30.600), Tacikistan (23.100), Hindistan (16.700), Mısır (12.400), Belarus (10.200), Ukrayna (9100) ve Kırgızistan'dan (8600) gelmektedir (MNVORF, 2021). Rusya Federasyonu genelinde uluslararası öğrencilerden elde edilen gelir yaklaşık 1,2 milyar dolardır (RUDN University, 2021).

Uluslararası eğitimde gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmek için yükseköğretim kalitesinin artırılması zaruret arz eden bir husustur. Uluslararası öğrencilerin hedef ülkelere yönelik tercih sebeplerinden biri de eğitimin kalitesidir. Sunulan yükseköğretim kalitesi ne kadar artarsa, uluslararası öğrencilerin sayısı da bir o kadar artacaktır. Daha da önemlisi,

nitelikli uluslararası öğrencilerin sayısında da bir artış meydana gelecektir. Bu durum mevcut ekonomik girdiye katkı sağladığı gibi, yükseköğretimin kalitesini daha da yukarılara çıkaracaktır. Bilim ve teknoloji alanında da gelişimin önemli aktörlerinden biri uluslararası öğrenci hareketliliğidir. Kaliteli ve yüksek nitelikleri haiz uluslararası öğrencilerin ve akademisyenlerin Türkiye'de bulundukları süre boyunca ülkenin bilimsel faaliyetlerine yapacakları katkı yadsınamaz.

Türkiye, uluslararası öğrenci kabulünde son yıllarda yaptığı kanuni düzenlemelerle bu alanda birçok ülke ile yarışabilecek duruma gelmiş durumdadır. Türkiye'deki üniversitelerin gelişimi ve denklik konusunda atılan adımlar uluslararası öğrencilerin tercihlerini olumlu yönde etkilemiştir. Avustralya'da uygulanan uluslararası öğrenci kabulünde öğrenci vizesinin aynı zamanda çalışma vizesi yerine geçmesinden dolayı uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilen bir ülke olmasını sağlamıştır. Bu uygulamanın Türkiye'de de hayata geçirilmesi uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercihi konusunda çok etkin bir cazibe merkezi haline gelmesini sağlayacaktır. Türkiye'deki kanuni engeller uluslararası öğrencilerin çalışma izni alınmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme konusundaki eğilimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrenci vizesinin aynı zamanda çalışma izni olması şeklindeki kanuni düzenleme uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmeleri konusundaki eğilimlerini arttıracaktır.

2023 yılında Türkiye'nin uluslararası öğrenci sayısındaki hedef 250.000-300.000 civarındadır. Bu sayının ekonomi açısından değeri çok büyüktür.

2.2.4. Uluslararası Öğrenci Kabulünde Ülke Örnekleri

Araştırmacılar uluslararası öğrenci kabulünün olumlu etkileri ve yükseköğrenimin uluslararası nitelik kazanmasını siyasal, kültürel, bilimsel ve ekonomik olarak dört alana dikkat ederek değerlendirmişlerdir. Öyle ki Bostrom (2010) bu hususları aşağıdaki biçimde sınıflandırmıştır:

- Farklı kültürlerle uyum sağlama gücü (kültürel)
- Yabancı elitleri cezbetme fırsatı (bilimsel)
- Ülkeler arasında iş birliği anlaşmalarının imzalanması (siyasal)
- Yükseköğrenim için yeni mali kaynaklar bulmak (ekonomik)
- Bölgesel katılımların dikkatini çekmek (ekonomik)
- Verimlilik, gelirler ve vergi çıkarları (ekonomik)

Dünyada farklı ülkeler kendi amaçlarına göre uluslararası öğrenci kabulünde farklı modeller izlemektedirler. Alman modeli bilimsel ve eğitim hedefleriyle tasarlanmıştır ve bu ülke öğrenci kabulünden maddi gelir sağlama peşinde olmadığını açıkça ilan etmiştir. Hâlbuki Avustralya, Kanada, İngiltere ve Malezya gibi birçok dünya ülkeleri ekonomik modeli takip etmektedirler (Huang, 2002). Bu doğrultuda Türkiye'de ekonomik modeli takip eden ülkeler sırasında yer almaktadır.

2.2.4.1. Uluslararası Öğrenci Kabulünde Fransa Örneği

Fransa, Kıta Avrupası Modeli içerisinde en fazla uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan ülkelerden biridir (Douglass ve Edelstein, 2009: 2'den aktaran Levent ve Karaevli, 2013: 106). Fransa'nın uluslararası öğrencilere ilişkin politikaları Fransa'nın sömürge dönemi politikalarına dayanmaktadır. Afrika coğrafyasında bilhassa sömürge dönemine dayanan Fransız dili, eğitimi ve kültürel tesiri, Fransa'yı Afrika coğrafyasındaki fertler için uluslararası eğitimde bir çekim merkezi haline getirmektedir. Bununla beraber, Fransa'nın mevcut siyasi, sosyal ve ekonomik ilişkileri üzerinde kesin bir etkisi olan 1789 ve 1968 devrimleri, uluslararası öğrencilere yönelik politikaların şekillenmesinde şüphesiz önemli bir yere sahiptir. (Kaya, 2013: 40).

Öte yandan Fransa'nın uluslararası öğrencilere yönelik politikaları bağlamında sermaye birikim krizi ve üretim ilişkilerinde yaşanan değişimler de etkili olmuş ve 1979 yılından itibaren uluslararası öğrencilere yönelik Birleşik Krallık politikaları doğrultusunda politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Ancak Anglo-Sakson, İngiltere ve politikalarından farklı olarak Fransa'da yükseköğretim kurumlarının ve politikalarının/uygulamalarının daha merkezi bir yapıda hareket ettiği görülmektedir. Bu çerçevede öne çıkan en önemli farklılık öğrenci harçlarıdır. Çünkü Fransa'da İngiltere'den farklı olarak devlet üniversitelerinde yükseköğretim ücretleri büyük ölçüde devlet tarafından karşılanmaktadır (Özoğlu ve Gür ve Coşkun, 2012: 42). Bu durum, uluslararası öğrencilerin kararlarını şekillendirmede Fransa lehine önemli bir etkendir. Öte yandan Fransız yükseköğretim sistemi, Anglo-Sakson modeli ve İngiltere'den farklı olarak fiyat mekanizmasından ziyade kabul kriterlerini ön planda tutmaktadır (Chandler, 1989: 16).

Öte yandan Kıta Avrupası Modeline uygun olarak, uluslararası öğrenci hareketliliğini artırmak için devlet yardımı ile desteklenen öğrenci alımını teşvik etmek, daha etkin ve esnek vize politikaları uygulamak, uluslararası öğrencilere bazı kredileri alma hakkı tanımak, bunu mümkün kılacak zemini oluşturmak, konsolosluklar ve büyükelçiliklerle

işbirliği kurarak uluslararası öğrencilerin durumlarını nispeten iyileştirmek için çalışmak ve bu amaçla burs imkânları aramak/sunmak, uluslararası öğrencilerin yerel öğrencilerle aynı sosyal imkânlardan yararlanmaları için yasal düzenlemeler hazırlamak, Fransa'yı 'dünya çapında uluslararası' bir eğitim pazarında önemli bir konuma getirmiştir. (Levent ve Karaevli, 2013: 106).

Bu bağlamda hem Fransız Devleti hem de Fransa'daki ilgili kişiler bu politikaları hayata geçirmek için çeşitli organizasyonların kurulmasında etkili olmuştur. Bu kuruluşlardan en dikkat çekeni Campus France'tır.

Fransız hükümeti tarafından 2011 yılında eğitimin uluslararasılaşmasını tanıtım ve danışmanlık faaliyetleriyle desteklemek amacıyla kurulan ve böylece uluslararası öğrenci ajansları CNOUS ve EGIDE'nin faaliyetlerini tek noktada birleştiren Campus France, Dışişleri Bakanlığı ile Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlıkları bünyesinde yürütülmektedir. Fransız Devleti ve büyükelçiliklerinin himayesinde 108 ülkede 175 bürosu bulunan bu kurum, öğrencilerin yükseköğretim kurumlarını seçmeden önce ve seçtikten sonra başvuru ve vize işlemleriyle ilgilenmektedir. Ayrıca uluslararası öğrencilere sağlanan 600'e yakın burs programı konusunda uluslararası öğrencileri bilgilendirmektedir (Campus France, 2019). Bu politika ve uygulamaların yanı sıra tarihi ve kültürüyle de bir cazibe merkezi haline gelen Fransa, 2010 yılı istatistiklerine göre 259.935 uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapmıştır. (British Council, 2019).

Diğer taraftan Fransa'nın uluslararası öğrencilere ilişkin politikalarının ana hatları 1981 yılında yapılan yasa değişikliği ile oluşturulmuştur. Söz üzere yasa değişikliği ile uluslararası öğrenci politikalarının üç temel unsur çerçevesinde biçimlendiği ifade edilmiştir. Bu hususlar şu şekilde sıralandı; "eşitlik, kapsayıcılık ve özerklik." Yasa değişikliğinin en önemli etkisi ve belirgin unsurları uluslararası öğrencilerin çalışma hayatıyla ilişkilidir (Chandler, 1989: 16).Bu bağlamda, Avrupa Birliği üyesi olmayan bir ülkenin yurttaşı, Fransa'da oturma izni alması ve sosyal güvenlik sistemine dâhil herhangi bir yükseköğretim kurumuna kaydolması halinde çalışma hakkı kazanmaktadır. Bu hak, Fransa'ya ilk kez gelenler ve yükseköğrenime yeni başlayanlar için de geçerlidir. Başka bir deyişle, Fransa'da öğrenim gören uluslararası öğrenciler, çalışma hakkını elde etmek için bir ve/veya iki eğitim dönemi beklemek zorunda değildir.

Ancak Fransa'da ilgili mevzuat uluslararası öğrencilerin yılda 964 saat çalışmasına izin vermektedir (Becker ve Kolster, akt. Kaya, 2013: 48). Genel yargı, uluslararası

öğrencilerin eğitim süresi boyunca, haftada 20 saati aşmayan sürelerde yarı zamanlı; eğitimin tatile girdiği dönemlerde ise tam zamanlı çalışmalarla şekillenmektedir.

Saatlik asgari ücretin vergi kesintisi yapılamadığı takdirde 10,03 €'ya karşılık geldiği Fransa'da öğrenci işçiliğine rastlamak mümkün. Öğrencilik sonrası düzenlemelerin de yapıldığı Fransa'da eğitim gören uluslararası öğrenciler, mezun olduktan sonra Fransız işletmelerden alacakları iş sözleşmesi veya istihdam vaadi belgesi ile çalışmaya devam edebiliyor.

Fakat uluslararası öğrencilerin gerek yükseköğrenim aldıkları dönemde gerekse mezun olduktan sonraki dönemde çalışma şartları, çalışma düzenlemeleri ve ücretlerine dair çok az bilgi elde edilmiştir. Literatür taramasının ardından Fransa'da eğitim gören Cezayirli uluslararası öğrenciler üzerine yapılan bir çalışmada (Fou al, 2008: 196-197); katılımcı uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunların başında maddi sorunların olduğu belirtilmiştir. Katılımcı öğrencilerin söz konusu maddi sorunu gidermek için Fransız istihdam piyasasına girmek istediklerinde ise mesai Kısıtlı bir çalışma süresine sahip olmaları ve ayrıca okuma yazma bilmemeleri; işverenlerin bu öğrencileri istihdam etme konusunda isteksiz davranmalarına yol açmıştır. Bu durumun katılımcı uluslararası öğrencileri güvensizliğe ittiği ifade edilmiştir. Öte yandan, işgücü piyasasında 'başarılı' olan katılımcı uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğunun çocuk bakıcılığı, pazarda satış ve temizlik gibi alanlarda çalıştığı ifade edilmiştir. 'Şanslı' olarak nitelendirilen katılımcı uluslararası öğrencilerin ise otellerde resepsiyonist ya da gece bekçisi olarak çalıştıkları ifade edildi. Öte yandan çalışmada, Fransa'daki genç nüfusun tamamı için işgücü piyasasına katılımın zor olduğu belirtildi. Katılımcı öğrencilerin yabancı uyruklu ve etnik kökenleri nedeniyle işgücü piyasasına dahil olmalarının daha zor olduğu da vurgulanmıştır (Foual, 2008: 45-46).

Bu bağlamda Fransa'da uluslararası öğrencilerin istihdamına ilişkin bazı yasal düzenlemelerin olduğu; ancak bu yasal düzenlemelerdeki kısıtlamalar nedeniyle öğrencilerin zorluklar yaşadığı ifade edilebilir. Öte yandan, incelenen diğer ülkelerde olduğu gibi Fransa'da da uluslararası öğrencilerin işgücü piyasasına girişlerinde dil bilgisi düzeylerinin ve sosyal ağlarının etkili olduğu görülmüştür.

2.2.4.2. Uluslararası Öğrenci Kabulünde Almanya Örneği

Kıta Avrupası modelinin yükseköğretimde uygulandığı önemli bir ülke de Almanya'dır. Almanya'da genç nüfusun düşmesinin akabinde uluslararası öğrencilere duyulan

gereksinim ve Almanya'nın eğitim ve bilim için yaptığı yatırımları geleceğe yatırım olarak görmesi ve bu kapsamda yükseköğretim giderlerini kamu kaynakları ile desteklemesi, Alman yükseköğretim sistemini uluslararası eğitimde ön plana çıkarmış; Almanya'yı uluslararası öğrenciler için bir ilgi odağı haline getirmiştir (Kaya, 2013: 37).

Ele alınan ülkelerden farklı olarak Almanya'nın 1990'lı yıllarda bilhassa Avrupa'da uluslararası öğrenci dolaşımını kolaylaştırmak maksadıyla lisans ve lisansüstü eğitim olarak bölünmüş bir yapının oluşmasındaki etkinliği ve bu etkinliğini ERASMUS ve Bologna süreçlerinde de göstermesi, özellikle Almanya'da Alman yükseköğretim sistemine olan ilgiyi artırmıştır. (Teichler, 2012: 2). Bu ilgiyle birlikte Almanya'nın yükseköğretim sistemi ve uluslararası öğrencilere ilişkin politikalarının ülke menfaatleri ile uyumlu olmasının ardından Almanya'yı seçen uluslararası öğrenci sayısında ciddi bir yükseliş olmuştur.

Almanya'da uluslararası öğrenci sayısını yükselten uygulamalar değerlendirildiğinde Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD) kurumu göze çarpmaktadır. Çünkü DAAD, Alman yükseköğretiminin uluslararasılaşmasını destekleyen ve Alman yükseköğretim sistemini uluslararası piyasada teşvik eden en etkili kurumdur. Alman Dışişleri Bakanlığı, Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı ve diğer ilgili kamu kurumları tarafından desteklenen DAAD, Alman yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma işlemlerine ve pazarlama ve tanıtım çalışmalarında görev alan personelin gelişimine katkıda bulunuyor. Eğitim çalışmaları ve diğer ilgili konularda yayınlar hazırlar. Alexander von Humboldt Vakfı ve Alman Uluslararası Kalkınma Fonu gibi kuruluşlarla birlikte çalışarak 250'den fazla program yürüten DAAD, ülkenin uluslararası öğrenci dolaşımına ilişkin politikasını etkilemekte; 60'tan fazla kuruluşun çalışmalarını koordine etmekte; burs olanakları sunarak uluslararası öğrencilere maddi destek sunmaktadır. (DAAD, 2012: 44).

Diğer taraftan Alman Devleti'nin Alman yükseköğretim sektörünün markalaşmasına ilişkin birçok çalışması bulunmaktadır. Eğitim markasını ihraç etmek için Hindistan, Brezilya ve Çin gibi zengin genç nüfusa sahip ve kalkınma açısından diğer ülkelerin ilerisinde olan ülkelerle çeşitli anlaşmalar yapılmaktadır.

Bu politika ve çalışmaların yanı sıra devlet üniversitelerindeki harçların düşük olması, 16 eyaletin 14'ünden gelen uluslararası öğrencilerin yükseköğretim harcı ödememesi ve İngilizce programlara ağırlık verilmesi Almanya'daki uluslararası öğrenci sayısını yükseltmiştir (Gaehtgens, 2005: 123). . Bu kapsamda 2000 yılında 187.000 civarında olan

uluslararası öğrenci sayısı 2010 yılında 200.862'ye ulaşmıştır. Fakat sömürge kültürüne sahip Birleşik Krallık ve Fransa'nın aksine Almanya'nın kabul ettiği uluslararası öğrenciler çoğunlukla Avrupa kıtasından, geri kalanı ise ABD, Doğu Asya ve Pasifik ülkelerinden oluşmaktadır. (British Council, 2013).

Uluslararası öğrenci sayısındaki bu artışın bir gerekçesi de uluslararası öğrencilerin yükseköğrenimleri sırasında çalışmalarına olanak tanıyan yasal değişikliklerin yapılmış olmasıdır. Nitekim Almanya'da öğrenim gören uluslararası öğrenciler haftada 20 saat; yılda 120 çalışma gününü aşmamak koşuluyla iş hakkına sahiptirler. Bu imkandan faydalanabilmek adına bir yükseköğretim kurumuna kaydolmuş uluslararası öğrencilerin Yabancılar Dairesi'ne başvurarak öğrenci vizelerini iş vizesine çevirmeleri gerekmektedir. Fakat uluslararası öğrencilere tanınan çalışma hakkı, Almanya'ya dil eğitimi almak için bulunan öğrencileri kapsamamaktadır. Başka bir deyişle, Almanya'ya dil eğitimi için gelen uluslararası öğrenciler Almanya'da hukuki bir çalışma hayatına giremezler.

Öte yandan, Almanya'daki uluslararası öğrencilerin ilgilendikleri işler farklı gruplara ayrılabilir. Buna göre, Aushlife olarak adlandırılan kategori, uluslararası öğrencilerin Almanca dilinin iyi bilinmediği, genellikle Almanya'ya yeni geldikleri ve/veya öğrenim yeteneklerinin genel olarak kabul edilebilir düzeyde gelişmediği dönemlerde çalışmak zorunda kaldıkları, vasıf gerektirmeyen ve ağırlıklı olarak restoran veya lokanta hizmetleri kategorisidir. Market gibi alanlarda yapılabilecek faaliyetleri de kapsamaktadır, Bu nedenle saatlik ücret 6 € - 9 € civarındadır. Uluslararası öğrenciler, Almanya'da belirli bir süre kaldıktan sonra dil becerilerinin görece gelişmesi, Alman sosyo-kültürünü tanımaları ve dolayısıyla sosyal bir ağ kurmaları ve bölümle ilgili becerilerinin gelişmesi sonrasında ağırlıklı olarak Werkstudent olarak adlandırılan kategoride yer alan faaliyetlerle ilgilenmektedir. Eğitim bölümü ile ilgili işlerin yürütüleceği Werkstudent kategorisindeki çalışmaların saatlik ücretleri 10 € - 14 € civarında olup, uluslararası öğrencilere aylık 800 € - 1000 € civarında bir gelir sağlamakta, ayrıca öğrenciye mesleki tecrübe fırsatı sunmaktadır. Hilfswillig olarak dile getirilen iş kategorisi ağırlıklı olarak yükseköğretim kurumlarında ve/veya yükseköğretim kurumlarına bağlı birimlerde gerçekleştirilebilecek çalışmaları içermektedir. Buna göre bir yükseköğretim kurumunda yüksek ücretler karşılığında asistan veya laboratuvar görevlisi olarak çalışmak mümkün olduğu gibi, yükseköğretim kurumuna bağlı kütüphanelerde, bilgisayar odalarında veya öğrenci işleri birimlerinde

gönüllü olarak çalışmak da mümkündür. Bu içerikler arasında uluslararası öğrenciler ağırlıklı olarak Werkstudent kategorisinde faaliyet yürütmekte ve yaşam giderlerinin bir kısmını karşılayabilmektedir. Ancak öğrenci vizesi ile Almanya'da yapılan çalışmalardan elde edilen 450€ üzerindeki gelir miktarı vergiye tabi olduğu için gelirin bir kısmını Alman Hükümetine ödemektedirler.

Ancak göç politikalarındaki yeni düzenlemelerin ardından sadece AB üyesi ülkelerden gelen öğrencilerin faydalanabildiği lisansüstü eğitim ve araştırma imkânlarının sınırları tüm uluslararası öğrencileri kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Buna göre, incelenen diğer ülkelerde olduğu gibi Almanya'da da yükseköğretim kurumlarından mezun olan uluslararası öğrenciler mezun olduktan sonra 1 yıl oturma ve çalışma izni hakkına sahiptir ((Becker ve Kolster, akt. Kaya, 2013: 38). Devam edilebilecek farklı bir iş olduğunda bu süreç 5 yıl daha uzatılabilmektedir.

Almanya'da eğitim gören uluslararası öğrencilerin özlük hakları ve çalışma koşullarına dair literatür incelendiğinde, Mayıs-Eylül 2003 tarihleri arasında Almanya'daki tüm yükseköğretim kurumlarından -işletme okulları, uzaktan eğitim okulları ve askeri akademiler hariç- tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 9652 uluslararası öğrenciye çalışma koşullarına dair bir anket çalışması yapıldığı dikkat çekmektedir. Rastgele seçilen 2152 uluslararası öğrencinin açıklamalarından oluşturulan raporda, Almanya'da öğrenim gören uluslararası öğrencilerin çalışma şartlarına ilişkin öne çıkan tespitler şu yönde: (Isserstedt ve Schnitzer, 2005: 26):

Katılım gösteren uluslararası öğrencilerin tepki verme davranışlarının farklı olması sebebiyle, çalışma oranını hesaplamak için iki hesaplama yapılmıştır. Buna göre, ankete katılan tüm uluslararası öğrencilerin işsiz olduğu kabul edildiğinde, uluslararası öğrencilerin eğitim süreleri boyunca istihdam oranlarının %43, eğitim tatilleri boyunca istihdam oranlarının ise %52 civarında olduğu ifade edilmektedir. Ankete katılmayan uluslararası öğrencilerin istihdam oranının ankete katılan öğrencilerin istihdam oranı ile aynı olduğu kabul edildiğinde, uluslararası öğrencilerin eğitim dönemindeki istihdam oranının %56, eğitim tatilindeki istihdam oranının ise %57 civarında seyrettiği üzerinde durulmaktadır. Uluslararası öğrencilerin 2000 yılında eğitim dönemlerindeki istihdam oranlarının sırasıyla %53 ve %61, tatillerdeki istihdam oranlarının ise sırasıyla %59 ve %64 olduğu ifade edilmiştir. Bu yönüyle Almanya'da öğrenim gören uluslararası öğrencilerin işgücü piyasasına dahil olma oranlarındaki azalma eğilimi dikkat

çekmektedir. Bu bulguya benzer bir başka bulgu da hem akademik dönemde hem de tatillerde çalıştığını belirten uluslararası öğrencilerin oranının 2000 yılında %45'ten 2003 yılında %35'e azalmış olmasıdır. Ancak 2003 yılında yüksek öğrenim görenlerin üçte ikisinden fazlası Alman vatandaşıdır; uluslararası alanda Alman vatandaşlarının toplantıları için Alman vatandaşlarının toplantılarından daha az mekan belirlenmiştir. Bununla birlikte geçiş ülkeleri olarak nitelendirilen Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki uluslararası gelişmeler, hem gelişmekte olan hem de sanayi ülkelerinin uluslararası büyüme oranlarından daha yüksektir. Benzer durum uluslararası belgelendirme için de geçerlidir. Zira geçiş ülkelerinden gelen ve sürekli ilerleyen uluslararası büyümeler, gelişmekte olan bölgelerden veya sanayi bölgelerinden gelen ve sürekli faaliyet gösteren uluslararası bölgelerde daha yüksek oranda ortaya çıkmıştır. Öte yandan tüm katılımcı uluslararası ülkelerin %12'sinin eğitim programları boyunca çalışmaya devam edeceği belirtildi. Öte yandan eğitim izinleri boyunca işsiz olan uluslararası ülkelerin oranı %8 iken, eğitim süresince bu oranın %5'e düştüğü; Alman vatandaşlarının kimlik doğrulaması için ise bu oranın sırasıyla %5 ve %3 olduğu vurgulandı. (Isserstedt ve Schnitzer, 2005: 48-49).

Ancak, ankete katılan uluslararası öğrencilerin eğitim düzeyleri dikkate alındığında, uluslararası öğrencilerin çalışma oranlarında farklılıklar olduğu görülmektedir. Rapora göre, lisans seviyesindeki uluslararası öğrencilerin %71'i işgücü piyasasında istihdam edilirken, yüksek lisans seviyesindeki öğrencilerin sadece %46'sı işgücü piyasasında istihdam ediliyor. Öte yandan, araştırmaya katılan uluslararası öğrencilere işgücü piyasasına girme nedenleri sorulduğunda; katılımcı uluslararası öğrencilerin %62'si yaşam masraflarını karşılayabilmek; %37'si ailelerine olan bağımlılıklarını kırmak; %30'u istedikleri/ihtiyaç duydukları şeyleri daha fazla elde edebilmek/ sağlayabilmek; %26'sı pratik deneyim kazanmak; %17'si ise gelecekteki istihdam için bağlantı kurabilmek amacıyla çalıştıklarını belirtmiştir. (Isserstedt ve Schnitzer, 2005: 49-51).

Bununla birlikte, ankete katılan uluslararası öğrencilerin dörtte birinin yükseköğretim kurumlarında asistan olarak çalıştıkları, geri kalan dörtte üçünün çoğunluğu ise geçici işlerde çalıştıkları belirtilmiştir. (Isserstedt ve Schnitzer, 2005: 50).

Uluslararası öğrencilerin bir saatlik eğitim için kazandıkları ortalama net ücretin 91 €'dan az olduğunun tespit edildiği raporda; Alman öğrenciler için bu ücretin ortalama 10 € olduğu belirtildi. Ayrıca uluslararası öğrencilere yönelik ücretlerin, uluslararası

öğrencilerin menşe ülkesine bağlı olarak değiştiği vurgulandı. Buna göre, sanayileşmiş ülkelerden gelen uluslararası öğrencilerin kazandıkları ortalama saat ücreti 11 € civarında iken, transit ülkelerden veya gelişmekte olan ülkelerden gelen uluslararası öğrencilerin kazandıkları ortalama saat ücretinin 8,50 € civarında olduğu vurgulandı. (Isserstedt ve Schnitzer, 2005: 50).

Bu bağlamda, uluslararası öğrencilerin büyük bölümünün yükseköğrenimleri sırasında ebeveynlerinden mali katkı aldıkları belirtilmiştir. Bunun sonuçları söz konusu raporun sonuçlarına da etki etmiştir. Katılım sağlayan yabancı öğrencilerin Almanya'daki hayatın masraflarını part time işlerde çalışarak ve ailelerinin gönderdiği mali desteği ile karşıladıklarına ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Bu bağlamda uluslararası öğrencilerin aldıkları ücretler ikinci mali kaynağı oluştururken, bazı kurum/kuruluşlardan elde ettikleri burslar ve mali katkılar üçüncü önemli mali kaynağı oluşturmaktadır. (Isserstedt ve Schnitzer, 2005: 45).

Öte yandan, uluslararası öğrenciler tarafından en sık bildirilen zorluklardan birinin işgücü piyasasında yer bulamamak ve işe girememek olduğu belirtilmiştir. Bu soruna ilişkin yeterli rehberlik/destek alamadıklarını belirten uluslararası öğrencilerin, önceki deneyimlerinin tanınmadığından yakındıkları vurgulanmıştır (Isserstedt ve Schnitzer, 2005: 60).

Elde edilen verilere göre Almanya'da öğrenim gören yabancı öğrencilerin çalışma hayatına ilişkin başka bir çalışma/araştırma/bulguya rastlanmamıştır. Dahil edilen araştırma 2003 senesine ait bulguları içerdiğinden, Almanya'da eğitim alan yabancı öğrencilerin güncel meseleleri hakkında kesin bir yargıya varmak mümkün değildir.

2.2.4.3. Uluslararası Öğrenci Kabulünde Avustralya Örneği

Uluslararası öğrenci kabulünde Avustralya son yıllarda inanılması güç bir ilerlemeye imza atmıştır. Dünyada ABD ve İngiltere'den sonra uluslararası öğrenci sayılarına bakıldığında Avustralya üçüncü ülke konumuna gelmiştir. İlk üç ülke içerisinde yer alan Avusturalya, meseleyi dikkate alan ülkelerden birisi olmasıyla öne çıkmıştır. Bu başarının sırrı Avusturalya'da hükümet ve yerel yönetimler arasında tam bir iş birliği esası kapsamında geliştirdiği uluslararası öğrenci stratejisini "uluslararası öğrencilerin üst düzey deneyimlerini desteklemek, Avusturalya'da uluslararası eğitimin kalitesini sürdürülebilir bir gelecek çerçevesinde garanti altına almak" olarak ifade etmektedir (COAG, 2014: 2).

Dünyada Uluslararası öğrenci gelirleri pastasından daha fazla pay alabilmek ve eğitimde bir marka hedefiyle tüm ülkede konuyla ilgili tüm birimleri bir araya getirip standardizasyon çalışmalarına girişen Avustralya hükümeti, hem bu alanda kalite standartları ortaya koymuş hem de uluslararası öğrencilerin tüm haklarını garanti altına almıştır.

Atılan bu adımları hayata geçirecek programları uygulamaya koyan Avustralya hükümeti, "The Study Overseas Short-Term Mobility ve The Vocational Education and Training (VET), Outbound Mobility" gibi programları uygulayarak uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde kolaylaştırıcı ve uyum süreçlerini hızlandırıcı adımlar atmıştır. (DEİK, 2013: 34-35). Avustralya'nın uluslararası öğrenciler açısından çok önemli bir cazibe merkezi haline gelişinin sebebi, verilen öğrenci vizelerinin çalışma izni yerine geçmesidir. Bu vizeyi alan uluslararası öğrenci aynı zamanda haftalık 20 saat çalışma iznine sahip olmaktadır. Uluslararası öğrenci böyle bir uygulamanın olduğu ülkeyi seçme konusunda daha istekli olduğu görülmektedir. Bu da eğitim-öğretim maliyetleri konusunda kolaylık sağlamaktadır. Avusturalya uluslararası öğrenciler için Education Services for International Students (ESOS) adıyla bilinen bir uygulamayı uygulamaya başlamış ve değişen tüm etkenlere karşı bu metin üzerinde güncelleme yapmaktadır.

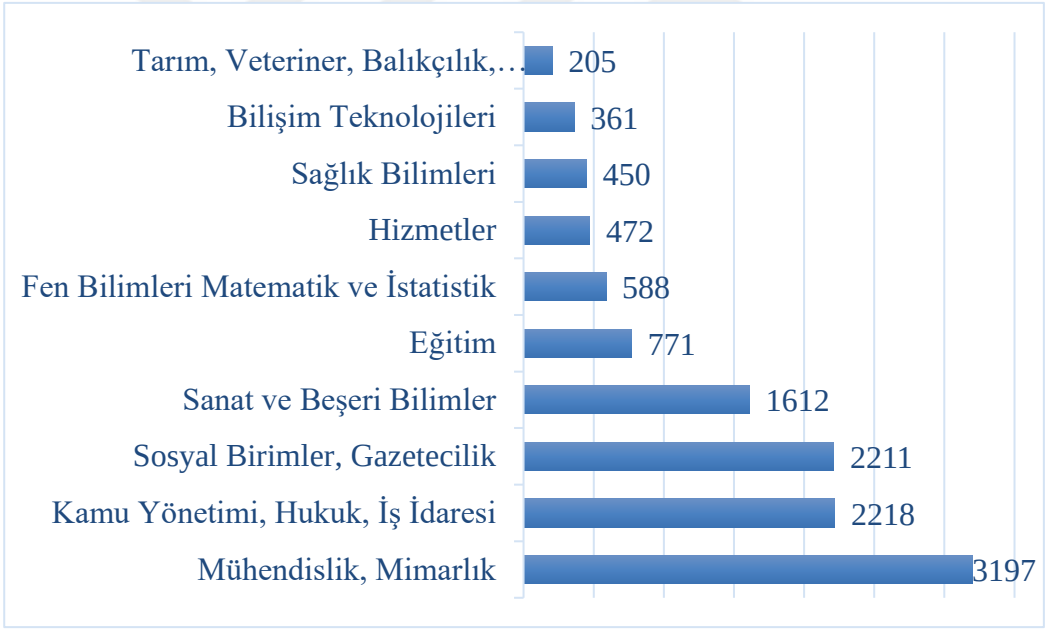
Avustralya'nın uygulamaya geçirdiği Education Services for International Students (ESOS) adlı uygulama uluslararası öğrencilerin öğrenci olarak bulunduğu zaman dilimi içinde tüm haklarını koruma altına almayı hedefleyen bir metindir.

Daha Kapsamlı bir uluslararası öğrenci metni de (International Students Education Services for International Students Strategy for Australia) hazırlayan Avustralya hükümeti, üç başlık olarak; çıktılar, eylem alanları ve girişimler belirlemiş ve bu kapsamda eylem alanlarını uluslararası öğrencilerin refahı, eğitim kalitesi, tüketici koruması ve daha iyi bilgilendirme olarak tespit etmiştir (COAG, 2014: 8). Tüm bu uygulamaların dışında Avusturalya, Üniversite tanıtımının uluslararası öğrenci tercihinde ne kadar önemli olduğunun farkına vararak, ülkesinde bulunan tüm devlet ve özel üniversitelerin tanıtımını yapan (www.studyinavusturalya.com) isimli bir site kurmuştur. Bu sitede Avusturalya'da eğitim, sosyal hayat, kültür, sosyal aktiviteler gibi alanlarında açıklayıcı ve tanıtıcı bilgilere ulaşan uluslararası öğrenciler üniversiteleri tanıma ve tüm yönleriyle görsellere ulaşıp başvuru imkânlarını çok kolaylaştırmıştır.

Tablo 1. Türkiye'ye Uluslararası Öğrenci Gönderen Başlıca Ülkelerin Dağılımı

Ülkeler	2014	2015	2016	Fark (-)
Almanya	2416	2246	1240	%48,67
Polonya	445	387	123	%72,35
Fransa	921	771	261	%71,66
Hollanda	569	516	222	%60,98
İtalya	649	491	37	%94,29
İspanya	382	307	74	%80,62
Litvanya	319	248	88	%72,41
Çek Cumhuriyeti	292	201	57	%80,47
Belçika	207	181	44	%78,74
Avusturya	160	143	76	%52,5

Tablo 1' de Türkiye'ye Avrupa' dan gelen öğrenci dağılım verilmiştir. Tablodaki yıllar bazındaki düşüşe bakıldığında Türkiye'de bu konuda eksik adımlar atıldığı anlaşılmaktadır. Bu düşüşe sebep olan etkenlerden bazılarının projelerdeki eksiklik ve yetersizliğin yanında; hükümetlerin farklı siyasi, politik ve ekonomik kararları da etkili olmuştur.

Grafik 3. 2020 Yılında Türkiye'yi Tercih Eden Uluslararası Öğrencilerin Alan Dağılımı

Grafik 3 incelendiğinde, Türkiye'yi tercih eden uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettikleri bölümlerin başında; mühendislik, mimarlık, kamu yönetimi, hukuk, işletme, sosyal bilimler gibi bölümlerin olduğu; sağlık, bilişim, tarım ve hayvancılıkla alakalı bölümlerin en az tercih edilen bölümler olduğu göze çarpmaktadır**.**

2.2.4.4. Uluslararası Öğrenciler ile İlgili Türkiye' de Yapılan Yenilikçi Adımlar

Dünyadaki uluslararası öğrenci alanındaki sayısını 2023 hedeflerine göre 350 bin civarında belirleyen Türkiye, bu bağlamda Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Kalkınma Bakanlığı Araştırmalar Merkezi etkin bir şekilde çalışmaktadırlar. Alınan kararlar neticesinde Türkiye'deki üniversitelerinin uluslararası öğrenci kabul şartlarını değiştirerek uluslararası öğrenci kontenjanını kaldırıp üniversitelerin bulundurdukları sayıya göre teşvikler vermektedir. 2010 yılında alınan kararla YÖS (Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı) kaldırılarak üniversitelere daha özgürce hareket etme kabiliyeti sunmuştur. Üniversitelerin kendi sınavlarını yapma ve kendi sınavlarıyla uluslararası öğrenci kabul etme imkânı kazanmıştır. Üniversitelerin kendi bünyelerinde yaptıkları sınav tarihleri farklı olunca uluslararası öğrencilerin tercihlerini artıran bir unsur olmuştur. Bu sayede ekonomik anlamda Türkiye'nin kazanımları artacaktır.

Türkiye'nin son yıllarda uluslararası öğrenci hareketliliği konusunda birçok dünya ülkesiyle imzalanan eğitim-öğretim alanındaki imzalar, özellikle burslu öğrenci sayılarının artmasına olanak sağlayarak, ülkeye ekonomik anlamda katkı sağlayarak, büyük bir ivme kazandırmıştır.

Misafir öğrencilerin eğitim-öğrenim almak için tercih edecekleri ülke konusunda en önemli noktalardan bir tanesi de dünya çapında meşhur ve herkes tarafından bilgilerine ulaşılabilen ve denkliği dünyanın çoğu ülkesinde kabul gören üniversiteler yer almaktadır.

Üniversite tanıtımına yeteri kadar önem vererek tanıtım ve internet ulaşım faaliyetlerini bilişim teknolojileri ve çağın getirdiği yenilikleri takip ederek yapan ülkelerin, öğrenci hareketliliğinin ve tercih edilirliği konusunda, bu konuda zayıf olan ülkelere göre daha önce olduğu açıkça görülmektedir.

Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) Türkiye'ye daha fazla uluslararası öğrencinin gelmesi amacıyla kurulan "Study in Turkey" adlı proje, üç dilde hizmet veren (Türkçe, İngilizce ve Rusça) bir internet sitesi şeklinde kurulup geliştirilerek, http://www.studyinturkey.gov.tr/ adresi üzerinden uluslararası öğrencilere Türkiye'deki üniversitelerin eğitimi, kabul etme ve uluslararası öğrenci değişim şartlarını, ekonomik ve finansal konudaki bilgilerini, Türkçe eğitim, sosyal hayat ve yaşam koşulları ile ilgili çok geniş bilgiler sunulmaktadır. Türkiye bu uygulamayı hayata geçirip revize etmekle,

teknolojinin inanılmaz seviyelere ulaştığı günümüzde bu konuda lider ülkelerle yarışabilecek bir konuma ulaşma konusunda önemli bir adım atmıştır.

Tüm bu anlattıklarımızdan uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim için bir ülke tercihi hiçbir zaman rastgele değildir. Bu konuda başarının sırrı ülkenin tüm birimleriyle, Avustralya örneğinde olduğu gibi senkronize hareket etmektir. Uluslararası öğrenciyi cezbedici politikalar belirlemek hükümete, eğitim kalitelerini arttırmak üniversitelere, sosyal hayatın kolaylaştırması ve eğitime destek açısından STK'lara önemli görevler düşmektedir. Bu konuda dünyada lider konumda ülkelere bakıldığında Türkiye, son yıllarda bu konuda hızlı bir atılım yapmasına karşın, tatmin edici bir uluslararası öğrenci politikası geliştirme konusunda yetersizdir.

Yüksek Öğretim Kurumu'nun 2017 yılında kurduğu uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki üniversiteleri daha iyi tanınmasına yönelik "Study in Turkey" adlı internet sitesinin yeniliklere, yeni teknolojilerin gelişimine göre tasarlanarak daha cazip ve etkin bir şeklinde hizmet sunmasına olanak sağlanacağını, böylece tek merkezden doğru bilgilerle uluslararası alanda ulaşmanın mümkün olmasını hedeflemektedir.

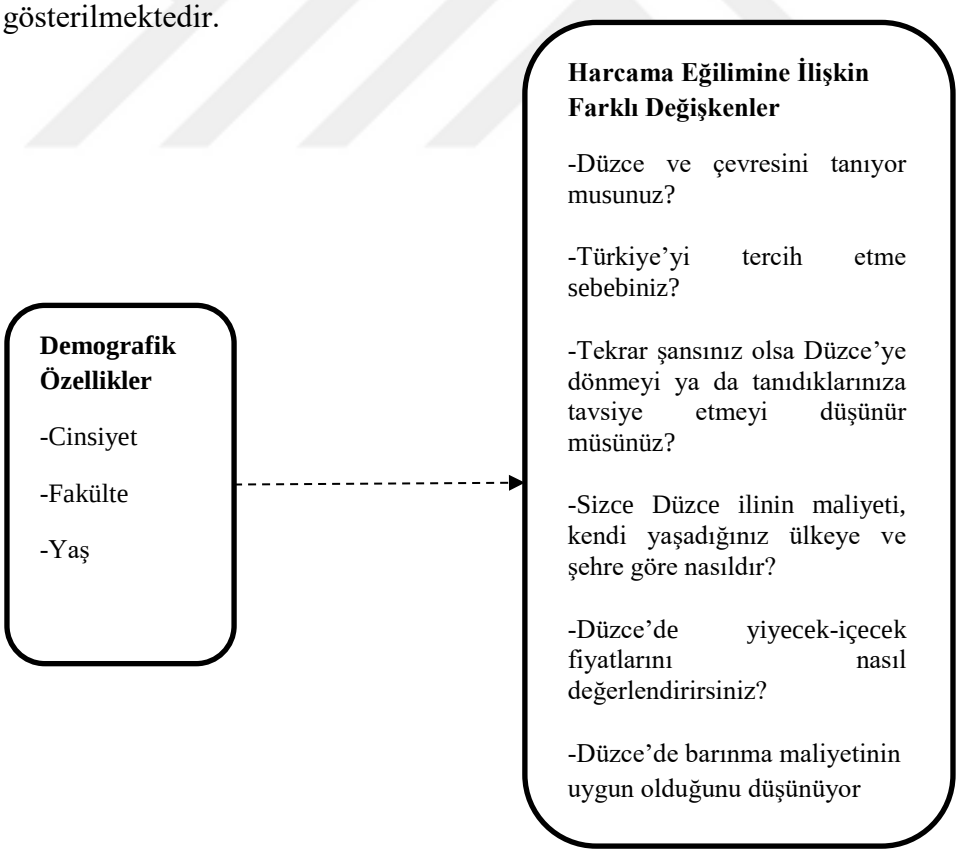
3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmada; Düzce ilindeki uluslararası öğrencilerin harcama eğilimlerinin birtakım demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi ve uluslararası öğrencilerin yapmış oldukları tüketim harcamalarının şehir ekonomisine katkısının incelenmesi amaçlanmaktadır.

3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZLERİ

Araştırma amaçlarına ulaşmak için nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen modelde uluslararası öğrencilerin demografik özellikleri ve birtakım harcama eğilimlerine ilişkin farklı değişkenler yer almaktadır. Geliştirilen araştırma modeli Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırma modelinde de görüleceği üzere harcama eğilimine ilişkin farklı değişkenlere yönelik algıların, uluslararası öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri açısından farklılık göstereceği varsayılmaktadır. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde bireylerin yaşı, yaşam dönemi, mesleği, ekonomik gücü, yaşam tarzı ve kişiliği, motivasyon durumu, algılama biçimi, öğrenme tarzı, inanç ve tutumlarının harcama eğilimlerinde etkisinin olduğu ifade edilmektedir (Kotler, 2003: 183-195; Durmaz vd., 2011: 119).

Verilen bilgiler doğrultusunda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir;

- H_{1abc}: Uluslararası öğrencilerin düzce ve çevresini tanıma düzeyleri; H_{1a}: cinsiyet, H_{1b}: fakülte, H_{1c}: yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.
- H_{2abc}: Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme sebepleri; H_{2a}: cinsiyet, H_{2b}: fakülte, H_{2c}: yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.
- H_{3abc}: Uluslararası öğrencilerin tekrar şansları olması durumunda Düzce'ye dönme ya da tanıdıklarına tavsiye etme konusundaki düşünceleri; H_{3a}: cinsiyet, H_{3b}: fakülte, H_{3c}: yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.
- H_{4abc}: Uluslararası öğrencilerin Düzce ilinin maliyetinin, kendi yaşadıkları ülkeye ve şehre göre nasıl olduğu konusundaki düşünceleri; H_{4a}: cinsiyet, H_{4b}: fakülte, H_{4c}: yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.
- H_{5abc}: Uluslararası öğrencilerin Düzce'de yiyecek-içecek fiyatlarını nasıl değerlendirdikleri konusundaki düşünceleri; H_{5a}: cinsiyet, H_{5b}: fakülte, H_{5c}: yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.
- H_{6abc}: Uluslararası öğrencilerin Düzce'de barınma maliyetinin uygun olduğu konusundaki düşünceleri; H_{6a}: cinsiyet, H_{6b}: fakülte, H_{6c}: yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.

3.3 ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE KATILIMCILAR

Araştırmanın evrenini Düzce Üniversitesi'nde öğrenim gören uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise Düzce Üniversitesi'nden tesadüfi olmayan yöntemlerden kolayda örneklem yöntemiyle belirlenen 311 uluslararası öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında ulaşılabilirlik ve maliyet kriterleri de göz önüne

alınarak kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü literatürde kabul görmüş olan Kline (2011) tarafından belirlenmiş yöntem kullanılmıştır. Güvenilir faktörler çıkartmak için 200 kişilik bir örneklem grubunun genellikle yeterli olacağı, faktör yapısının az sayıda ve açık olduğu durumlarda 100'e kadar indirilebileceği ifade edilmektedir. Fakat daha iyi sonuçlar elde etmek için daha büyük örneklem ile çalışmanın da daha doğru olacağı dile getirilmektedir (Kline, 2011). Kline, örneklem büyüklüğü belirlenirken dikkate alınması gereken denek değişken (madde) oranının ise 1/10 seviyesinde tutulmasını tavsiye etmekle birlikte, bu oranın düşürülebileceğini, ancak 1/2 seviyesinden de az olmaması gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim çalışmanın araştırma sürecinde de Kline'ın belirtmiş olduğu madde sayısının 10 katı kadar örneklem ile çalışılması tavsiyesi dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda ankette yer alan toplam 25 madde esas alınarak örneklem büyüklüğünün en az 250 olması gerektiği hesaplanmış ve çalışma 311 kişiye uygulanmıştır.

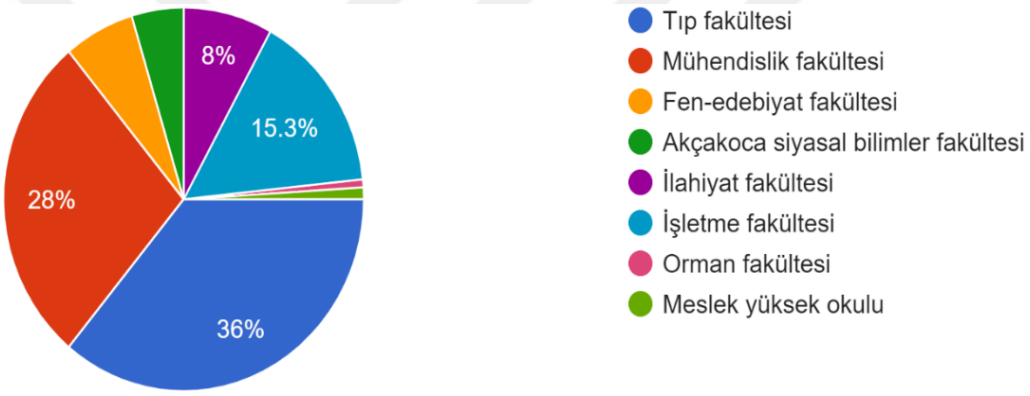
3.4. VERİ TOPLAMA ARACI

Veriler 2019-2020 tarihleri arasında, https://docs.google.com üzerinden hazırlanan çevrimiçi anket yöntemi ile toplanmıştır. Hazırlanan anket formu; uluslararası öğrencilerin harcama eğilimlerinin tespitine yönelik toplam 22 adet ve demografik özelliklere ilişkin 3 adet sorudan oluşmaktadır.

4. BULGULAR

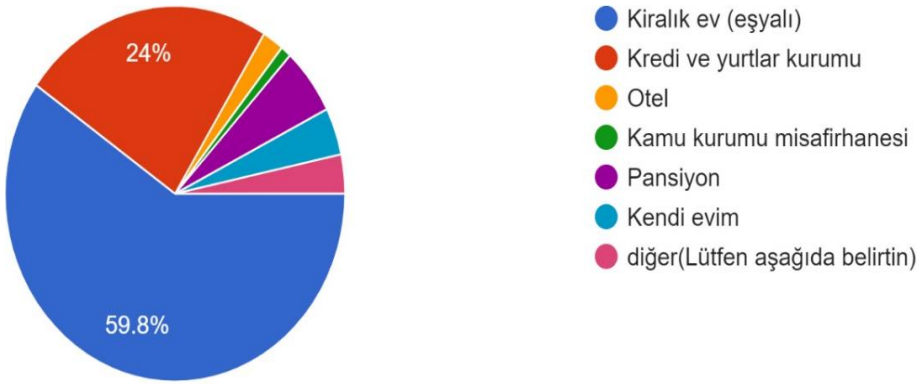
Farklı Değişkenlere İlişkin Yapılan Frekans Analizi Bulguları

Ankete katılan 311 öğrencinin 217'si erkek ve 94'u kadındır. Katılan uluslararası öğrencilerin %65,2'i 22-31 yaş aralığında, %31,3'i 18-21 yaş aralığında ve geri kalanı ise 31 ve üzeri yaş aralığında bulunmaktadır. Düzce Üniversitesinde Eğitim-Öğretim gören uluslararası öğrencilerin %86.9' u örgün öğretim, % 13.1'i ise ikinci öğretimde eğitim görmektedir.

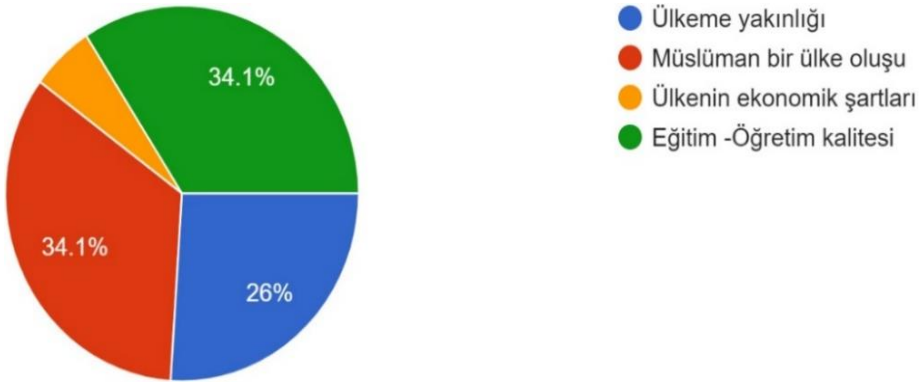
Şekil 2. Düzce İlinde Eğitim-Öğretim Gören Uluslararası Öğrencilerin Fakülte Tercihleri

Düzce İlinde Eğitim-Öğretim gören öğrencilerin hangi fakülteleri tercih ettikleri Şekil 2'de verilmiştir. Görüldüğü gibi en çok tercih edilen fakülteler sıralamasında %36 ile Tıp Fakültesi, %28 ile Mühendislik Fakültesi ve %15,3 ile İşletme Fakültesi yer almaktadır. Uluslararası öğrencilerin ikamet yerleri ve kiminle ikamet ettiklerine yönelik bulgular Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. Uluslararası Öğrencilerin İkamet Yerleri ve Kiminle İkamet Ettiklerine Yönelik Bulgular.

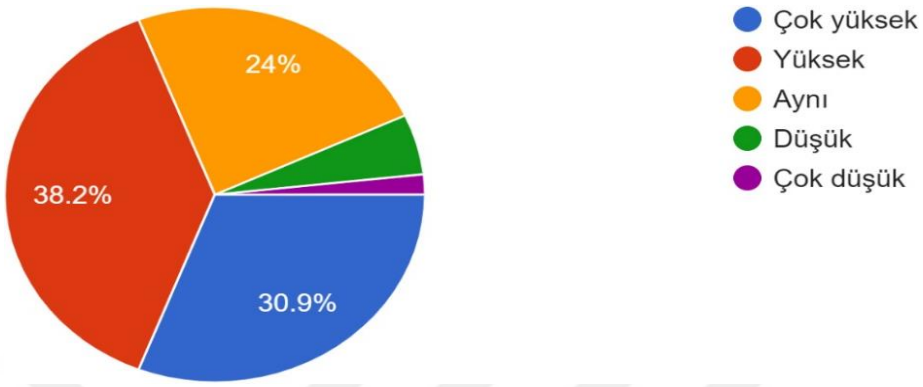
Ankete katılan Uluslararası öğrencilerin %59,8'i arkadaşlarıyla, %24'ü yalnız ve %12.8'i ise ailesiyle yaşadığını belirtmiştir. Uluslararası öğrencilerin ekonomik alanda en fazla katkı sağladıkları sektörün gayrimenkul sektörü olduğu anlaşılmaktadır. Uluslararası öğrencilerin ikamet tercihlerinin eşyalı ev olması mobilya ve beyaz eşya sektöründe de önemli rol oynadığı ve bu sektörü canlandırdığı görülmektedir. Öğrenci sayısının artması konut sektörünün gelişmesine katkı sağlamaktadır. Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih nedeni Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'yi ve Özelde Düzce İlini Tercih Etme Nedenleri.

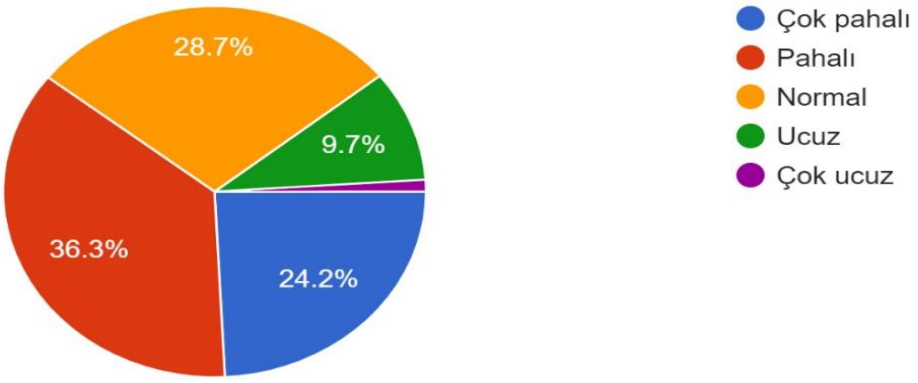
Şekil 4'e göre Düzce ilinde eğitim-öğretim gören Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih nedenlerine baktığımızda %34,1'i eğitim-öğretim kalitesi ve Müslüman bir ülke oluşu ve %26'sı ülkeme yakınlığı seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Uluslararası öğrencilerin öğrencilik maliyeti fiyatlarıyla ilgili düşünceleri ve Düzce İl'inin öğrenci maliyeti, yiyecek-içecek fiyatlarını, barınma maliyetlerini, kendi yaşadıkları ülkeye maliyetleriyle karşılaştırılması Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. Uluslararası Öğrencilerin Öğrencilik Maliyetleri ile İlgili Düşünceleri ve Düzce İli ile Kendi Yaşadıkları Ülke Maliyetlerinin Karşılaştırılması.

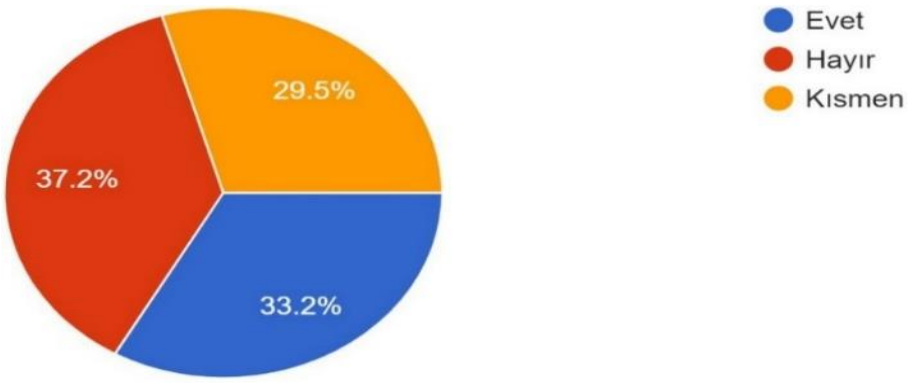
Uluslararası öğrencilerin %38.2'si maliyetleri yüksek, %30.9'u maliyetleri çok yüksek ve %24'ise maliyetleri aynı bulmuştur. Başka ülkelerden gelen uluslararası öğrencilerin kendi ülkelerinin para birimlerinin değeri ve dolayısıyla öğrenci olma maliyenin düşük olma sebebiyle %69,1'i öğrenci maliyetini pahalı bulmuştur.

Şekil 6. Düzce'de Eğitim-Öğretim Gören Uluslararası Öğrencilerin Yiyecek-İçecek Fiyatlarıyla İlgili Düşünceleri.

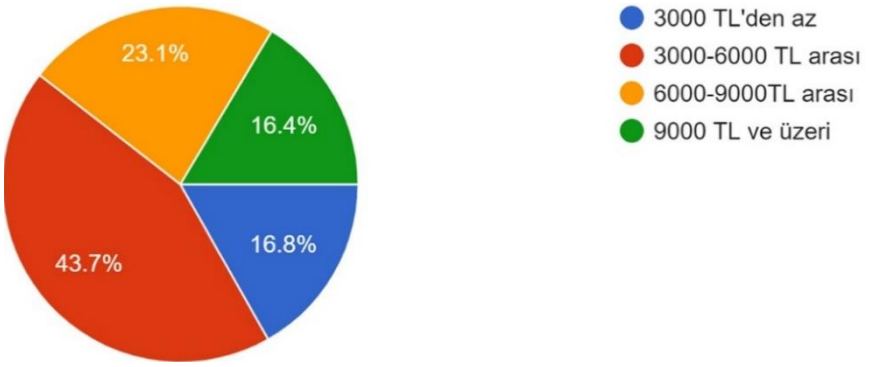
Uluslararası öğrencilerin yiyecek-içecek fiyatlarıyla ilgili düşünceleri Şekil 6'da verilmiştir. Genel itibariyle Düzce'de eğitim-öğretim gören uluslararası öğrencilerin yiyecek-içecek fiyatlarını pahalı bulduğu şekilden anlaşılmakta olup, öğrencilerin harcamalarının daha ucuz maliyetli yiyecek ve içeceklere kaydığı görülmektedir.

İlimizdeki uluslararası öğrencilerin geldikleri ülke para birim değeri olarak Türkiye'den daha düşük olması bu konudaki harcama yönlerini etkilemektedir.

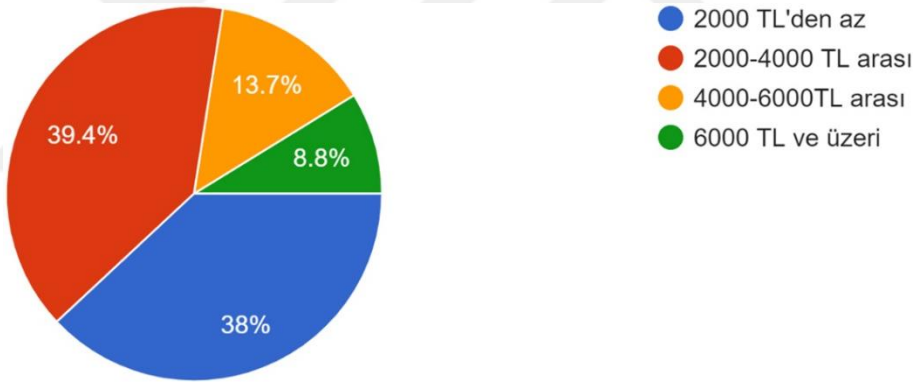
Şekil 7. Düzce'de Eğitim-Öğretim Gören Uluslararası Öğrencilerin "Barınma Maliyetinin (KYK, Ev Kirası, Pansiyon Ücreti vb.) Uygun Olduğunu Düşünüyor musunuz?" Sorusuna Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular.

Şekil 7 incelendiğinde öğrencilerin %37,2'i barınma maliyetini "hayır", %33,2'i "evet", %29,5'i" kısmen" şeklinde cevap vermişlerdir. Bu verilerin ortaya çıkmasında öğrencilerin ikamet için kiraladıkları dairelerin mülk sahipleri tarafından pansiyon olarak da değerlendirip yüksek fiyatlar beklentisi içerisine girmesinin de etkisi vardır. Öğrencilere yönelik olarak hizmet veren üniversite yakınındaki ev, apart ve pansiyon sayılarının yetersiz oluşu maliyetlerinin yüksek olmasına neden olan bir başka etkendir. Düzce ilinde barınma maliyetlerinin metropol şehirlere göre daha ucuz olması uluslararası öğrencilerin Düzce'yi tercihinde bir nebzede olsun etkilediğini, buna rağmen öğrencilerin çoğunun pansiyon, apart ve özel yurtların pahalı olduğunu belirtmektedir.

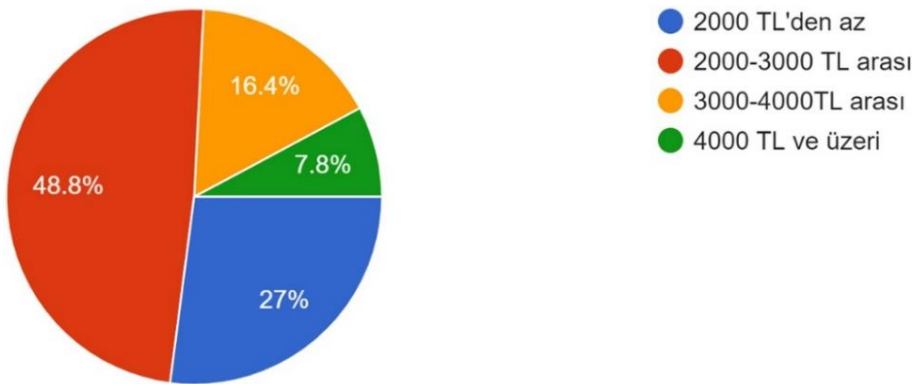
Şekil 8. Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Barınma İhtiyaçları İçin Yaptıkları Harcama Miktarları.

2019-2020 Akademik yılı içerisinde barınma (KYK, ev kirası, pansiyon ücreti vb.), ulaşım, ısınma, iletişim, giyim ve elektrik, su, doğalgaz için yapılan yıllık harcama miktarları Şekil 8'de verilmiştir. Şekil 8'e göre yıllık olarak barınma için %43,7'si 3000-6000 TL arası, %23,1'i 6000-9000 TL arası ve %16,8'i ise 3000 TL'den az harcama yapmıştır.

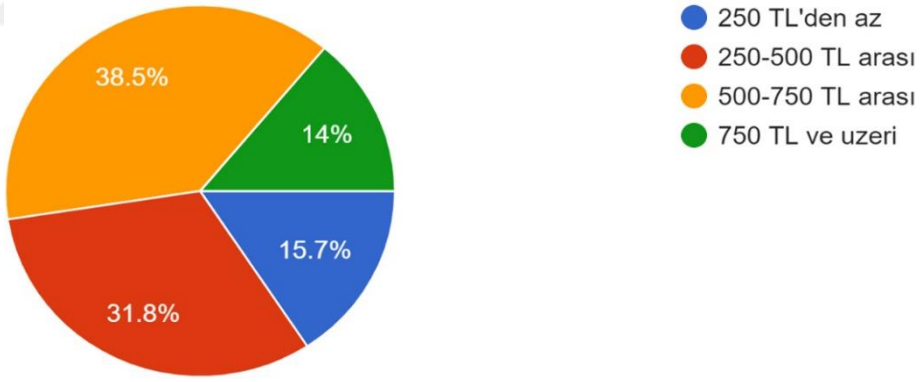
Şekil 9. Uluslararası Öğrencilerin Düzce İlinde Yıllık Ulaşım İçin Yaptıkları Harcama Miktarları

Uluslararası arası öğrencilerin tüm harcamalarının içerisinde ulaşım giderleri %12 civarındadır. Şekil 9'daki grafiğe göre öğrenciler yıllık olarak ulaşım için %39,4'u 2000-4000 TL arası, %38'si 2000 TL'den az ve %13,7'si 4000-6000 TL arası harcama yapmışlardır. Ülkeler arası uçak seyahatleri harcamaların artışına sebep olmuştur.

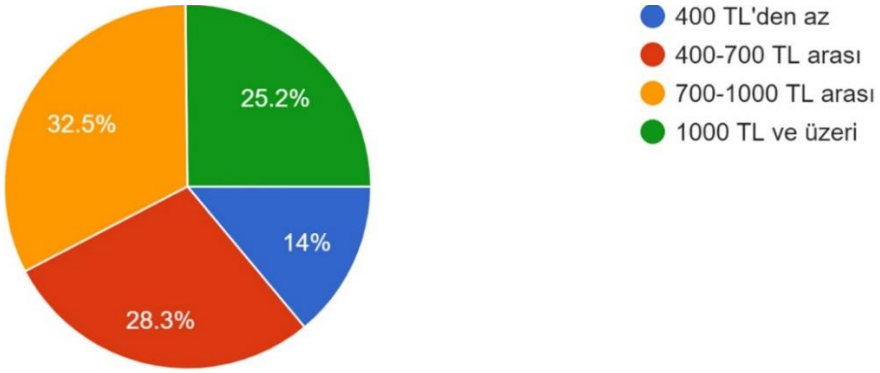
Şekil 10. Uluslararası Öğrencilerin Düzce İlinde Yıllık Isınma İçin Yaptıkları Harcama Miktarları

Öğrencilerin yıllık ısınma için yaptıkları harcama miktarları Şekil 10'da verilmiştir. Düzce Batı Karadeniz bölgesinde yer aldığı için İç Anadolu ve Güney illerine göre kış aylarının daha az sert geçmesi, ısınma maliyetleri konusunda tercih edilebilir iller arasında yer almasını sağlamaktadır. Evde kalan öğrenciler yıllık olarak ısınma için %48,8'ı 2000-3000 TL arası, %27'si 2000 TL'den az ve %16,4'ü 3000-4000 TL arası harcama yapmıştır.

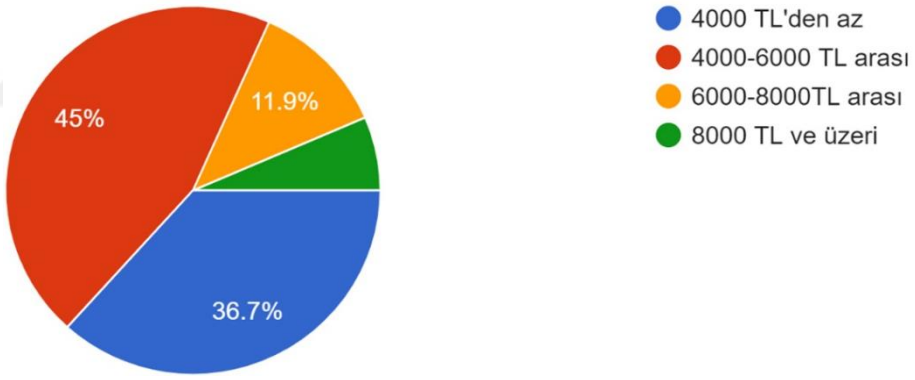
Şekil 11. Uluslararası Öğrencilerin Düzce İlinde Yıllık İletişim İçin Yaptıkları Harcama Miktarları

Öğrencilerin yıllık iletişim ihtiyaçları için yaptıkları harcama miktarları Şekil 11'de verilmiştir. Eğitim öğretim alanında internetin daha da etkin bir şekilde kullanılmaya başlandığı günümüzde bu masrafı kaçınılmaz bir hale getirmiştir. Sosyal medyanın cazibesi öğrenciler için bu harcamanın maliyetini daha da arttırmaktadır. Öğrencilerin %38,5'i 500-750 TL arası, %31,8'i 250-500 TL arası ve %15,7'si ise 250 TL'den az yıllık olarak iletişim için harcama yapmışlardır.

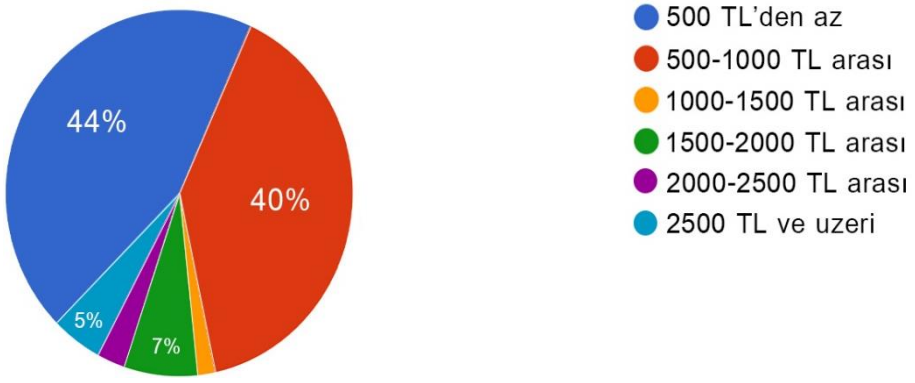
Şekil 12. Uluslararası Öğrencilerin Düzce İlinde Yıllık Giyim İçin Yaptıkları Harcama Miktarları

Öğrencilerin yıllık giyim ihtiyaçları için yaptıkları harcama miktarları Şekil 12'de verilmiştir. Giyim maliyetlerinin ilimizde eğitim-öğrenim gören öğrencilerin geldikleri ülkelerin tekstil alanındaki maliyetleri daha fazla ve kalitenin daha düşük olması sebebiyle il bazında giyim harcama giderlerini arttırmaktadır. Bu grafiğe göre öğrencilerin %32,5'i 700-1000 TL arası, %28,3'ü 400-7000 TL arası ve %25,2'si ise 1000 TL ve üzeri yıllık giyim için harcama yapmışlardır.

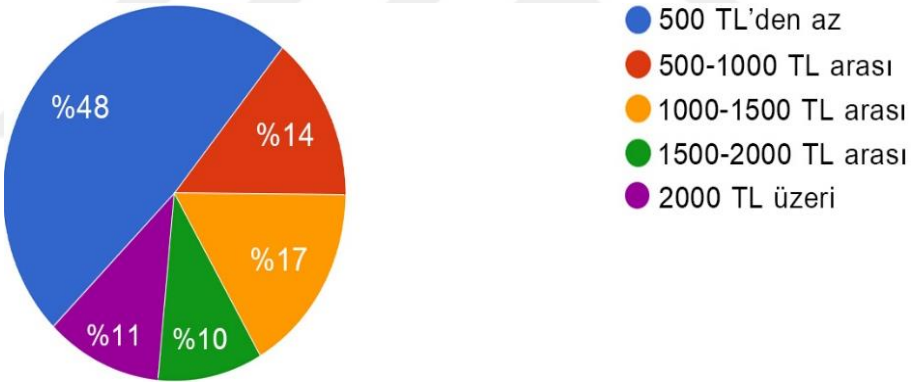
Şekil 13. Düzce İlinde Evlerde İkamet Eden Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Elektrik, Su, Doğalgaz Harcama Miktarları

Evde ikamet eden öğrencilerin yıllık elektrik, su, doğalgaz için yaptıkları harcamaları Şekil 13'de verilmiştir. Şekil 12'e göre evde ikamet eden öğrenciler yıllık %45'i 4000-6000 TL arası, %36,7'si 4000 TL'den az ve %11,9'u 6000-8000 TL arası harcama yapmaktadırlar.

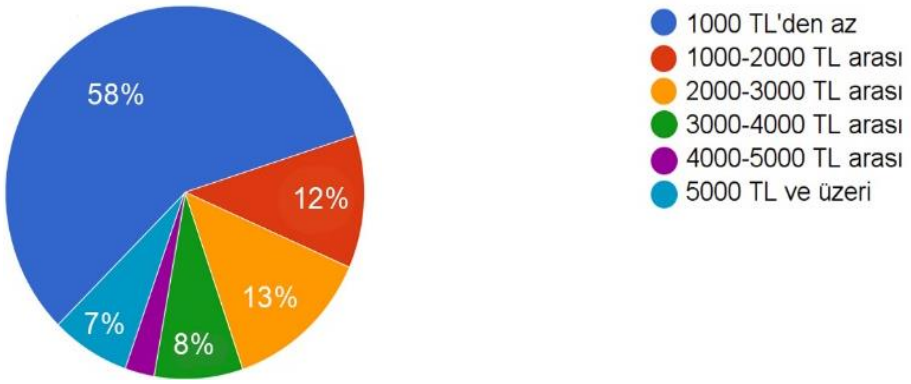
Şekil 14. Uluslararası Öğrencilerin Düzce Üniversitesi Yemekhane/Kantininde Yaptıkları Yıllık Harcama Miktarları

2019-2020 Eğitim-Öğretim dönemi içerisinde yiyecek-içecek ihtiyaçları için yapılan yıllık harcama miktarları Şekil 14'de verilmiştir. Şekil 14'e göre öğrenciler üniversite yemekhane/kantininde yıllık olarak %44'ü 500 TL' den az, %40'ı 500-1000 TL arası ve %7'si 1500-2500 TL arası bir harcama yapmışlardır.

Şekil 15. Uluslararası Öğrencilerin Düzce'de KYK (Kredi ve Yurtlar Kurumu) Yemekhanelerinde Yaptıkları Yıllık Harcama Miktarları

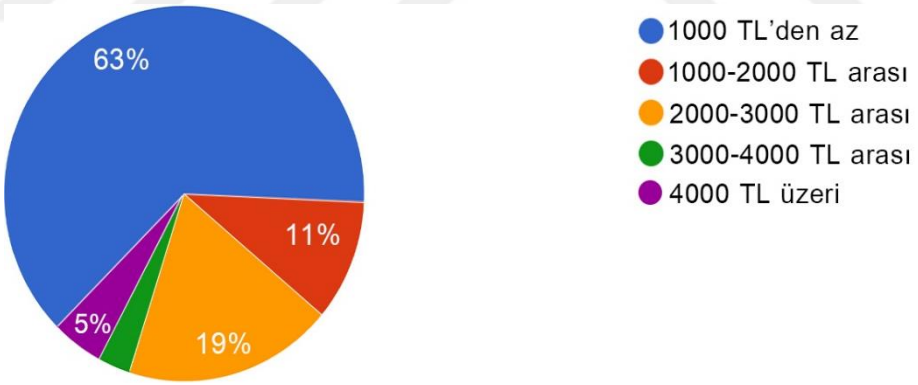
Öğrencilerin KYK (Kredi ve Yurtlar Kurumu) yemekhanelerinde yıllık harcama miktarları Şekil 15'de verilmiştir. KYK yemekhanesinin cazip olması, verilen barınma ücretinin maliyeti içerisinde belli bir kısmına devletin katkı sağlamasıdır. KYK'larda barınan öğrenciler genel itibariyle kurumun yemekhanelerinde yemek yemektedirler. KYK yurtlarında ikamet eden öğrencilerin %48'i yıllık 500 TL'den az, %17'si 1000-1500 TL ve %14'u 500-1000 TL arası harcamalar yapmıştır.

Şekil 16. Uluslararası Öğrencilerin Düzce'de Yıllık Evde Yaptıkları Yemek İçin Harcama Miktarları

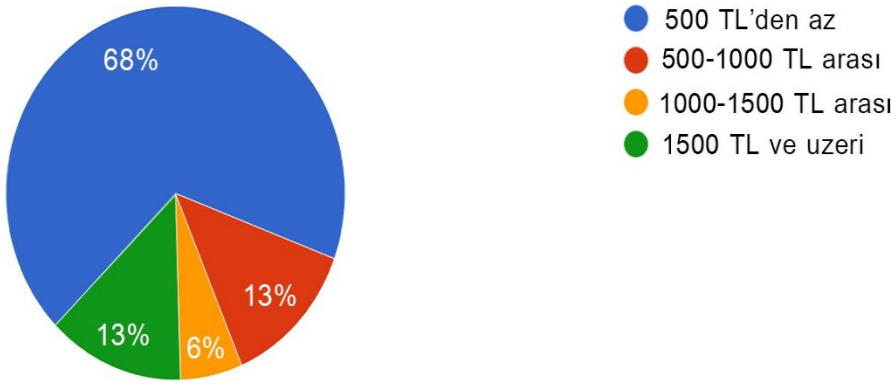
Ev ve aparatlarda ikamet eden öğrencilerin yıllık evde yaptıkları yemek için harcama miktarları Şekil 16'da verilmiştir.

Evlerde kalan öğrenciler kendi yemeklerini mutfaklarında yaptıklarından il bazında market harcamalarının artırarak il gelişimine katkıda bulunmaktadır. Düzce İl'indeki gıda sektöründe çalışan esnafa ciddi katkıda bulunmaktadır. Evlerde kalan öğrencilerin %58'i 1000 TL' den az, %13'u 2000-3000 TL arası ve %12'si ise 1000-2000 TL harcama yapmışlardır.

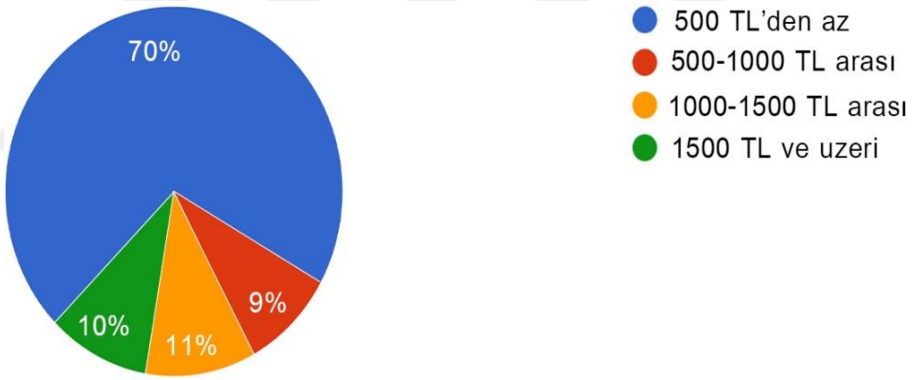
Şekil 17. Uluslararası Öğrencilerin Düzce'de Yıllık Dışarıda Yemek İçin Yaptıkları Harcama Miktarları

Uluslararası öğrencilerin dışarıda yediği yemek için yıllık harcamaları Şekil 17'de verilmiştir. Öğrencilerin dışarda yediği yemek için %63'ü 1000 TL'den az, %19'u 2000-3000 TL arası ve %11'i 1000-2000 TL arası harcamalar yapmıştır.

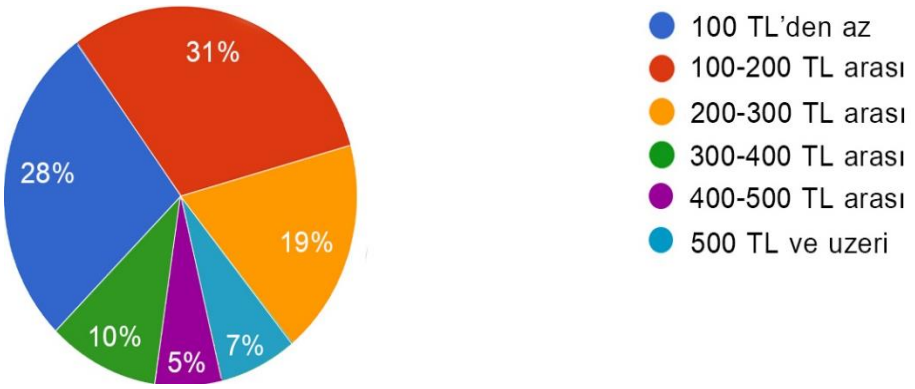
Şekil 18. Öğrencilerin Yıllık Kafe (Eğlence) Aktivitelerine Yaptıkları Harcama Miktarları.

2019-2020 Eğitim-Öğretim dönemi içerisinde kafe (eğlence) aktivitelerine yapılan yıllık harcama miktarları Şekil 18'de verilmiştir. Şekil 18'e bakıldığında öğrencilerin yıllık kafe (eğlence aktiviteleri) için yaptıkları harcamaların çok fazla olmadığı görülmektedir. Bu öğrencilerin %68'i 500 TL'den az bir harcama yapmışlar. %13'ü ise 500-1000 TL arası ve aynı sayıda öğrenci 1000-1500 TL arası bir harcama yapmışlardır.

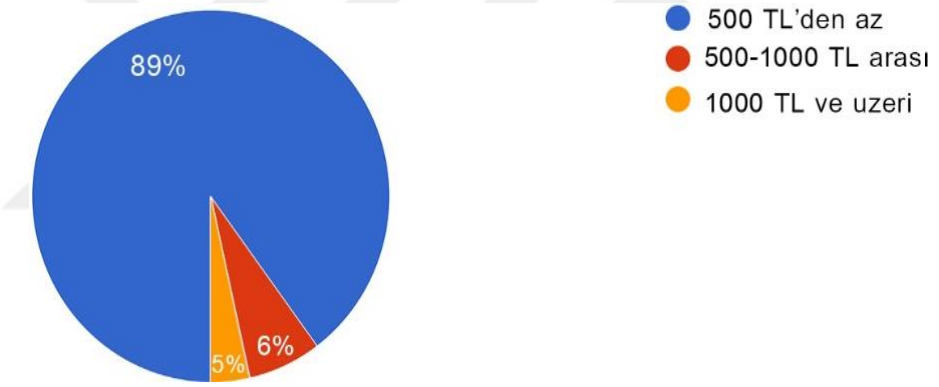
Şekil 19. Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Spor Yapmak için İçin Yaptıkları Harcama Miktarları.

Uluslararası öğrencilerin yıllık spor yapmak için yaptıkları harcama miktarları Şekil 19'da verilmiştir. Şekil 19'da öğrencilerin %70'i 500 TL'den az bir harcama yapmışlar ve bunun yanı sıra %9'u 500-1000 TL arası ve %11'I 1000-1500 TL bir harcama yaptıkları görülmektedir.

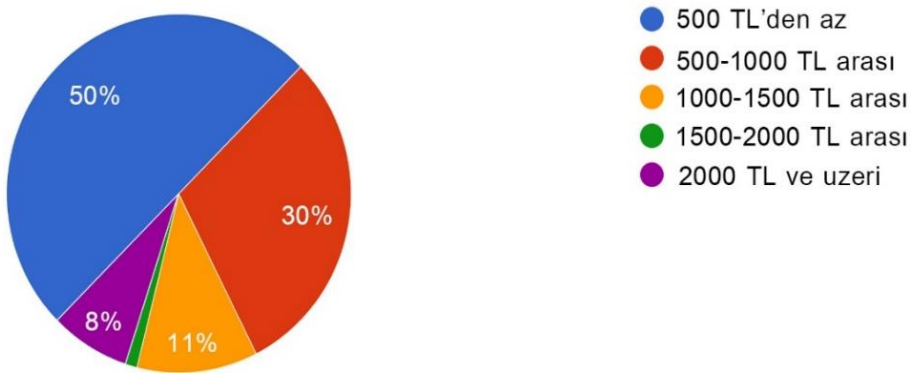
Şekil 20. Uluslararası Öğrencilerin Yıllık Sinema İzlemek İçin Yaptıkları Harcama Miktarları

Uluslararası öğrencilerin yıllık sinema izlemek için yaptıkları harcama miktarları Şekil 20'de verilmiştir. Şekil 20 incelendiğinde öğrencilerin %3'ü 100-200 TL arası, %19'u 200-300 TL ve %28'i 100 TL'den az bir miktar sinema için harcama yaptıkları görülmektedir.

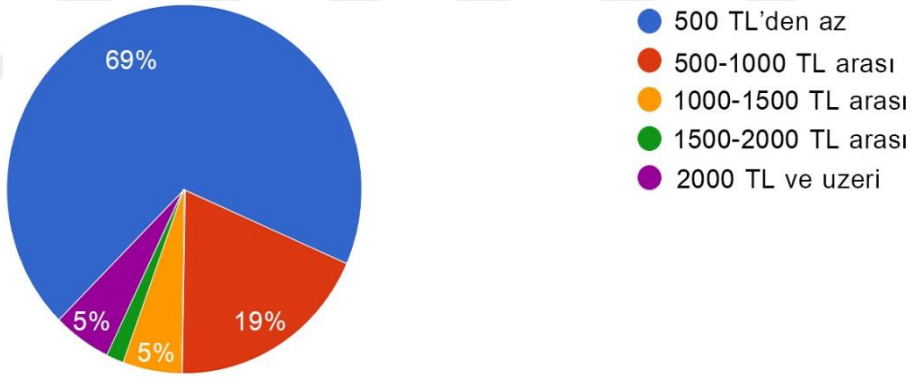
Şekil 21. Uluslararası Öğrencilerin Düzce'de Diğer Aktiviteler İçin Yaptıkları Harcama Miktarları

Uluslararası öğrencilerin yıllık diğer aktiviteler için yaptıkları harcama miktarları Şekil 21'de verilmiştir. Yukarıdaki grafiğe göre öğrencilerin %89'u yıllık 500 TL'den az, %6'ı 500-1000 TL arası ve %5'i 1000 TL ve üzeri diğer eğlence aktivitelerine harcama yaptıkları görülmektedir.

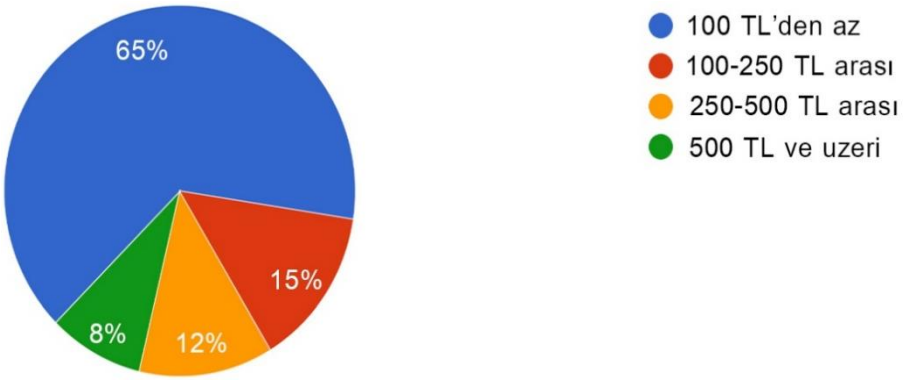
Şekil 22. Uluslararası Öğrencilerin Eğitim-Öğretim İçin Yıllık Kitap Harcama Miktarları

2019-2020 Eğitim-Öğretim dönemi içerisinde uluslararası öğrencilerin kırtasiye için yaptığı yıllık harcama miktarları Şekil 22'de verilmiştir. Uluslararası öğrencilerin yıllık kitap için yaptıkları harcamalar için Şekil 22 verilerine göre %50'si 500 TL'den az, % 30'u 500-1000 TL arası ve %11'ise 1000-1500 TL arası bir harcama yapmışlardır. Bu harcamalar eğitim gördükleri bölüme göre değişebilmektedir.

Şekil 23. Öğrencilerin Yıllık Fotokopi Harcama Miktarları

Öğrencilerin yıllık fotokopi harcama miktarları Şekil 23'te verilmiştir. Şekil 23 verilerine göre öğrencilerin %69'u yıllık olarak fotokopi için 500 TL'den az, %19'u 500-1000 TL arası ve %5'ise 1000 TL ve üzeri bir harcama yapmıştır. Fotokopi harcamalarının artış göstermesinin sebebi öğrencilerin kitap fiyatlarının pahalı olması sebebi ile pdf olarak daha ucuza bastırarak maliyeti daha düşürmek istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Şekil 24. Öğrencilerin yıllık kırtasiye harcama miktarları

Öğrencilerin yıllık kırtasiye harcama miktarları Şekil 24'te verilmiştir. Şekil 24'e göre yıllık olarak öğrenciler defter, kalem vb. için %65'i 100 TL den az, %15'i 100-250 TL arası, %12'si 250-500 TL arası harcama yapmıştır.

Tablo 2. Araştırmanın Soruları ve Katılımcıların Cinsiyet Durumuna Göre Farklılığı

Sorular	Cinsiyet	N	Ortalama	St. Sapma	T	Df	Sig.
S1	Kadın	94	1,39	,659	1,359	210,756	,176
	Erkek	217	1,51	,794			
S2	Kadın	94	2,15	,927	-1,230	172,548	,220
	Erkek	217	2,01	,903			
S3	Kadın	94	1,73	,806	-,383	177,749	,702
	Erkek	217	1,70	,811			
S4	Kadın	94	4,03	1,042	-1,876	172,363	**,062**
	Erkek	217	3,79	1,013			
S5	Kadın	94	3,97	,978	-2,797	175,190	**0,06**
	Erkek	217	3,63	,968			
S6	Kadın	94	2,05	,739	-1,748	191,094	**,082**
	Erkek	217	1,89	,803			

- **S1:** Düzce ve çevresini tanıyor musunuz?
- **S2:** Türkiye'yi tercih etme sebebiniz?
- **S3:** Tekrar şansınız olsa Düzce'ye dönmeyi ya da tanıdıklarınıza tavsiye etmeyi düşünür müsünüz?
- **S4:** Sizce Düzce ilinin maliyeti, kendi yaşadığınız ülkeye ve şehre göre nasıldır?
- **S5:** Düzce'de yiyecek-içecek fiyatlarını nasıl değerlendirirsiniz?
- **S6:** Düzce'de barınma maliyetinin uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

Katılımcıların Düzce'deki yiyecek/içecek ve barınma fiyatlarını/maliyetlerini değerlendirmesi ve Düzce ilinin maliyetini, kendi yaşadıkları ülke ve şehre kıyasla değerlendirmeleri cinsiyet açısından farklılık (p<,10) göstermektedir. Güven düzeyi yükseldikçe alınması gereken örneklem büyüklüğü de artacağından (Sencer ve Irmak, 1984: 418-420); örneklem büyüklüğünün de zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle mevcut sayı olan 311 ile sınırlı olması sebebiyle bu çalışma için güven düzeyi %90 olarak belirlenmiştir. Kadınlar erkeklere göre yiyecek içecek fiyatlarını ve Düzce'deki maliyeti kendi yaşadıkları ülke/şehre kıyasla daha yüksek bulurken; erkekler ise Düzce ilindeki barınma maliyetlerini kadınlara kıyasla daha uygun bulmaktadır. Araştırmanın diğer sorularına yönelik değerlendirmeler ise cinsiyet açısından farklılaşmamaktadır. Diğer bir

ifadeyle H_{4a}, H_{5a} ve H_{6a} hipotezleri kabul edilirken; H_{1a}, H_{2a} ve H_{3a} hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 3. Araştırmanın Soruları ve Katılımcıların Yaş Durumuna Göre Farklılığı

Sorular	Değişken	N	Ortalama	df	Sig.
S1	18-21 yaş	202	1,52	2	,562
	22-30 yaş	98	1,45		
	31 yaş ve üzeri	11	1,64		
S2	18-21 yaş	202	2,12	2	**,044**
	22-30 yaş	**98**	**1,99**		
	31 yaş ve üzeri	**11**	**2,64**		
S3	18-21 yaş	202	1,79	2	**,050**
	22-30 yaş	**98**	**1,64**		
	31 yaş ve üzeri	**11**	**2,18**		
S4	18-21 yaş	202	3,99	2	,117
	22-30 yaş	98	3,83		
	31 yaş ve üzeri	11	3,36		
S5	18-21 yaş	202	3,87	2	,261
	22-30 yaş	98	3,67		
	31 yaş ve üzeri	11	3,64		
S6	18-21 yaş	202	1,96	2	,850
	22-30 yaş	98	1,94		
	31 yaş ve üzeri	11	1,82		

Katılımcıların Türkiye'yi tercih etme sebepleri, yaş değişkeni açısından ikiye ayrılmaktadır. 31 yaş ve üzeri katılımcıların ülkelerine yakın olması sebebiyle Türkiye'yi tercih ettikleri söylenebilir. Katılımcılara yöneltilen "Türkiye'yi tercih etme sebebiniz?" ve "Tekrar şansları olsa Düzce'ye gelmeyi veya arkadaşlarına tavsiye etmeyi düşünür müsünüz?" sorularına verilen cevaplar yaş değişkeni açısından anlamlı olarak ($p<,10$) farklılaşmaktadır. Araştırmanın diğer sorularına verilen cevaplar ise yaş değişkeni açısından farklılaşmamaktadır. Diğer bir ifadeyle H_{2c} ve H_{3c} hipotezleri kabul edilirken; H_{1c}, H_{4c}, H_{5c}, ve H_{6c} hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 4. Araştırmanın Soruları ve Katılımcıların Fakülte Durumuna Göre Farklılığı

Sorular	Değişkenler	N	Ortalama	Df	Sig.
S1	Akçakoca Siyasal Fakültesi	15	1,67	7	,128
	Fen Edebiyat Fakültesi	21	1,33		
	İlahiyat Fakültesi	24	1,63		
	İşletme Fakültesi	49	1,35		
	Meslek Yüksekokulu	3	2,33		
	Mühendislik Fakültesi	90	1,61		

Tablo 4 (devamı). Araştırmanın Soruları ve Katılımcıların Fakülte Durumuna Göre Farklılığı

	Orman Fakültesi	2	1,50		
	Tıp Fakültesi	114	1,41		
S2	**Akçakoca Siyasal Fakültesi**	**15**	**1,80**	7	**,008**
	Fen Edebiyat Fakültesi	21	2,14		
	İlahiyat Fakültesi	24	2,00		
	İşletme Fakültesi	**49**	**1,67**		
	Meslek Yüksekokulu	*3*	*3,00*		
	Mühendislik Fakültesi	90	2,01		
	Orman Fakültesi	*2*	*3,00*		
	Tıp Fakültesi	114	2,20		
S3	*Akçakoca Siyasal Fakültesi*	15	1,60	7	**,004**
	Fen Edebiyat Fakültesi	21	1,81		
	İlahiyat Fakültesi	24	1,63		
	İşletme Fakültesi	*49*	*1,33*		
	Meslek Yüksekokulu	**3**	**2,33**		
	Mühendislik Fakültesi	90	1,71		
	Orman Fakültesi	2	1,50		
	Tıp Fakültesi	114	1,90		
S4	*Akçakoca Siyasal Fakültesi*	*15*	*4,00*	7	**,004**
	Fen Edebiyat Fakültesi	*21*	*3,62*		
	İlahiyat Fakültesi	*24*	*3,88*		
	İşletme Fakültesi	*49*	*3,47*		
	Meslek Yüksekokulu	**3**	**2,67**		
	Mühendislik Fakültesi	*90*	*3,83*		
	Orman Fakültesi	**2**	**2,50**		
	Tıp Fakültesi	*114*	*4,07*		
S5	*Akçakoca Siyasal Fakültesi*	*15*	*3,93*	7	**0,00**
	Fen Edebiyat Fakültesi	*21*	*3,33*		
	İlahiyat Fakültesi	*24*	*3,46*		
	İşletme Fakültesi	**49**	**2,94**		
	Meslek Yüksekokulu	*3*	*4,33*		
	Mühendislik Fakültesi	*90*	*3,91*		
	Orman Fakültesi	**2**	**2,50**		
	Tıp Fakültesi	*114*	*3,89*		
S6	*Akçakoca Siyasal Fakültesi*	*15*	*1,47*	7	**,000**
	Fen Edebiyat Fakültesi	*21*	*1,76*		
	İlahiyat Fakültesi	**24**	**2,13**		
	İşletme Fakültesi	*49*	*1,49*		
	Meslek Yüksekokulu	*3*	*1,33*		
	Mühendislik Fakültesi	**90**	**2,06**		
	Orman Fakültesi	**2**	**2,00**		
	Tıp Fakültesi	**114**	**2,17**		

Katılımcıların okudukları fakülteye göre ilgili soruların farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik One Way Anova analizi yapılmıştır. Anlamlı farklılık oluşan sorularda farkın kaynağını belirlemeye yönelik posthoc (duncan) testi yapılmıştır.

Öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme sebepleri incelendiğinde siyasal bilgiler fakültesi ve işletme fakültesi öğrencilerinin tercih sebepleriyle; M.Y.O. ve Orman Fakültesi öğrencilerinin tercih sebepleri arasında anlamlı farklılık olduğu (p<,10) görülmüştür.

Öğrencilere tekrar şansları olsa Düzce'ye gelmeyi veya arkadaşlarına Düzce'yi tavsiye etmeyi düşünür müsünüz sorusuna bakıldığı zaman, meslek yüksekokulu öğrencilerinin tekrar Düzce'ye gelmeyi veya Düzce'yi tavsiye etmeyi düşünmedikleri görülerek diğer tüm fakülte öğrencilerinden anlamlı şekilde farklılaştığı (p<,10) görülmüştür.

Öğrencilere Düzce'nin maliyetleri sorulduğunda M.Y.O. ve Orman Fakültesi öğrencilerinin, kendi yaşadıkları ülkeye göre maliyetlerin düşük olduğu algısına sahip olarak diğer fakülte öğrencilerinden anlamlı şekilde farklılaştığı (p<,10) görülmüştür.

Öğrencilere Düzce'deki yiyecek içecek maliyetlerinin değerlendirilmesi incelendiğinde İşletme Fakültesi öğrencileri ve Orman Fakültesi öğrencileri, Düzce'deki yiyecek içecek fiyatlarını düşük buldukları ve diğer fakülte öğrencilerinden anlamlı şekilde farklılaştıkları (p<,10) görülmüştür.

Öğrencilere Düzce'nin barınma maliyetlerini değerlendirilmeleri incelendiğinde; Mühendislik Fakültesi, Orman Fakültesi, Tıp Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin, Düzce'nin barınma maliyeti açısından uygun olmadığı konusundaki düşüncelerinin diğer fakültelerdeki öğrencilerden anlamlı şekilde farklılaştığı (p<,10) görülmüştür. Diğer bir ifadeyle; H_{2b}, H_{3b}, H_{4b}, H_{5b} ve H_{6b} hipotezleri kabul edilirken, H_{1b} hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5. Kabul ve Ret Hipotez Sonuçları

Hipotez	İfade	Sonuç
$\mathbf{H_{1a}}$	Uluslararası öğrencilerin düzce ve çevresini tanıma düzeyleri cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Red**
$\mathbf{H_{1b}}$	Uluslararası öğrencilerin düzce ve çevresini tanıma düzeyleri fakülte açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Red**
$\mathbf{H_{1c}}$	Uluslararası öğrencilerin düzce ve çevresini tanıma düzeyleri yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Red**
$\mathbf{H_{2a}}$	Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme sebepleri cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Red**
$\mathbf{H_{2b}}$	Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme sebepleri fakülte açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{2c}}$	Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme sebepleri yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{3a}}$	Uluslararası öğrencilerin tekrar şansınız olsa Düzce'ye dönmeyi ya da tanıdıklarınıza tavsiye etmeyi düşünüp düşünmediğinin cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Red**
$\mathbf{H_{3b}}$	Uluslararası öğrencilerin tekrar şansınız olsa Düzce'ye dönmeyi ya da tanıdıklarınıza tavsiye etmeyi düşünüp düşünmediğinin fakülte açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{3c}}$	Uluslararası öğrencilerin tekrar şansınız olsa Düzce'ye dönmeyi ya da tanıdıklarınıza tavsiye etmeyi düşünüp düşünmediğinin yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{4a}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce ilinin maliyeti, kendi yaşadığınız ülkeye ve şehre göre cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{4b}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce ilinin maliyeti, kendi yaşadığınız ülkeye ve şehre göre fakülte açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{4c}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce ilinin maliyeti, kendi yaşadığınız ülkeye ve şehre göre yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Red**
$\mathbf{H_{5a}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce'de yiyecek-içecek fiyatlarını nasıl değerlendirildiğinin cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{5b}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce'de yiyecek-içecek fiyatlarını nasıl değerlendirildiğinin fakülte açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{5c}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce'de yiyecek-içecek fiyatlarını nasıl değerlendirildiğinin yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Red**
$\mathbf{H_{6a}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce'de barınma maliyetinin uygun olup olmadığının cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{6b}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce'de barınma maliyetinin uygun olup olmadığının fakülte açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Kabul**
$\mathbf{H_{6c}}$	Uluslararası öğrencilerin Düzce'de barınma maliyetinin uygun olup olmadığının yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık göstermektedir.	**Red**

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada uluslararası öğrenci kabulünde farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıkların sebebi ise ülkelerin bu konuya bakış açısı ve kendi iç politikalarındaki alınan kararlarıdır. Uluslararası öğrencinin tercihindeki etkenlerin ve tercihte bulunan uluslararası beklentileri gittikleri ülkelerin ekonomilerinde de yansımaları görülmektedir. Türkiye'yi tercih eden uluslararası öğrencilerin azımsanmayacak kadar kısmı, gelir düzeyi düşük ülkelerden geldikleri için kısa bir öğrencilik süresinden sonra, mali kazanç elde etmek için farklı işlerde çalışarak hem kendilerine ve hem de ülkelerindeki ailelerine mali katkı sağlamaktadırlar.

Üniversitelerle YÖK arasında uluslararasılaşma strateji belgesi imzalamaları uluslararası öğrenci hareketliliği konusunda önemli bir adım olarak görülmektedir. Türkiye'de eğitim-öğretim için bulunan misafir öğrencilerin ülke ekonomisine doğrudan katkı sağladıklarının anlaşılması açısından çok önemlidir. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin planlanması bakımından da oldukça önemli bir adımdır.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de eğitim-öğretim alan öğrenciler sıralamasında birinci sırayı yaklaşık %50 oranla Suriye almaktadır. Bunun en önemli sebebi coğrafi yakınlık ve savaş ortamında eğitim-öğretimin sekteye uğramasıdır. Suriye'den Türkiye'ye uluslararası öğrenci olarak gelenlerin bir kısmı Türkiye tarafından verilen burslarla desteklenmektedir. İkinci sırayı ise %14 kısımla Azerbaycanlı uluslararası öğrenciler oluşturmakta ve bu sayı her geçen yıl ciddi bir şekilde artmaktadır. Türkmenistan, İran, Afganistan, Afrika ve Asya kıtasından gelen uluslararası öğrenciler Türkiye'deki diğer misafir öğrencilerden oluşmaktadır. Türkiye'de YÖK'ün aldığı kararla yabancı dilde eğitim yapan üniversitelerin sayısının gün geçtikçe artması konusundaki atılımının, uluslararası öğrenci tercihlerinde ciddi bir ivme kazandıracağı kaçınılmazdır. Bu kararla, dil konusundan dolayı tercih yapmakta tereddüt yaşayan öğrencilerin sayısı artarak ekonomiye olumlu bir şekilde yansıyacaktır. Ekonomik anlamdaki bu katkının yanında, öğrenci kalitesi konusunda da olumlu yansımaları olacaktır. Uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim ülke tercih aşamalarında birinci kriterlerinin eğitim-öğretim kalitesi ve denklik meselesidir. Bu konuda son yıllarda Türkiye üniversitelerinin akademik ve

bilimsel alanda yaptıkları çalışmaların yansımaları sonucunda uluslararası öğrenci sayılarının hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Bu da 2023 yılında hedeflenen 350 bin öğrenci sayısına ulaşılması anlamında atılan önemli adımlardan biridir.

YTB'den burs alan uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim için bulundukları ülkelerin ekonomilerine katkıları, burs alamayan öğrencilere göre daha fazladır. Karşılıksız bir şekilde burs alan bu uluslararası öğrenciler eğitim-öğretim süresi dolunca ülkelerine de kazanımlarıyla hizmet ederek mali katkılar sağlamaktadırlar. Uluslararası öğrencilerin sorunlarını kolaylıkla çözebilecekleri bir birimin Göç Dairesi Müdürlüğünde ayrı bir birim olarak oluşturulması elzemdir. Uluslararası öğrencilerle ilgilenen tüm birimlerin bu yeni oluşturulacak olan yeni birimle aralarında koordinasyon yollarını belirleyip çözüm odaklı çalışmaları sağlanmalıdır.

Türkiye'de eğitim-öğretim gören uluslararası öğrencilerin sorunları ile ilgili çok sayıda akademik çalışma yapılmalı ve bu sorun alanları tespit edilerek ilgili koordinasyon merkezi aracılığıyla bir an önce giderilmeye çalışılmalıdır. Uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim aldıkları dönemde ücret karşılığı çalışmaları ilgili mevzuat gereği yasaktır. Bu yasak acilen kaldırılmalı, uluslararası öğrencilere hem öğrencilik döneminde yarı zamanlı çalışma imkânı verilmeli, hem de mezuniyet sonrası ülkede kalmasının ve burada çalışmasının önündeki engeller asgariye indirilmelidir. Ülkesine dönmesi gerektiği düşüncesi ile 15 gün içinde ülkeyi terk etme zorunluluğu sebebiyle ülkesine dönmek istemeyenler başka ülkelerde yüksek lisans ve doktora eğitimine yönelmektedir. Bu durum ise verilen emeğin boşa gitmesi anlamına gelmektedir.

Sektörde öncü ülkelere bakıldığında çıkan sonuçlardan birisi de, Türkiye'nin tanıtım faaliyetlerinde yetersiz kaldığı yönündedir. Türkiye, diğer ülkeleri örnekleyerek üniversitelerinin tanıtım faaliyetlerini geliştirerek üniversite öğrenimini daha cazip hale getirmelidir.

YTB bünyesinde uluslararası öğrencilerin sadece finansal problemleri kısmi anlamda çözülmektedir. Fakat finansal olmayan problemleri de önemli bir konumdadır. Bu açıdan üniversiteler bünyesinde maddi olmayan sorunları çözmek için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmelidir.

Türkiye'nin uluslararası öğrenci potansiyelini önemli ölçüde teşkil eden tarihsel ve kültürel bağlarının olduğu ülkelerle ikili anlaşmalar yoluyla öğrenci hareketliliğine dönük

çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü öğrencilerin gidecekleri ülkeleri seçmelerinde tarihsel ve kültürel yakınlık önemli bir etken olmaktadır.

Dışişleri Bakanlığı mevcut pasif konumunu terk ederek bu meselede daha aktif bir rol üstlenmeli ve büyükelçilikler vasıtasıyla uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tanımaları hususunda aktif olmalıdır.

Üniversiteler mezun ettikleri başarılı öğrencileri bünyelerinde tutabilmek için çalışmalıdır. Böylece nitelikli insan kaynağı gereksinimi karşılanmış olacaktır. ABD'de çalışan 115 bin bilim insanı farklı ülkelerden gelen bilim insanlarıdır. Bu bakımdan ABD üniversiteleri örnek alınabilir.

Türkiye Mezunları ile iletişim kesilmemeli ve mezuniyet sonrasında da ilişkilerin devam etmesi için gerekli mekanizmalar oluşturulmalıdır. Bu konu özellikle ülkeler arası ilişkilerin gelişmesi bakımından önemlidir.

Düzce'deki uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelere bakıldığında büyük bölümünün gelir seviyesi düşük ülkeler olduğu görülmektedir. Son dönemde artış gösteren öğrenci sayısındaki artışın yönü de yine aynı ülkelerden. Düzce Üniversitesi'nin son dönemde yaptığı çalışmalarda YTB ve YÖK burslu öğrenci sayısının artırılması için önemli uğraşlar gösteriliyor. Uluslararası anlaşmalar aracılığıyla Düzce'ye burslu olarak gelen öğrenciler de var. Bunun en güzel örneği Ruanda'dan gelen öğrencilerdir. Her yıl yaklaşık 11-12 Ruandalı öğrenci Düzce Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerine yüksek oranda burslu olarak gelmektedir.

Dolar olarak aldıkları bu burslar sebebiyle Düzce ilinde sosyal hayatta harcama yönleri de diğer öğrencilere nazaran daha fazla olmaktadır. Bu öğrenciler temel ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal ve kültürel etkinliklere de harcama yapmaktadır. Ruanda'dan gelen öğrenciler de KYK'larda konaklamaktadır. Bu öğrencilerin yeme-içme ihtiyaçları Kredi ve Yurtlar Kurumu aracılığıyla karşılanmaktadır. Ruandalı öğrencilerin harcama yönleri de farklılık göstermektedir. Fitness, sinema ve kafe gibi aktivitelere kendi imkanlarıyla gelerek Düzce Üniversitesi'ndeki diğer uluslararası öğrencilere göre daha fazla harcama yapmaktadırlar. Bu nedenle Düzce Üniversitesi'nin kendi ülkelerinden burslu öğrenci kabul etmesinin Düzce iline ekonomik olarak büyük ölçüde katkı sağlayacağı aşikârdır.

Kendi imkanları ile Düzce Üniversitesi'nde öğrenci olan uluslararası öğrencilerin çoğunluğunun mali durumunun çok iyi olmadığı ve bu yüzden harcama yönlerinin daha çok temel ihtiyaçlara yönelik olduğu göze çarpmaktadır. Öğrenci sayısının yaklaşık

%40’lık kısmını Suriyeli öğrenciler oluşturmakta ve bu öğrencilerin çoğunluğu kendi imkanları ile gelen öğrenci konumundadır. YTB burslusu olarak gelen öğrenci sayısı 20 dir. Bunlar çoğunlukla burs alamayan uluslararası öğrencilerden oluştuğu için burs alan öğrencilere göre ekonomiye mali katkıları daha azdır.

Düzce Üniversitesi'nde kendi olanaklarıyla öğrenim gören uluslararası öğrencilerin büyük bölümünün ekonomik durumlarının çok iyi olmadığı ve bu nedenle harcamalarının daha çok temel ihtiyaçlara yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Öğrenci sayısının yaklaşık %40'ını Suriyeli öğrenciler oluşturmaktadır ve bu öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi olanaklarıyla gelen öğrencilerdir. YTB burslusu statüsünde gelen öğrenci sayısı ise 20'dir. Bunlar ağırlıklı olarak burs alamayan uluslararası öğrencilerden oluştuğu için ekonomiye maddi katkıları burs alanlara göre daha azdır.

Düzce Üniversitesi'nde İranlı öğrenci sayısındaki yükselişin nedeni anketteki grafikte de olduğu gibi önceki yıllarda gelen öğrencilerin kendi ülkelerindeki öğrencilere olumlu yönde referans olmalarıdır. İran'dan gelen son öğrencilerin %99'unun aynı şehirden gelmesi buna çok güzel bir örnektir. Bu öğrencilerin hemen hepsinin İran'ın Tebriz kentinden tıp fakültesine gelmiş olması, bu öğrencilerin ekonomik durumu iyi olan ailelerin çocukları olduğunu gösteriyor. Tıp fakültesi harçlarının yüksek ve kitapların daha pahalı olması, varlıklı ailelerin çocuklarını 6 yıl boyunca destekleyebilecek finansal yapıları konusunda bize fikir veriyor. Bu öğrencilerden bazıları tek başlarına apartman dairelerinde yaşamaktadır. Düzce'ye maddi açıdan diğer öğrencilere göre daha fazla katkıda bulundukları görülmektedir. Uluslararası kabullerde Tıp Fakültesinin kabul sayısının artırılması Düzce iline finansal olarak daha fazla fayda sağlayacaktır

Afrika ve Suriye gibi ülkelerden gelen öğrencilerin tersine, Azerbaycan ve İran'dan gelen öğrencilerin büyük çoğunluğu yaz tatillerinde ülkelerine gitmektedir. Ulaşım bakımından hem Düzce iline hem de özelde Türkiye ekonomisine önemli derecede katkılar sağlamaktadır. Düzce Üniversitesi'nde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğu yaz tatillerinde kendi ülkelerine gidememektedir. Yaz tatillerini kendi ülkelerinde değerlendirme fırsatı bulamayan uluslararası öğrenciler, Düzce ekonomisine ekonomik olarak katkı sağlıyor. Düzce'de eğitim gören uluslararası öğrencilerin küçük bir kısmı büyükşehirlere giderek yaz tatillerini orada değerlendiriyor. Bu öğrencilerin yaz tatillerinde büyükşehirlere yönelmelerinin ilk nedeni ailelerinin bu şehirlerde yaşamasıdır. Büyükşehirlerdeki iş olanakları da bir diğer sebep. Yaz tatillerini farklı

illerde geçiren uluslararası öğrenciler, yaz tatillerinde elde ettikleri gelirleri akademik dönemde uluslararası öğrencisi oldukları Düzce'de harcayarak şehre ekonomik katkı sunmaktadır. Yaz tatillerinde Düzce'de ikamet eden uluslararası öğrenciler geçici olarak farklı işlerde çalışmakta ve kazançlarını Düzce'de farklı alanlarda harcayarak şehrin ekonomisine maddi alanda katkıda bulunmaktadır.

Farklı dillerde eğitim sağlayan üniversitelerin sayısının artırılmasına ilişkin atılan adımlar, tercih söz konusu olduğunda dil sorunu yaşayan uluslararası öğrencilerin sayısının yükselmesine katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda Düzce Üniversitesi'nde farklı dillerde eğitim veren bölümlerin artırılmasının uluslararası öğrencilerin hem sayısını hem de niteliğini artıracağı aşikârdır. Yabancı dilde eğitim veren bölümlerde harç ücretlerinin indirilmesi de tercihte önemli bir unsur olduğundan bu konuda da çalışmalar yürütülmelidir. Bu iki alanda gerçekleştirilecek adımlar, Düzce'ye gelen uluslararası öğrencilerin yönünü değiştirecek ve ekonomik durumu daha yüksek olan uluslararası öğrencilerin tercihlerine olumlu katkı sağlayacaktır. İl düzeyinde dünyanın farklı bölgelerinde düzenlenen eğitim fuarlarına katılım gösterilerek Düzce Üniversitesi'nin tanıtımı yapılmalı, farklı dillerde broşür, video, tanıtım dokümanları ve online tanıtım çalışmaları gerçekleştirilerek şehre ekonomik olarak daha fazla katkı sağlayacak uluslararası öğrenciler için cazibe merkezi konumuna getirilmelidir.

Uluslararası öğrenciler için çalışma olanaklarını kolaylaştıracak girişimlerde bulunulması daha fazla öğrenci çekecek nitelikte görünmektedir. Vizeler konusunda yapıcı ve süreci kolaylaştırıcı adımlar atılmasının uluslararası öğrenci çekimini artıracağı açıktır.

Türkiye'nin öğrenci kabulünde yeni ve kolaylaştırıcı yöntemler belirlemesi, uluslararası öğrencilerin tercihlerini olumlu yönde etkileyecek ve Türkiye'yi bu öğrencilerin tercihlerinde bir cazibe noktası haline getirecektir. Bu adımlardan en önemlisi Türkiye'deki üniversitelerin tanıtımının uluslararası öğrenciler açısından daha iyi ve cazip hale getirilmesi ve internet aracılığıyla sunulmasıdır. Yapılan çalışmalarda alanında lider ülkelerin yaptığı çalışmalar göz önünde bulundurulmalıdır. Türkiye'yi tercih eden uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğu düşük gelirli ülkelerden gelmektedir. Yüksek gelirli ülkelerden öğrenci çekmeye yönelik adımlar atmak hem öğrenci kalitesini hem de Türkiye'ye ekonomik katkısını daha da artıracaktır. Türkiye'de uluslararası öğrencilerin ikamet izinlerinin kolaylaştırılması yönünde adımlar atılmaktadır. Fakat bu adımların yetersiz olduğu ortadadır. Göç İdaresi'nin kurulması bu amaçla atılan en büyük

adımlardan biridir; ancak göç idaresinin mülteciler ve yabancılarla ilgili görev ve yetki alanının geniş tutulması nedeniyle uluslararası öğrencilerin ayrı bir birim olarak ele alınması hususu göz ardı edilmiştir. Uluslararası öğrencilerin işlemlerinin göçmenlik ofisi kapsamında ayrı bir birim olarak gerçekleştirilmesi hem işlemleri kolaylaştıracak hem de hızlandıracaktır. Böyle bir çözümleme, ülkelerine döndüklerinde kendi ülkelerinden olumlu referans alacak öğrencilerin sayısını ve tercihini belirleyecektir. Uluslararası öğrencilere çalışma izinleri konusunda kolaylık sağlanması öğrenci tercihlerinde önemli bir referans olacaktır. Bu düzenlemeler Türkiye ve Düzce ili için uluslararası öğrenci sayısını ve niteliğini artırarak iktisadi alana daha fazla katkı sağlayacaktır. Bu konuda öncü ülkelerin dışında Avustralya yeni bir atak yaptığı ve politikalarıyla yarışa iyi bir ivme kazandırdığı için bizim açımızdan en uygun örnektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akgül, O. ve Köroğlu, A. (2019). *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Bildiriler Kitabı* UDEF. İstanbul: Harf Yayınları.

Berkes, N. (2011). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bilge, F. A. ve Göksu, N. (2010). *Tüketici Davranışları.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Chandler, A. (1989). *Obligation Or Opportunity, Foreign Student Policy In Six Major Receiving Countries.* New York: International Institute Of Education.

Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası*. Eskişehir: Yüksek Öğretim Kurumu Yayınları.

Demir, Ş. Ş. ve Kozak, M. (2013). *Tüketici Davranışları* (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Drund, M. (2014). *OECD: Factbook 2014 Economic, Environmental And Social Statistics.*

Akdağ, E., Ertopcu, F. B., Bektaş, K. U., Özadalı, S. U., Kaya, T. (2018). *11. Sınıf İngilizce Silver Lining Çalışma Kitabı* Ankara: Meb Yayınları.

Eğilmez, M. (2019). *Mikroekonomi* (7. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hatırlı, S. A. (2015). *Mikroekonomi* (3. Baskı). Ankara: Alter Yayıncılık.

Mete, M. (2023). *İktisadi ve İdari Bilimlerde Uluslararası Araştırma ve Derlemeler.* Ankara: Serüven Yayınevi.

Isserstedt, W. ve Schnitzer, K. (2005). *Internationalization Of Higher Education.* Hannover, Federal Ministry Of Education And Research

İslamoğlu, A. H. (2000). *Pazarlama Yönetimi.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

İslamoğlu, A. H., ve Altunışık, R. (2010). *Tüketici Davranışları* (3. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Karabulut, M. (1981) *Tüketici Davranışı.* İstanbul: İşletme İktisadı Enstitüsü Yayınları.

Karabulut, M. (1983) *Tüketici Davranışı.* İstanbul: İşletme İktisadı Enstitüsü Yayınları.

Kavas, A. C., Katrinli, A., Özmen, Ö. T. (1997). *Tüketici Davranışları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kaya, A. (2013). *Avrupa Birliği Hakkında Merak Ettikleriniz*. İstanbul: Hiperlink Yayınları

Koç, E. (2015). *Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kotler, P. ve Erdal, Y. (1984). *Pazarlama Yönetimi Türkçesi*. İstanbul: Beta Basım Yayım ve Dağıtım.

Mucuk, İ. (2004). *Pazarlama İlkeleri.* İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Mucuk, İ. (2006) *Pazarlama İlkeleri*. İstanbul: Der Yayınları (6. Bası).

Odabaşı, Y. (2002). *Tüketici Davranışları.* İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri.

Odabaşi, Y. ve Gülfidan, B. (2003). *Tüketici Davranışı*. İstanbul: Mediacat Kitapları.

Özoğlu, M., Gür, B. S. ve Coşkun, İ. (2012). *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler*. Ankara: SETA Yayıncılık, sayfa 102-103).

Prasad, R. K. ve Jha, M. K. (2014*). Consumer Buying Decisions Models: A Descriptive Study*. International Journal Of Innovation And Applied Studies, 6(3), 335–351

Sadykova, D. (2013). *3. Uluslararası Al Farabi Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı*. Ankara: İktisat Yayınevi.

Sağıroğlu, A. Z. (2015). *Dünyada ve Türkiye'de Uluslararası Öğrenci Trendler*. İstanbul: Harf Yayınları.

Schiffman, G. K. ve Kanuk, L. L. (2004). *Consumer Behavior,* ABD: Pearson Prentice Hall.

Sencer, M. ve Irmak, Y. (1984). *Toplumbilimlerinde yöntem.* Say Kitap Pazarlama.

Teichler, U. (2012). *Ideas Of Student Mobility In Germany.* USA: International Higher Education, (67).

Türkiye Gençlik STK'ları Platformu (TGSP). (2021). *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Bir Rehber Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler.* Ankara: Selika Ajans. ISBN 978-605-06057-3-0 1.

Makaleler

Açıkalın, S. ve Erdoğan, L. (2004). Veblen'ci Gösteriş Amaçlı Tüketim. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi.*

Armağan, E. (2019). Küreselleşen Dünyada Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Uluslararası Öğrenciler https://www.udef.org.tr/tr/makaleler/detay/Kuresellesen-Dunyada-UluslararasiOgrenci-Hareketliligi-ve-Uluslararasi-Ogrenciler-

Arora, J., Kanthaliya, B. Ve Joshi, A. (2015). Evaluation Of Genistein Content In Chickpea (Cicer Arietinum L.) And Mung Bean Vıgna Radiata L.) Sprouts Germinated Under Different Conditions.

Becker, R. ve Kolster, R. (2012). International Students Recruitment: Policies and Developments in Selected Countries, The Hague, Netherlands, Netherlands Organization for International Cooperation in Higher Education.

Bolat, M. A. (2015). Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Politikası Nedir? Ne Olmalıdır? I. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu, Basılmamış Bildiri Metni, 6-8 Kasım 2015, İstanbul.

Bostrom, ch.A. (2010). Diffusion Of İnternationalization İn Turkish Higher Education, Journal Of Studies İn İnternational Education.

COAG, (2014). International Students Strategy for Australia, https://www.coag.gov.au/sites/default/files/International%20Students%20Strategy%20-%20PDF.pdf .

Foual, M. A. (2008). Étudıants Algérıens En France: Des Itınéraıres Dıffıcıles. Pour.

Ger, A. (2016). Uluslararası Öğrencilerin Üniversite ve Ülke Seçimini Etkileyen Faktörler, Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Eğitim Fakültesi.

Güleç, C. (2015). Thorstein Veblen ve Gösterişçi Tüketim Kavramı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitütüsü Dergisi.

Hui, H. (2002). Overseas studies and the Rise of Foreign Cultural Capital in Modern China, İnternational Sociology, march 2002.

Khan, M. (2006). Consumer Behaviour and Advertising Management. New Delhi: New Age International.

Levent, F. ve Karaevli Ö. (2013). Uluslararası Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Politikalar ve Türkiye İçin Öneriler. Eğitim Bilimleri Dergisi.

Oborune, K. (2013). Becoming more European after ERASMUS The Impact of the ERASMUS Programme on Political and Cultural Identity.

Papatya, N. (2005). Tüketici Davranışları İle İlgili Motivasyon Modelleri: Bir Perakende İşletmesinde Temizlik ve Kişisel Bakım Ürünlerine Bağlı Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.

Tan, C. S. (2010). Understanding Consumer Purchase Behavior in the Japanese Personal Grooming Sector. Journal of Yasar University.

Tekelioğlu, S. (2012). Uluslararası Öğrencilerin Ülke ve Üniversite Seçiminde Etkili Faktörler: Vakıf Üniversitesi Örneği. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi Cilt 4, Sayı 2, ISSN: 1309-8039.

Ünal, U. (2012). Internationalization Policies Of Turkey's Higher Education Area A Research On Turkey Graduates.

Yüksel, K. Ve Baskan, G. A. (2001). Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk Akraba ve Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika ve Uygulamaları, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

Tezler

Allaberdiyev, P. (2007). Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye`ye Yüksek Öğrenim Görmeye Gelen Öğrencilerin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çubukçu, M. İ. (1999). Küreselleşme Süreci İçinde Tüketim Toplumu Tüketim Kültürü, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Gültekin, V. (2019). Davranışsal İktisatta Tüketici Davranışı ve Güven Sorunu. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Köseoğlu, Ö. (2002). Değişim Fenomeni Karşısında Markalaşma Süreci ve Bu Süreçte Halkla İlişkilerin Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, İzmir.

Orhan, İ. (2002). Satın Alınan Ürünlere İlişkin Duyguların Cinsiyet ve Cinsiyet Rolleri Bakımından İncelenmesi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Sadık, E. (2017). Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Sorunları: Türkiye'deki Kosovalı Öğrenciler Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Raporlar

Assembly of European RegionsEU, (2020).

DAAD, (2012). Annual Report.

DEİK, (2013). Uluslararası Yüksek Öğretim ve Türkiye'nin Konumu, Eğitim Ekonomisi İş Konseyi Raporu, İstanbul.

Douglass, J.A. ve Edelstein, R. (2009). The Global Competition for Talent: The Rapidly Changing Market for International Students and the Need for a Strategic Approach in the US. ResearchveOccasional Paper Series.

Gaehtgens, P. (2005). Almanya'nın Yükseköğretim Alanındaki Deneyimleri. Uluslararası Yükseköğretim Konferansı. YÖK, Ankara.

Kalkınma Araştırmaları Merkezi, (2015). "Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler için Çekim Merkezi Haline Getirilmesi"**.** Araştırma Projesi Raporu, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara.

Kalkınma Bakanlığı (2015). 3. Uluslararası Öğrencilik Sempozyumu Bildiri Kitabı.

Vebrik L. ve Lasanowski, V. (2007). International mobility: Patterns and trends. London, UK: The Observatory on Borderless Higher Education.

YTB, (2015). 2015 Yılı Faaliyet Raporu, İstanbul.

İnternet

Biritish Council, (2019). Country Briefs, https://www.britishcouncil.org/

British Council, (2008). Annual Report 2007-2008, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/2007-08_annual_report.

DEİK, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu Eğitim Ekonomisi İş Konseyi (EEİK), 2017. www.deik.org.tr/uploads/ma_eeik_9_may_2017.pdf

HESA (2019). Higher Education Student Statistics: UK, 2017/18 - Student numbers and characteristics.

https://www.hesa.ac.uk/news/17-01-2019/sb252-higher-educationstudent statistics/numbers

https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/yuksekogretimde-uluslararasilasma-ve-turkiye-deki-universitelerin-uluslararasi-gorunurlulugunu-artirma-calistayi.aspx

MNVORF (Türkçe: Rusya Federasyonu Bilim ve Yüksek Öğrenim Bakanlığı), 2021. https://studyinrussia.ru/actual/articles/ucheba-inostrannykh-studentov-v-rossii-v-novykh-realiyakh-otvety-na-chasto-zadavaemye-voprosy

NAFSA: Association of International Educators. (2019, 2022). International Student Economic Value Tool. https://www.nafsa.org/policy-and-advocacy/policy-resources/nafsa-international-student-economic-value-tool-v2#trends_reports. (02.05.2022)

RUDN University, 2021. İnostrannıyı studentı v vuzah Rossii: strategii privleçeniya, priyoma i adaptazzii. www.rudn.ru/media/news/prioritet-2030/inostrannye-studenty-v-vuzah-rossii-strategii-privlecheniya-priema-i-adaptacii

YÖK, (2016). Uyruğa Göre Öğrenci İstatistikleri, https://istatistik.yok.gov.tr/

Zengin, H. (2021). Pazarlama Yönetimi, https://slideplayer.biz.tr/slide/10504911/

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Coşkun ZABUNOĞLU

Yabancı Dili : Arapça

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	İşletme Fakültesi	Düzce Üniversitesi	2024
Lisans	İktisat Fakültesi	Anadolu Üniversitesi	2001
Lisans	İlahiyat	Atatürk Üniversitesi	2013
Lise	İmam Hatip	Düzce İmam Hatip Lisesi	1991